

Tartalomjegyzék
1996., 5. lapszám

Szerző

Várhalmi Judit

Cím

A gyermekprostitúció és a magyarországi közhangulat
A magyarországi tömegtájékoztató elemzése
1996. június 1.–szeptember 1.

Bíró Viktor

A gyermekprostitúcióról

Témi Tidafi
Fordította: Oláh Judit

A „Kafalah”: vallás- és kultúrafüggő örökbefogadás

Bernard Cordier
Fordította: Balogh Anikó
Puskás Gyöngyi

A pedofília

Belgiumi helyzetjelentés

Ábrahám Ferencné

Beszéljünk nyíltan a szexuális abúzusról!

Chantal Saclier
Fordította: Oláh Judit

Egyezmény, melyben a gyermek érdeke az első
A Hágai Egyezmény a gyermekek védelméről és a nemzetközi örökbefogadásról

Marie-France Botte
Fordította: Puskás Gyöngyi

Egy gyermek ára
(részlet)

Berecz Tibor

Egy vizsgálat tanulságai

Gerei Ákos

És a gyermekek érdeke?

Oláh Judit

Gyógyító művészet

Schmidt Sára

Kismamák és újszülöttek

Halászné Molnár Anna

Krízisprogram

Oláh Judit

Külföldi gyermek örökbefogadása
Hollandiában

Gedeon Andor

Megújuló gyermekvédelem

Puskás Gyöngyi

Az örökbefogadás intézménye Belgiumban

Králné Szabó Piroska

„Supervisio Hungarica '96”

Schmidt Sára

Szakemberek a gyerekek lelki egészségéért

Herczog Mária

A szakemberek felelőssége

Králné Szabó Piroska	Szászország Kulturális Fesztivál Zánka – '96
Molnár László	Szupervízió a gyermekvédelemben és a szociálpedagógiában
Sipos Ferencné	„Telefono Azzurro” „Kék Telefon” az olasz gyermekvédelem szolgálatában
Halászné Molnár Anna	Világkonferencia a gyermekek kereskedelmi célú szexuális kizsákmányolása ellen Stockholm, 1996. augusztus 27-31.

Írta: Várhalmi Judit

A gyermekprostitúció és a magyarországi közhangulat A magyarországi tömegtájékoztató elemzése 1996. június 1.–szeptember 1.

Naponta gyermekek ezreit csalják csapdába, adják el, mint egy tárgyat, zsákmányolják ki világszerte a máris milliárd dolláros feketejövedelmet forgalmazó, és egyre nagyobb ütemben terjeszkedő szex-üzletben- állapította meg az UNICEF, az ENSZ Gyermekalapja. A gyermekek és fiatalok üzleti indíttatású szexuális kizsákmányolása elleni küzdelem első ízben világkonferencia tárgya volt. Stockholmban, augusztus 27-31-ig százharminchat ország, ötven nemzetközi és kormányoktól független szervezet ezer képviselője kísérelte meg, hogy nemzetközi érvényű lépéseket dolgozzon ki a gyerekkereskedelem és szexuális kizsákmányolás ellen.

A gyermekprostitúció jelentős fellegvára Magyarország – adta hírül a „Védelmet a gyermeknek!” elnevezésű nemzetközi gyermekvédő szervezet dán tagozata tiltakozó felhívásában. Hazánkat Kambodzsával említik egy helyen, mint olyan országot, amely joghézagok miatt képtelen fellépni e bűncselekmény ellen.

– „Mindebből semmi nem igaz” – állítja dr. Borai Ákos alezredes, a Belügyminisztérium rendészeti osztályának vezetője. – „A prostitúció létezik, de nem ölt nagyobb méreteket, mint bármelyik nyugati országban. Előfordulhat gyermekprostitúció, de nem olyan méreteken, mint ahogy a médiából erről értesülhetünk. Nem egy esetben a híradás az újságíró tényekkel alá nem támasztott következtetéseit is rögzíti, így sejtetvén a gyermekprostitúció létezését, ami nem igaz. Éppen ezért a média felelőssége igen nagy.”
{*Kurír, augusztus 26.*}

Nem férhet kétség a tömegtájékoztató jelentőségéhez. Gyermekprostitúcióval kapcsolatos közleményeknek a hazai teljes tömegtájékoztatóra ki-

terjedő vizsgálatát 1996. június 1. -1996. szeptember 1-je közötti időszakra vonatkozóan végeztük el. Ebben az időszakban Magyarországon e témával kapcsolatban 68 közlemény jelent meg, a néhány soros híradástól, a több hasábos feltáró riportig, vezércikk, publicisztika a következő bontásban:

ORSZÁGOS NAPILAPOK

Magyar Hírlap	3
Magyar Nemzet	10
Népszabadság	2
Népszava	3
Új Magyarország	3
Blikk	3
Kurír	5
Mai Nap	3
Esti Hírlap	2
Összesen:	34

VIDÉKI NAPILAPOK

Jászkun Krónika	1
Békés Megyei Hírlap	1

Csongrád Megyei Hírlap	1
Délmagyarország	1
Fejér Megyei Hírlap	1
Heves megyei Hírlap	2
Jászkun Krónika	1
Hajdú-Bihari Napló	3
Kisalföld	1
Tolnai Népszerűség	2
Petőfi Népe	1
Somogyi Hírlap	1
Vas Népe	4
Új Hírnök	1
Összesen:	19

HETILAPOK

Pesti Riport	1
Zsaru Magazin	1
Heti Világgazdaság	2
Új Hírnök	1
Nők Lapja	1
Összesen:	6

MTV	4
MR	5
Összesen	9

A vizsgált időszakban a megjelent 86 újságcikkből külföldi esetről 26, magyar esetről 12 szól, a stockholmi konferenciáról 14; hírt 16, riportot, interjút 5, tudósítást 14, glosszát 2, vezércikket 1 és publicisztikát 6-ot olvashattunk.

15 írás rendőrségi szakembert szólaltat meg, 18 gyermekvédelmi, egészségügyi, szociálpolitikus, mentálhigiénés, pedagógus szakembert, szakértőt, 12 magánembert.

A megjelent írások közül 3 véleményeket ütköztet, 10 tagadja a hazai gyermekprostitúció létét, méreteit, 11 elismeri. További 4 a már megindult büntetőeljárás valamely későbbi szakaszáról szól; 2 cikk fiú-prostitúcióról szól.

Megvizsgálhatjuk a cikkek címeit is:

- *Gyermekprostitúció–több mint száz ország tanácskozik*
- *Drámai helyzet régióinkban – Nobel-díjasok a gyermekprostitúció ellen*
- *Gyermekprostituáltak itthon*
- *Veszélyes játékok – kiskorúak szexuális kizsákmányolása*
- *Gyermekpornó: szeptemberben lezárul a vizsgálat?*
- *Leánykereskedők karmaiban?*
- *A mester és a halottak*
- *Gyermeklányok utcán és lokálban*
- *Pedofiliáért halálbüntetés? Prostitúcióra kényszerített gyerekek*
- *Tizenkét éves kislányt kényszerrel állítottak ki az út mellé*
- *A világ legpiszkosabb üzlete, kislányok kinszenvedése, kínhalála*
- *Szexcélpont gyermekek- az elrontott szerelem*
- *Gyermekvédelem–gyermekcipőben: a problémák kezelésére alkalmatlan a rendszer*

- *Gyermekek–szexuális bűncselekmények*
- *Tapogatózás a homályban*
- *Gardedam a bobbyknál*
- *Egri gyermekpornó-ügy: szabadlábbon a gyanúsított*
- *Korán kezdte a szexuális életet a komáromi Gyermekvárosban*
- *Budapest: nem Bangkok*
- *Belgiumban a halálbüntetés visszaállítását követelik*
- *Gulasch és pornó*
- *Mi a véleménye: mit kellene tenni a gyermekprostitúció ellen?*
- *Magyar gyermekprostitúció ott vagyunk az első négyben*
- *A BTK-t módosítaná a belügyi tárca*
- *Gyerek eladó*
- *Kik a felelősek a gyermekprostitúcióért? Valaki mondja meg!*
- *Már húsz frankért kaphatók gyerekek, a szervezett szexturizmus célpontja*

Magyarország

- *Magyar gyerekek közül is választhatnak a külföldi kéjencek-*
- *Sajtófelfűjt?*
- *Vasban nem ismert a gyermekprostitúció*
- *Mit kellene tennünk a gyermekek jogaiért?*
- *Francia lapkörkép a magyar prostitúcióról*
- *Megbecstelenített gyermekek avagy a szervezett bűnözés poklában*
- *Nyilvántartott megrontok*
- *Hazudós gyermeknek ki érti a szavát?*

Óriási a sajtó felelőssége. Mindenképpen foglalkozni kell e témával, de tiszteletben kell tartani a gyermekek méltóságát, akik egyébiránt nem saját jószántukból kerültek ebbe a szomorú helyzetbe. A gyermekprostitúció fellendülése a fájdalmas gazdasági átmenetnek, a folyamat kísérőjelenségeinek, a családi feszültségeknek, a kábítószernek, a növekvő egyenlőtlenségeknek és a fogyasztási láznak tudható be.

A belga gyermekgyilkosság-sorozat nyomozása közben fény derült arra is az Interpol szakemberei jóvoltából, hogy a harminc ezer prágai prostituált között nem kevés a kiskorú. Moszkvában legalább ezer, nyolc éven aluli kislányt használnak egyébiránt normális életvitelű, becsületes urak, családapák, nagyapák. Iszonyattól és félelemtől döbönt Belgium ma. Tegnap Hannover háborgott, tegnapelőtt Rostock reszketett a dühtől: hétezer gyermek pornófilmet találtak a posta csomagelosztójában. Frankfurtban egy óvobácsi filmezett 3-12 éves gyermekeket.

Az egyik német állami televíziós csatorna a minap egy dokumentumfilmet mutatott be csecsemők /!!!/ sérelmére elkövetett szexuális visszaélésekről.

A Kínai Népköztársaságban a Kínai Nőszövetség hivatalos álláspontja szerint gyermekprostitúció nem létezik. Tajvanban egy tajpei nőszervezet szerint a 18 év alatti prostituáltak száma eléri a nyolcvan ezret. Indiában 300 ezer serdülő esik áldozatul a szexiparnak, mindaközben itt még tartja magát az a babona is, hogy gyermekekkel és szüzlányokkal való nemi érintkezés gyógyítja a nemi bajt és növeli a férfiasságot.

Az AIDS-től való félelem furcsa módon nem rontja az ipart, sőt éppen ellenkezőleg, a kizsákmányolók és az ügyfelek tévesen úgy gondolják, hogy fiatal korban kisebb a fertőzés veszélye. Ráadásul a gyermekek szinte egyáltalában nem ismerik a védekezés módszereit. A vidéki napilapok azt sugallják, hogy mindezek a szörnyűségek máshol, máskor, nem velünk, nem itt, messze, külföldön és leginkább a nagyvárosokban történnek, ahol a gyerekek szexuális kizsákmányolása önálló idegenforgalmi ágazattá vált. De nem minálunk.

(*Vasban nem ismert a gyermekprostitúció – Vas Népe.*)

„Tizenkét éves lányok gyereket szülnek, 14 évesek droggal kereskednek, 15 évesek egymást gyilkolják, 17 évesek AIDS-ben halnak meg, és a 18 évesek nem tudják elolvasni iskolai bizonyítványukat. Ez ma Amerika.” – idézi a *Petőfi Népe*. „Halálos vágyak” címmel a *Blikk* glosszáírója úgy véli, hogy fejlett demokráciákban mérlegelni illik, vajon börtönbe zárandó gonosztevő vagy gyógykezelésre szoruló beteg-e az, aki gyermekeket erőszakol meg, vagy prostitúcióra kényszerít életvesztő módszerekkel. A fejlett demokráciákban most konferenciát tartanak a gyermekek szexuális kizsákmányolásáról. A felháborodás csóvái idáig világítanak: nálunk fedezték fel a bűn egyik melegágyát. Azt is mondták: fejlett demokráciában nincs halálbüntetés. Az barbár szokás. Megszüntettük mi is. És mit hallunk a fejlett demokráciák felől? Nemcsak börtön, de akár halál a gyermekek elvesztőire! Mert ami sok, az sok. Még ott is. És... nálunk?

A nagy port kavart egri gyermekpornóként ismert ügyben, az Új Magyarország tudósítása szerint, egy magát természetgyógyászként és reklámfotósként feltüntető férfi kisgyermekkel készített szexfilmeket, ahol 10 éves kislányokkal fajtalankodtak, közöszültek felnőttek. A tapasztalatok szerint a veszélyeztetettek körében a pornófilm forgatás a legnépszerűbb pénzkereseti forrás manapság. A fiatalok egymásnak adják a hírt, hol lehet jelentkezni filmezésre. (Azóta döntés született: szabadlábban védekezhet a bűnös. Vajon hány gyermek lesz megfélemlítve, hány bizonyíték eltüntetve, hány folyamatban lévő üzlet útja nyugodtan igazgatva? A sajtó csupán a napi kishírek között jelezte a döntést; senki nem tiltakozott, senki nem kommentálta a döntést. A szerkesztő megjegyzése)

A gyermekprostitúció nálunk is létezőjelenség, de nagyságrendekkel kisebb méretű annál, mint amennyiről – közelmúltbeli nyugat-európai lapértésülések nyomán – a hazai sajtóban írtak. Az ügyben nagyobb a felhajtás, mint a valóság–ezt a *Népszavában* Garamvölgyi László, az Országos Rendőrfőkapitányság szóvivője jelentette ki.

Becslések szerint a hazánkban tevékenykedő prostituáltak mintegy ötszázaléka gyermekkorú, A hazánkból külföldre kerülő prostituáltak között is akadnak gyermekkorúak, és az is előfordult már, hogy szülői beleegyezéssel és kísérettel mentek gyermekek a nyugat-európai szexpiacokra–nyilatkozta a *Világgazdaságnak* Csendes László, az ORFK bűnmegelőzési részlegének ifjúságvédelmi szakértője. Miközben Stockholmban nemzetközi kongresszus volt a gyermekprostitúcióról, az Országos Rendőrfőkapitányságon elkészült a hazai helyzetről szóló jelentés. A dokumentum készítői elismerik: a rendőrségnek nincsenek megbízható információi arról, hogy fiatalot kényszerítenek prostitúcióra.

A *Népszabadság* tudósítása szerint a rendőrség adatai alapján tavaly Magyarországon 47 gyermekkorú, 116 fiatalkorú fiú és lány ellen követtek el nemi erőszakot. Minden második ilyen gyermeket és minden ötödik fiatalkorút nevelőszülője vagy más, közvetlen hozzátartozója erőszakol meg. A jelentés készítője, Csendes László őrnagy elismerte, hogy a rendőrségnek nincsenek megbízható adatai a tizennyolc éven aluliakat érintő prostitúcióról.

Az utóbbi öt évben átlagosan 600-700 büntetőeljárást rendeltek el kiskorúak veszélyeztetéséért.

Minden tizedik esetben családon belüli nemi erőszak miatt kezdeményeznek eljárást. Csendes őrnagy szerint ez csupán a jéghegy csúcsa. A családon belül elkövetett szexuális bűncselekmények jelentős részére ugyanis soha nem derül fény. A közelmúltban csupán néhány olyan esetről szerzett tudomást a hatóság, amikor a szülők kényszerítették prostitúcióra gyermeküket.

Feltűnően és elenyészően szerény számban és terjedelemben szól a média a kiskorú fiú-prostituáltokról. A *Népszabadság* publicistája úgy véli, hogy a fiatakorúak megrontóit és a gyermekkereskedőket a tabuk védik leginkább. Beszélni felnőtt prostituáltokról sem nagyon szoktunk, az áruba bocsátott kisfiúkra és kislányokra még gondolni is alig merünk. Pedig az U-NICEF szerint világszerte legalább egymillióan vannak.

„Hazudós gyermeknek ki érti a szavát?” – kérdezi a *Népszava* a hazai szakértőket. Dr. Kerecsi Klára kriminológus szerint az mindenestre több, mint elgondolkodtató, hogy nincs arra jogszabály, hogy az ilyen ügyekben a gyermekeket pszichológus szakértőnek kelljen megvizsgálnia.

Flaskay Éva, a Kék Vonal gyermeksegély-szolgálat vezető pszichológusa szerint szakértő bevonására nem mindig kerül sor. Az ügy bírósági szakaszában csak akkor rendelnek ki pszichológus szakembert, ha ezt a bíróság szükségesnek látja, pedig ilyen ügyekben kötelezően kellene előírni a szakértői vizsgálatot.

A *Vas Népe* vidéki napilap dr. Érsek Károlyt, a Vas Megyei Rendőr főkapitányság gyermek- és ifjúságvédelmi osztályának vezetőjét faggatja arról, hogy milyen jogszabályok védik Magyarországon a gyermekeket a szexuális zaklatások ellen. „Magyarország rossz és téves megítéléséhez egy nemzetközi gyermekvédő szervezet küldöttségének jelentése ad alapot. Februárban jártak Magyarországon, hogy a gyermekek helyzetét és jogait vizsgálják. Elmondásuk alapján kedvező tapasztalatokat szereztek, ám jelentésükben mégis jó néhány negatív tartalmú kijelentés szerepel. Szerintem igazságtalanul. Napjainkban a szexuális szabadság szabadossággá válik. Az erkölcs romlik, talán a gyermekeket sem óvjuk, szeretjük annyira, amennyire szükség lenne rá. A Btk-ban jelenleg nincs szankció az említett cselekményekre. A Belgiumban történtek, az említett konferencia bizonyára eléri, hogy szigorú nemzetközi ajánlások szülessenek, és ezt követve a magyar Btk. is így módosuljon.”

A *Magyar Nemzet* arról tudósít, hogy a *Le Journal du Dimanche* című vasárnapi párizsi lap szerint a magyar fővárosban akár már 20 francia frankért is lehet vásárolni gyermeket. Székely Katalin ugyanebben az orgánumban a Magyar Gyermekbarát Mozgalom képviselőjében arról beszélt, hogy Magyarországon a cigány családok, a legszegényebb és legkevésbé iskolázott réteg gyermekei vannak kitéve a gyermekprostitúció és a gyermekpornográfia fogyasztóinak és vámszedőinek.

Ezzel ellentétben a *Blikk* publicistája azt vallja, hogy a szexkufárok nemcsak a családok szegénységét, hanem a szülők nemtörődömségét is kihasználják. Az intézetisek mellett egyre több jó családban élő tini vállalkozik sok pénzért, szinte bármire.

Egyet kell értenünk a *Magyar Hírlap* publicistájával: mi vagyunk a vevők és az áru is. Lehet, hogy csupán szerencse kérdése, melyikünkől mi lesz.

A *Magyar Nemzet*nek adott egybehangzó nyilatkozata szerint Tonhauser László rendőr ezredes, az ORFK szervezett bűnözés elleni szolgálatának vezetője és Kökény Mihály, a Népjóléti Minisztérium politikai államtitkára úgy véli, hogy a magyarországi gyermekprostitúciót megalapozatlanul emlegeti elrettentő példaként a stockholmi világkonferencia és a külföldi sajtó.

Sajnálatos fogalomzavarnak tudható be, hogy három fogalom keveredése képes teljes káoszt előidézni a sajtóban csakúgy, mint az állampolgároknál. Sokan keverik a gyermekpornó, gyermekprostitúció és az emberkereskedelem (ez utóbbi jelenleg nem is található meg a büntetőkódexben!) ismérveit.

Az államtitkár szerint az ősszel a parlament elé kerülő gyermekvédelmi törvény tervezetében fokozott hangsúlyt kap a megelőzés. Emellett a prostitúcióról szóló törvényjavaslat közvetlenül büntethetővé teszi a szexuális célból folytatott gyermekkereskedelmet. A belügyi, az igazságügyi és a népjóléti tárca szorosan együttműködik a jövőben a gyermekprostitúció terjedésének megfékezése érdekében, erősíti a civil kezdeményezésekkel való kapcsolatukat, és a cigány szervezetek segítségét kéri, hogy 13-14 éves gyermekek ne kerülhessenek az utcára. Az államtitkár szerint ezeknek a „brutális és visszataszító bűncselekményeknek” a száma meg sem közelíti a gyermekek délkelet-ázsiai áruba bocsátásának a mértékét, de az egész társadalom összefogására, a média segítségére is szükség van.

Mit mond az utca embere, mi a véleménye arról, hogy mit kell tenni a gyermekprostitúció ellen?—kérdézi a *Hajdú-Bihari Napló*.

K. I. tanuló: eléggé elterjedt, de elsősorban a távolkeleti országokban, ezért bízom benne, hogy Magyarországra sohasem jut el,

L. L-né nyugdíjas: sokszor éppen a jómódú szülők gyermekei keverednek ilyen dolgokba, a rossz társaság révén.

H. A. főmérnök: nem hiszem, hogy ez igazán létező probléma. Egy pár esetről nem kellene általánosítani. Jobb lenne talán, ha nem csinálnánk ebből sajtóhadjáratot, inkább csendben kellene megoldani azt a néhány problémát.

SZ. F. nyugdíjas: normális ember nem tesz olyat, hogy eladja a gyermekét, vagy szexuálisan zaklat kiskorút.

G. E. tanuló: Talán az iskolákban kellene megoldani a felügyeletet, napközikkel például. Hiszen azok keveredhetnek gyermekprostitúcióba is, akik magukra maradnak a szülők sok munkája, vagy munkanélküliség miatt.

Szendrei Lőrinc, a *Magyar Nemzet* vezércikkét író publicistája azon háborog, hogy ki tagadná, mennyire megbélyegző valakiről azt állítani, hogy prostituált?!

A legújabb vád ugyanis éppen ez, fűszerezve az erkölcsi vádat azzal, hogy Magyarországon ez az ősi műfaj immár a legfiatalabbak, a gyermeklányok életét veszélyezteti. Mind a gyermekprostitúció, mind az embervadászat tényét több hivatal cáfolta. „Hajlamos vagyok hitelt adni ennek a cáfolatnak. Sokkal inkább az az érzésem, hogy egy-két megrázó történetből általánosítva igyekeznek lejáratni minket, ahogy megteszik ezt a többi kelet-európai országgal. Csakhogy ettől nem vált hazánk a gyermekprostitúció melegágyává, nem lettünk az erkölcsi fertő egzotikus hónává, amit borzadva elkerül minden jóérzésű ember, és nem kevesebb borzadállyal taszít el magától a műveltségre, kultúrájára és erkölcsére oly kényes Nyugat.”

Végül a publicista úgy véli, nem vitatja, az újságírásban a negatív szenzáció mindig értékebb, mint a jó hír. Ilyenekkel lehet eladni a lapokat, növelni a nézők és hallgatók számát.

A *Zsaru* című lapban dr. Virág György pszichológus, az OKKRI munkatársa azt mondja a szexuális erőszak sokszor rejtve marad, mert az áldozatok nem tesznek feljelentést. Sajnos, ugyan nem készakarva, ám a rendőrök és a büntetőeljárásban részt vevők is hozzájárulnak az áldozat szenvedéséhez. Ezt nevezi a kriminológia másodlagos viktimizációnak. Különösképpen veszélyeztetettek a gyerekek, akiket többnyire családjuk, rokonságuk körében ér különféle bántalmazás.

A *Kurír* országos napilapban dr. Borai Ákos alezredes, a Belügyminisztérium rendészeti főosztályának osztályvezetője azt állítja, hogy csak abban az esetben büntethető az, aki 14 év alatti gyerekekkel közösül, ha az elkövető illető bizonyíthatóan tudta partnere korát. Dr. Kránicz Mariann, az OKKRI munkatársa szerint ugyan nincs megbízható statisztika arról, hogy mennyire növekszik a gyermekprostitúció Magyarországon, de elég kimenni az utcára, akinek szeme van, az láthatja, mi folyik ott. Ezt az egész kérdést valamiféle homály fedi, egy gyerek valójában nem tudja, mi történik vele igazában. Dr. Radoszav Miklós, a Fővárosi GYIVI munkatársa elmondta, ők minden tőlük telhetőt megtesznek, hogy a hozzájuk került gyerekek sorsa megnyugtatóan rendeződjék, megpróbálják nevelőszülőknél, otthonokban elhelyezni őket.

Kiss Judit szociológus, a szombathelyi POTE Egészségügyi Főiskola védőnői szakának oktatója, a *Vas Népében* számolt be arról az anyaggyűjtésről, amelyet az elmúlt tíz évben végzett a Vas megyében elkövetett szexuális bűncselekményekkel kapcsolatban. Munkáját segítette a megyei bíróság és az általa vezetett tudományos diákkör is. A kigyűjtött információhalmazból az derült ki, hogy szemérem elleni erőszak, megrontás és erőszakos közösülés eseteiben az elmúlt tíz évben 26 bírói végzés volt. A bűncselekményeket a család vagy a gyámügy jelezte az illetékes hatóságnak. A legveszélyeztetettebb a 6-9 éves korosztály. Nyolc általánosnál magasabb iskolai végzettségűeket nem találtak a bűnelkövetők között.

A *Magyar Hírlapban* Molnár László, a Fővárosi GYÜVI igazgatója szerint a mintegy kétfélmillió hétszáz ezer tizenhét évesen aluli magyar fiatal tíz százaléka veszélyeztetettnek számít. A hazai gyermekvédelem hatvanas években kialakult és azóta gyakorlatilag változatlan rendszere képtelen e probléma kezelésére, a bajok megelőzésére, a szüleitől elszakított gyerekek megfelelő elhelyezésére. Bár a korszerűbb gyermekvédelem az egész társadalom érdeke, az elavult rendszer megreformálására évek óta nem jut pénz. Olyan családsegítő és gyermekjóléti szolgálatokra lenne szükség, amelyek képesek regisztrálni és kezelni a problémát – vallja Gáspár Károly, a Népjóléti Minisztérium Család-, Gyermek-, Ifjúságvédő Főosztályának vezetője.

A *Kossuth Rádióban* elhangzottak alapján a rendőrség feltevése szerint Magyarországon is léteznek olyan bűnözői körök, amelyek iparszerűen foglalkoznak gyermeklányok adásvételével és prostitúcióra kényszerítésével.

A *Világgazdaság* egy olyan bűnesetet ismertet, amelynek áldozata egy tizenkét éves monori kislány volt. Negyven ezer forintért adták el a gyermeket, majd az 56-os út szélén prostitúcióra kényszerítették.

Akiért a harang szól... *A Nők Lapja* képes politikai hetilap arról ír, hogy két, nyolcéves kislányért szól a harang. Szörnyű szenvedésük, kegyetlen kínhaláluk mélyen megrendítette Belgium népét és a világot. A felháborodás és a döbbenet hulláma söpört végig a flamandok és a vallonok földjén.

Vajon hány gyerek eshet még az emberi mivoltukból kivetkőzött, szadista, perverz, pénzsóvár gyilkos banda áldozatául? Ott és máshol.

Stockholmban, a gyermekek szexuális kizsákmányolásáról tartott első világkonferencián 82 Nobel-díjas személyiség világméretű harcra szólított fel, egyebek között szigorúbb törvényeket követeltek mindazok ellen, akik üzletet csinálnak a gyermekek szexuális kizsákmányolásából.

Írta: Bíró Viktor

A gyermekprostitúcióról

Évente egy milliányi, gyermeket, főleg fiatal lányokat kényszerítenek a világ szexpiacára. Amerikában minden évben 125-200 ezerre becsülik azoknak a tinédzsereknek a számát, akik bekapcsolódnak a prostitúcióba. Ezeknek a fiataloknak mintegy kétharmada az utcákon él.

A világon Indiában legelterjedtebb a gyermekprostitúció. Egy indiai szociális munkás folyóirat szerint az országban működő körülbelül 2 millió prostituálnak a 20 százaléka kiskorú. Közel 125 ezerre tehető a számuk Bombayban és 90 ezren közülük még nem érték el a 16 éves kort.

Argentínában prostituált központok „képeznek ki” 8-10 éves gyerekeket, és aztán eladják őket Amerikába és az arab országokba.

Észak-kelet Brazíliában főleg lányokat kényszerítenek prostitúcióra (néhány közülük még csak 7-8 éves), de a fiúk sem kivételek az erőszak alól. Amikor a szövetségi rendőrség rajtaütött egy aranybányászatból élő falun az Amazon melletti őserdőben, kiszabadított 45 férfit és fiút, akiket arra kényszerítettek, hogy testi szolgáltatásaikkal dolgozzák le „adósságukat”.

A Fülöp-szigeteken a prostituáltak számát körülbelül 40 ezerre becsülik, ami kétszerese az UNICEF 1987-es adatainak.

Thaiföldön a bordélyházakban dolgozó 16 éven aluliak számát 200 és 400 ezer közöttire becsülik. A thaiföldi rendőrség által őrizetbe vett 14 és 19 év közötti prostituáltak 90%-a HIV-pozitív. A megkérdezett lányok szerint az ügyfelek kevesebb, mint fele viselt óvszert.

Sri Lankán a gyermekprostitúció gyakorlatilag ismeretlen volt az 1970-es évekig. Ma ebben az országban, ahol még mindig szigorúan vigyáznak a lányok házasság előtti érnyeire, 6-14 éves fiúk válnak a nemzetközi pedofília áldozatává. A kutatók szerint több mint 10 ezerre tehető az áldozatok száma.

Amerika és Európa tekinthető a gyermekpornográfia elsőrendű piacának. Amerikában a pedofilek száma 500 ezer körülire tehető, ők képezik a pornográfiát vásárlók 85%-át. Megemlítendő az is, hogy egy felmérés szerint amerikai üzletemberek és katonák alkotják az egynegyedét az Ázsiába látogató „turistáknak”.

De van remény...

Számos olyan kezdeményezésnek lehetünk tanúi, amelyek a gyerekek jogainak védelmezését tűzték ki célul. Ilyen az ECPA T („a gyermekprostitúció megszüntetése az ázsiai turizmusban”).

1990-ben a thaiföldi Chiang Mai-ban egy konferencián elindítottak egy mozgalmat a gyermekprostitúció felszámolásáért. Akkor még csak Ázsia négy országára – Sri Lanka, a Fülöp-szigetek, Taiwan és Thaiföld–koncentráltak. A mozgalom elsősorban a turistákat célozza, de emellett oktatási és gyermekmentes tevékenységet folytat mind a négy országban. Később 7 másik államban is létesítettek irodát.

Az ECPAT a program szimbólumául egy rügyező, törött szárú rózsát választott. Az ECPA T Amerikában 21 vallásos, a gyermekek és a nők érdekeit védő szervezettel közösen dolgozik, hogy a közvéleménnyel megismertesse az amerikaiaknak az ázsiai gyermekek kizsákmányolásában játszott szerepét.

„A szívárvány terv” megvalósítása Taipei-ben kezdődött 1986-ban, egy vizsgálatot követően, amely kimutatta, hogy tinédzser korú bennszülött . lányok alkotják Taiwan

gyermekprostituáltjainak nagy részét. Tanfolyamokat szerveznek munkanélküliek számára, és tanácsadást folytat a prostitúcióból menekülni akaró fiatal lányok részére. A program Taiwan gyermekvédelmi munkájának élvonalában van, és már sikerült szerveznie tömegfelvonulásokat, és rendszeresen tájékoztatja a sajtót is.

Fordította és összeállította:
Bíró Viktor

Írta: Témi Tidafi

A „Kafalah”: vallás- és kultúrafüggő örökbefogadás

Az Egyesült Nemzetek Egyezménye a Gyermekek Jogait tárgyaló 20. cikkében rögzíti: „Ha egy gyermek átmenetileg vagy [véglegesen elveszti családját, illetve ha érdekei úgy kívánják, hogy kikerüljön a családi környezetből, különleges állami védelem és támogatás illeti meg. Az állami gondoskodási formák között szerepel a nevelőszülői rendszer, az iszlám törvények szerinti kafalah, az örökbefogadás és indokolt esetben a gyermekvédelmi intézményben történő elhelyezés.”

Az Iszlám tiltja az örökbefogadást, ezért a muzulmán országokban a család nélküli gyermekek védelmére az ún. kafalah, mint az örökbefogadást helyettesítő módszer szolgál. A Korán tanításait követő Algériai Családjogi Törvény a következőképpen definiálja a kafalah-ot:

„A kafalah törvény által szabályozott viszony egy kiskorú és nevelőszülei között, akik felvállalják a gyermek díjtalan eltartását, iskoláztatását és védelmét, éppúgy, ahogyan egy apa vállalja a fiát.”

A kafalah csak egyike azoknak a gyermekvédelmi eljárásoknak, amelyeket muzulmán országokban alkalmaznak, ahol a törvény a gyermekeknek csak egy kategóriáját ismeri el: a házasságban születettét.

Háttér

Korábban az iszlám országokban a vallás és a társadalmi tradíciók együttesen biztosították, hogy ne születhessenek törvénytelen gyerekek, akiket a legdurvább normaszegés élő bizonyítékainak tekintettek. Az ilyen eltévelyedések előfordulását, illetve napvilágra kerülését egyrészt szabályrendeletekkel, másrészt – ma már elképesztően naivnak tűnő – álmagyarzatokkal igyekeztek megakadályozni. Álljon itt ez utóbbiakra két példa: két bevett kibúvó, amelyeket egészen 1970-ig volt szokás ezekre az esetekre alkalmazni Algériában, különösen vidéken. Ha a szülők később a férj szigorú felügyelete és az igen korai házasságkötés ellenére, továbbá a lány látogatóköreinek alapos szemmel tartásának dacára nem kívánt terhesség következett be, ilyen és efféle kifogásokba menekültek:

-a „hitvesi ágyban született gyermek” elmélete szerint minden csecsemő, akit férjezett asszony hoz világra, automatikusan a férj gyerekének nyilvánítandó, még akkor is ha nem a férj nemzette.

- az „alvó gyermek” kifejezés alapja az az állítás, mely szerint lehetséges, hogy egy gyerek a fogantatás után csak jó néhány évvel szülessen meg. Malek imám úgy tartotta, hogy a terhesség normális időtartama akár öt évvel is meghosszabbodhat; ezalatt a magzat mintegy „alszik” az anya méhében.

Nevethetünk is ezeken a gyermetségeken. De ne becsüljük-e inkább azt az erőfeszítést, amellyel a bajban levő anyát és gyermekét igyekeztek megkímélni a szörnyű jogi következményektől, amelyek minden törvényen kívüli legyen premantális, házasságtörő vagy akár vérfertőző szexuális kapcsolatot sújtottak?

A gyermek származása

A házasságon kívül született gyermeket nem ismeri el az iszlám jog. Ennek ellenére létezik, és a muzulmán társadalom kénytelen tudomásul venni, hogy van. Hogyan teszi ezt?

Az iszlám törvények három kategóriát állítanak fel aszerint, hogy a gyermek származása törvényes, törvénytelen, vagy ismeretlen.

– A szűkebb családjától ideiglenesen vagy véglegesen megfosztott törvényesen született gyermeket a jog és a tradíció alapján a nagyszülők, illetve a tágabb család–elsősorban a nagybácsik – gyámsága alá szokás helyezni. A hagyományosan szolidáris nagy család, amelyet a Korán számos helyen kötelez az árvák védelmét illetően, bizonyos fokig enyhíti a szülőhiány következményeit.

A házasságon kívül született gyermeket az anya vagy elismeri sajátjának, vagy nem. Ha elismeri, akkor anyai kötelességeit teljesítenie kell, de nagyon ritka a gyermeket ilyen esetben megtartó anya. Mivel nem létezik olyan jogilag elismert státus, hogy „nem férjezett anya” (azaz leányanya), s így nem is jár nekik támogatás, a leányanyak többsége–akik általában maguk is leányanyak elhagyott lányai – megszabadul gyermekétől annak érdekében, hogy magát és közeli hozzátartozóit megkímélje a társadalmi rosszállás megnyilvánulásaitól és az elkerülhetetlen botránytól.

Az ilyen anyák számára születés előtt, illetve után nyújtott segítség rengeteg gyermekről való lemondásnak vehetné elejét. Bizonyítja ezt a szervezetünk[•] által fenntartott csecsemőotthonok tapasztalata, mely szerint a közvetlenül születésük után gondozásba vett újszülöttek 30%-a később visszakerül az édesanyjához, egyszerűen azért, mert mi odafigyelünk ezekre az anyákra, és ha igénylik, a törvény által három hónapban maximált gondolkodási időn túl is ellátjuk hozzájuk került kisbabáikat.

– Ha a gyermeket az anya nem ismeri el sajátjának, illetve ha a gyermek származása ismeretlen (ez az ún. „X kategória”), a gyermek a továbbiakban a közhatalom gyámsága alatt marad mindaddig, amíg el nem helyezik egy nevelőcsaládnál. Ennek az eljárásnak az eredménye a kafalah.

– Az ismeretlen származású gyermekek esetében–és ők vannak többségben – a Korán úgy rendelkezik, hogy a hatóságok és ügyvédek hatáskörébe tartozik a gyermek védelmét biztosító, ugyanakkor a társadalom számára legkevesebb zavart okozó eljárás megtalálása és lefolytatása.

Gyermekvédelmi eljárások

Az intézményi megoldások (árvaházak, gyermekfalvak és más S.O.S. falvak) mellett létező gyermekvédelmi formák közül az apaság beismerését, az ingyenes nevelőszülőseget és a kafalah-ot ismertetjük az alábbiakban.

Az apaság beismerése abból áll, hogy egy ismeretlen szülőktől származó gyermeket egy férfi a családjába fogad miközben „beismeri”, hogy ő a valódi apa. Feltétel azonban, hogy az apa és a gyermek közötti korkülönbség elfogadható legyen. Az Algériai Családjogi Törvény ennek mértékét így határozza meg: „amennyit a józan ítélőképesség és a szokások engednek”.

A szülőség ilyen formában történő elvállalása után a gyermek minden tekintetben az őt befogadó személy saját fiává, illetve lányává válik.

[•] AACVFF: Algérián Association for Childhood and Vohinteer Foster Families, Algériai Szövetség a Gyermekéért és az Önkéntes Nevelőcsaládokért. A tanulmány szerzője a szervezet alapítója és elnöke.

Az apaságot beismerheti a gyermek valódi apja–így bánva meg tettét –, vagy ha a törvény engedi, bárki, akiről ezt követően egyszerűen feltételezik, vagyis elképzelik, hogy ő a vérszerinti apa. Ilyenkor, ahogyan azt Mr. Baraka, egy jordán teológus mondja: „Az apaság valóságos, mivel a férfit a lelkébe látó Isten előtt tett vallomása kényszerítette cselekedetére”.

A muzulmán országokban a kafalah kritériumai olyan szigorúak, hogy sokan inkább az apaság beismerését választják. Ez viszont később okoz majd nehézséget, amikor a gyermek a származása iránt fog érdeklődni, de ez más jellegű probléma.

A kafalah

Mielőtt még a kafalah ismertetésére térnénk, említést kell tennünk az ingyenes nevelőszülőség intézményéről. Ez egy olyan eltartási forma, amelyben a nevelőszülőket nem kompenzálják anyagilag a tevékenységükért. Az ingyenes nevelőszülőséget 1969-ben vezették be Algériában, miután eltörölték az örökbefogadást. Ez a lehetőség csak legvégső esetben jött szóba, és nem garantált stabil állapotot sem a gyermek, sem a nevelőszülők számára. A kafalah 1984-es bevezetése óta az ingyenes nevelőszülőség intézménye lassan feledésbe merült. 1985-ben Algériában még 4000 gyereket érintett ez a forma; mára már mindannyian kafalah-ban vannak.

A muzulmán országokban legszéleskörűbben alkalmazott gyermekvédelmi eljárás a kafalah, amely nem más, mint a családját elvesztett gyermek nevelése pontosan úgy, ahogy egy apa neveli édesgyermekét.

A Családjogi Törvény 118. és 119. cikkelye kijelenti, hogy:

– „a legális nevelőszülőségre felhatalmazott személy csakis muzulmán vallású, érzékeny ember és feddhetetlen erkölcsű személy lehet, aki képes, a nevelt gyermeknek támogatást és védelmet nyújtani”

– „a nevelt gyermek származása lehet ismert, vagy ismeretlen.”

A vallási sajátosságoktól és a gyermeket érintő következményektől eltekintve a kafalah hasonlít az örökbefogadásra. A származás megítélésének kérdésében és az öröklést illetően azonban a kétféle eljárás alapvetően különbözik. Az örökbefogadás valójában olyan aktus, melynek során egy házaspár, illetve személy törvényesen magáévá fogad egy gyermeket, aki a mesterségesen létrehozott családi kötelékek révén az örökbefogadók jogos örökösévé válik.

A kafalah esetében viszont a Családjogi Törvény 120. cikkelye rögzíti, hogy „A nevelt gyermek megőrzi eredeti származását akkor, ha ismerte szüleit. Hogyha nem ismerte őket, abban az esetben az Algériai Polgári Törvénykönyv 64. cikkelye lép érvénybe.” Továbbá: „A törvény által nevelőszülőségre feljogosított személy vagyonának egyharmadát nevelt gyermekére hagyhatja, vagy egy egyezségben ráruházhatja. Azonban a végrendeletnek a vagyon egyharmadán túli részéről a nevelt gyermek javára ítélt pontjait semmisnek kell tekinteni, hacsak az örökösök nem adták beleegyezésüket.”

Köztudott, hogy a muzulmán országokban a személyiségi jogok a Korán tanításait veszik alapul. A családjától megfosztott gyermeket védő eljárások a Korán egyik verse szerint szerveződnek. Ez így szól:

„Isten nem teszi saját gyermekeddé a fiút, akit örökbe fogadtál. ... Add neki apja nevét: az jobban tetszik Istennek. De ha nem ismered apja nevét, hívd őt hittestvérednek...”

Értelmezések

A Korán versei különbözőképpen értelmezhetők, ezért változik a kafalah intézménye országonként. Bár Tunézia kivételével minden muzulmán ország teljes mértékben elítéli az örökbefogadást, egyre több ügyvéd és vallási tanító véli, hogy a Korán különböző értelmezésekre ad lehetőséget.

Véleményük szerint az iszlámot megelőző időszakban, de még Mohammed próféta idejében is kétféle örökbefogadás létezett egymás mellett:

- az egyiket nevezhetjük „humanitárius örökbefogadás”-nak; ez összecseng a fogalom mai jelentésével
- a másik az ún. „szerződéses, vagy kereskedelmi örökbefogadás”, amelyet gyakran tekintélyes családok gyakoroltak pusztán gazdasági megfontolásból, és amely abból állt, hogy fizetség ellenében a gyermek feletti szülői felügyeletet az egyik apáról a másikra ruházták, azaz eladták a gyermeket.

Nem kapott-e ajándékba maga Mohammed próféta egy Zaid ibn Haritha nevű rabszolgát első feleségétől, akit felszabadított és örökbe fogadott, és akit azután csak Zaidként, Mohammed fiaként ismertek annak ellenére, hogy származása tudott volt?

A felvilágosultabb értelmezés szerint a Koránnak ez a története a próféta humanitárius döntéséről szól, amely a gyermek érdekében történt. Az inkább ortodox és fundamentalista magyarázók viszont úgy látják, hogy az örökbefogadás és a származás-átadás megtiltása a családot vagyonián keresztül megtartó és a családszerveződést irányító szent patrilineáris és örökösödési törvények védelmét szolgálja. Számukra a nevelőapa nevének felvételét megtiltó Korán-részlet isteni parancs, aminek engedelmessé a társadalom nyilvánvalóvá teszi a nemzés törvénytelen mivoltát; a belőle származó gyereket pedig „bűnben fogant gyermek”-nek nevezi, akitől meg kell vonni az örökös jogot.

A kafalah és a névfelvétel

Mióta szervezetünk 1985 februárjában létrejött, folyamatosan próbálja rábeszélni az egyházi hatóságokat a kafalah egyik alapvető elemének – a nevelőapa névátörökítése a nevelt gyermekre – olyan módon történő módosítására, hogy közben a Korán előírásainak pontos betartása sem sérülne. Két fontos érvünk van:

– ha kezdeményezésünk a hittel ellentétes álláspontot képviselne, az Iszlám Legfelsőbb Bíróság, amelynek minden, polgári személyt érintő textust jóvá kell hagynia, elfogadhatatlannak tartaná

– egy túlságosan radikális tervezetet a nevelőcsaládok sem támogatnának.

Kérésünk abban áll tehát, hogy engedélyezzék az ismeretlen származású (X kategóriás) gyermekek számára, hogy nevelőapjuk nevét viselhessék. Az ismert szülőkkal rendelkező gyerekek esetében viszont mi is a Korán tanításához való alkalmazkodást ítéljük helyesnek. Az ismeretlen származású gyerekekre különben a már említett Polgári Törvénykönyv 64. cikkelye vonatkozik, amely előírja, hogy részükre egy állami hivatalnok köteles keresztnevet és vezetéknév választani.

A nevelt gyermekek iránti empátia azt mondatja velünk, hogy lehetővé kell tenni számukra a nevelőapa nevének felvételét, hiszen ők is, mint minden gyerek, szeretnének „normális” tagjai lenni a kortársak közösségének, amit nem feltétlenül könnyít meg, ha a nevükből következtetni lehet arra, hogy nevelt gyerekek. A névátvétel elősegítené a gyermek integrációját a társadalomba.

Szervezetünk azt az álláspontot képviseli, hogy a gyermek stabilitásának szempontjából alapvető fontosságú a származás tényeinek felfedése az ismert családi háttérű gyerekek előtt. Nem kevésbé lényeges, hogy a közlések progresszív módon, a gyermek érésével

párhuzamosan történjenek. Mindig csak arra kell válaszolni, amit a gyerek kérdez, és sohasem szabad túl előre rohanni az információnyújtásban. Hogyan lehetne ennek az álláspontnak érvényt szerezni? Hiszen a nevelőcsalád nem tarthatja kézben a gyermek származásáról szóló ismereteket; azok kerülő utakon is eljuthatnak a gyermekhez, akinek így idegenek által elejtett, sértő szavakból kell ráébrednie, hogy nem édesgyermek a szüleinek. Az ilyen buzgó és erényes informátorok ritkán rejtik véka alá mélységes megvetésüket a gyermek anyja iránt, aki annak idején elhagyta őt.

Szervezetünk a fenti érveket sorakoztatta fel az olyan névfelvétel mellett, amely nem jár együtt az örökbefogadásban meglévő teljes jogú, saját gyermekké válással. A Korán valójában nem is a név viselését, hanem a „saját gyermek”-státus létrehozását tiltja.

Tárgyalásaink az Iszlám Legfelsőbb Bíróság képviselőivel a tolerancia és a megértés jegyében zajlottak, és mindvégig a gyermek érdekeire került a legnagyobb hangsúly. Partnereinket sikerült meggyőznünk kérésünk megalapozottságáról; szervezetünk pedig belátta, hogy a teljes jogú gyermekké válás nem elengedhetetlen eleme a kafalah-nak, sőt: hiánya megkíméli a szülőket attól, hogy szándékukkal ellentétesen titokban kelljen tartaniuk a származás adatait a gyermek előtt.

Hosszú évekig tartó tárgyalássorozat és eszmecsere után, 1991 szeptemberében az Iszlám Legfelsőbb Bíróság tudomásunkra hozta, hogy kedvező véleményt alakított ki a teljes jogi státust nem nyújtó névfelvételről. 1992. január 13-án megszületett a rendelet arról, hogy a kafalah-ban nevelkedő gyermek felveheti nevelt apja családnevét anélkül, hogy ezáltal olyan jogi státust nyerne, mintha a nevelőszülők édesgyermekévé vált volna. Ez a törvényhozási lépés óriási eredmény annál is inkább, mert a Korán tanításainak figyelembevételével és a Legfelsőbb Bíróság hozzájárulásával történt, ami precedens értékű lehet minden muzulmán ország számára.

Konklúzió

Az elért eredmény jóval értékesebb, mint ahogy azt valaha is remélni mertük. Idáig több, mint 6000 család kérvényezte és kapott rá engedélyt, hogy nevelt gyermeke felvehesse a nevelőcsalád vezetéknévét. Már csak a törvény alkalmazásának országos kiterjesztése van hátra.

Aki nevelőszülökként először belép a családjuktól megfosztott gyermekek világába, mérhetetlen nyomort talál és olyan gyerekeket, akiknek az ellátatlanság, a szeretethiány és a kizártság rengeteg szenvedés forrása, vagy akár a haláluk oka is. Meggyőződésünk, hogy ha egy gyermek végleges elhelyezésére van szükség, semmi sem lehet jobb számára, mint a kafalah és a névfelvétel.

Számos kutatás bizonyította, hogy ez a gyermeket legjobban kímélő és az államot legkevésbé terhelő megoldás.

(Térni Tidafi: The Kafalah: A Cultural and Religious Response, in: Substitute Families, Workshop, World NGO Forum, Málta, 1993)

Fordította: Oláh Judit

Írta: Bernard Cordier

A pedofília

1. Hol kezdődik a pedofília és hogyan határozható meg?

a.) Orvosi szempontból

A jelenlegi, pusztán orvosi meghatározások megfigyelésen alapulnak, s mint ilyenek, nagyon egyszerűsítettek: csupán egyfajta típusú magatartás vagy cselekvés vizsgálatán alapulnak.

A pedofília–a CIM-ben (a Betegségek Nemzetközi Osztályozása című kiadvány) melyet az OMS (Egészségügyi Világszervezet) égisze alatt adtak ki–a szexuális perverziók fejezetben szerepelt 1965-ben, a nemi elferdülések fejezetében 1975-ben. A 10., egyúttal utolsó, 1993-as osztályozásban (CIM 10.) a pedofília a nemi előnyben részesítések (preferenciák) zavaraként van nyilvántartva.

Szembesítve a normáknak–koronként és társadalmanként viszonylagosan – megfelelő nemi magatartással, az OMS elhagyta az „elferdülés” kifejezést, és – kétségkívül így kívánva enyhíteni a „perverzió” kifejezés erkölcsi elítélésén–semlegesebb elnevezést választott, a „nemi előnyben részesítés zavarai”-t, visszautalva a lelki szenvedés (zavar) és az orientáció (előnyben részesítés) fogalmaira.

A CIM 10-ben a pedofiliát mint egy, a gyermekeket -mégpedig általában a serdületlen vagy a serdülőkor kezdetén lévő gyermekeket–előnyben részesítő nemi zavart határozták meg. Megállapították, hogy e nemi zavar a nők esetében nem volt kimutatható.

Ebbe a kategóriába tartoznak viszont azok a férfiak is, akik–megőrizve a felnőtt férfiak irányába fennálló nemi vonzalmukat – időnként, szokásszerűen (tehát: ismétlődően) a partnerkeresés folyamán ismétlődően előforduló frusztrációjuk (megfosztottság érzésük) okából a gyermekek–mint partnerhelyettesítők – felé fordulnak.

Az Elmezavarok Diagnosztikai és Statisztikai Kézikönyve (DSM. III-R. 1987.) a „Paraphiliák” – Természetellenes dolgokról szóló fejezetében a pedofilt olyan alannak minősíti, aki legalább 6 hónapja van kiszolgáltatva serdületlen gyermekekkel kapcsolatos, nemi cselekvéseket magukba foglaló, nemi izgalmat kiváltó elképzeléseinek, fantáziálásainak.

A pedofil életkorát bíróságilag minimálisan 16 éves korban határozták meg, és a gyermek életkorától számított korkülönbség legalább 5 év.

Egyaránt számításba kell venni tehát a gyermek szexuális érettségét és a korkülönbséget!

A pedofil eljuthat a cselekvésig saját belső ösztönzésének hatására, vagy pedig ezek erősen zavarják meglétükkel.

Midőn a pedofil magatartás körmeghatározására sor kerül, tisztázni kell, hogy ugyanazon nemű, az ellenkező nemű, vagy mindkét nemű gyermek előnyben részesítéséről van-e szó.

A kislányok iránti vonzódás kétszer olyan gyakori, mint a kisfiúk iránti. A pedofil tevékenységét korlátozhatja csak a saját gyermekeire, rokonai, vagy más, közeli szülők gyermekeire, azonban elkövetheti merényleteit a családjától teljesen idegen gyermekek sérelmére is.

Pontosítani kell tehát, hogy a pedofília a vérfertőzésre korlátozódik-e, vagy sem.

A DSM. III. R.-ben azt is leírták, hogy a pedofil cselekedeteket gyakran mentegetik vagy igazolják „nevelési hasznuk”-kal, a gyermeknek okozott nemi élvezettel, illetve a gyermek „szexuálisan kihívó” magatartásával, jellemével.

Van olyan pedofil, aki megfélemlíti a gyermekeket azért, hogy tevékenysége ne derüljön ki.

Mások bonyolult stratégiai műveletekhez folyamodnak a gyermekek megközelítése érdekében, például:

- megnyerik a gyermek édesanyjának bizalmát,
- feleségül vesznek olyan nőt, akinek gyermekéhez vonzódnak
- gyermekeket cserélnek más pedofil személyekkel és
- legritkább esetben, örökbefogadnak fejletlen országból származó gyermeket, vagy elrabolják idegenek gyermekét.

A pedofil magatartás kifejlődésével kapcsolatban a DSM. III. R. leírja, hogy az általában krónikus (visszatérő) főként azon pedofilek esetében, akik a kisfiúkhoz vonzódnak.

A pedofil magatartás megnyilvánulásainak gyakorisága a lelki-társadalmi stressz függvényében változik.

A homoszexuális pedofilok körében kétszer olyan magas a visszaesési arány, mint a heteroszexuális pedofilok között.

A pedofília egyik meghatározása sem számolhat azonban a jelenség összetettségével:

- a pedofiliának saját „alibirendszere” van: a pedofil azt állítja, hogy szereti a gyermeket, csábítja, ajándékokkal halmozza el, és a gyermek látszólag beleegyezik a kapcsolatba, főként, ha éppen a neki hiányzó szülőképet keresi
- a pedofiliának megvannak a maga ürügyei is: a pedofil gyakran foglalkozásszerűen a gyermek „szolgálatában áll”
- a pedofiliának fokozatai vannak: az egyszerű fantáziálástól a sadista gyilkosságig, a simogatástól az érintésig, a felláció, a masturbáció, a nemi szervbe vagy végbélbe való behatolás.

b.) Büntetőjogi szempontból

Az 1994. március 1-jén életbe lépett, új (francia) Büntető Törvénykönyv külön fejezetet szentel a „Szexuális agressziók”-nak, (222-22. cikkelyek) melyeket így határoz meg: „minden szexuális támadás, melyet erőszakkal, kényszerítéssel, fenyegetéssel vagy meglepetésszerűen hajtanak végre.”

Megkülönbözteti a nemi erőszakot (nemi aktus behatolással), melynek büntetési tétele súlyosabb, ha a cselekményt 15 éven aluli sérelmére követik el (222-24. törvénycikk), valamint a többi szexuális agressziót (a régi BTK szerint szemérem elleni erőszakot), melyek büntetési tételei szintén súlyosabbak, ha 15 éven aluli kiskorú sérelmére valósultak meg (222-29. törvénycikk).

Egy másik fejezetben, melynek címe: „Kiskorúak veszélyeztetése” az új BTK büntetni rendeli a felnőtt által 15 éven aluli sérelmére erőszak, kényszerítés, fenyegetés, meglepetés nélkül elkövetett nemi cselekményeket is. (227-25. cikkely)

Kiemeli, hogy a felnőttnek nem lehet 15 éven aluli kiskorúval semmiféle nemi kapcsolata, még akkor sem, ha a kiskorú látszólag beleegyezik.

A törvény által kiszabható büntetés súlyosabb, ha a felnőtt korú elkövető a kiskorú sértett hozzátartozója, vagy felügyeletet gyakorol fölötte. (227-26.)

Ha a kiskorú 15 éven felüli, de még nem nyert – házasságkötés révén – nagykorúságot, a felsorolt-erőszak, kényszer, fenyegetés, meglepetés nélkül elkövetett-szexuális cselekmények csak akkor büntetendők, ha azokat a kiskorú hozzátartozója vagy felügyeletet gyakorló felnőtt követte el (227-27.).

Ugyanebben a fejezetben a BTK büntetni rendeli a kiskorú megrontását, és azt is, ha valaki olyan összejöveteleket szervez, melyek során a nemi kapcsolatokban, magamutogatásokban kiskorú is segédkezik vagy részt vesz.

Büntetni rendeli azt is, aki „terjesztés céljából rögzít, felvesz vagy továbbít kiskorút ábrázoló, pornográf jellegű képet (227-23.), valamint büntetendő, aki erőszakos vagy pornográf jellegű, vagy az emberi méltóságot súlyosan sértő szöveget készít, továbbít, terjeszt, amennyiben ezt a szöveget feltehetően kiskorú is láthatja vagy észreveheti”. (227.24.)

Az első kommentárok hangsúlyozzák, hogy nehéz kimutatni e–kiskorúakat érintő – szexuális jellegű jogsértések elkövetőjénél a szándékosság alkotóelemét, midőn azt állítja, hogy nem tudta a későbbi sértett életkorát, illetve, hogy a sértett egyetértésével történt a dolog.

2. A pedofil személyisége

A pedofil tipikus portréja nem létezik!

Személyisége nem határozható meg a pedofil cselekményekből kiindulva. A pedofil megtalálható mindenfajta környezetben, minden korban, minden foglalkozás körében, mégis, leggyakrabban azokban, amelyek gyermekek nevelésével és szabadidejének eltöltésével vannak kapcsolatban.

A pedofil éppúgy lehet egyedül élő személy, mint családapa. Megkülönböztetjük az ún. exkluzív (kizárólagos) pedofil, akinek csak gyermekekkel van szexuális kapcsolata, és a nem kizárólagos pedofil, aki a felnőttekhez is vonzódik.

A probléma annál is inkább összetett, minthogy a pedofil cselekményeket olyanok is elkövetik, akik csak „latens” (rejtett) pedofilok, maguk sem tudják ezt magukról.

A cselekvésig való eljutás tényezői tehát lehetnek például: részegség, válogatás nélküli nemi kapcsolatok létesítése vagy a gyermek „csábító” magatartása.

Másrészt: léteznek olyan pedofilok is, akik nem jutnak el a pedofil cselekvésig még akkor sem, ha a gyermek iránti nemi vágy hatalmába keríti őket.

Végül: megállapított tény, hogy számos pedofil volt gyermekkorában szexuális visszaélés áldozata.

Az ismétlődésnek ez a jelensége nagyon jól ismert a gyermekekkel való rossz bánásmódok terén.

Amennyiben ezekről az ismétlődő nemi kapcsolatokról van szó, feltételezhető, hogy a nemi élet hasonló kezdete meghatározó lehet a későbbi nemi irányultság (orientáció) szempontjából.

A pedofilek általános csoportosítása a következő:

– Szellemileg tökéletlen és éretlen pedofilok: akik infantilisek, gyermetegek maradtak és bizonyos fokig az áldozataikhoz hasonló életkori sajátosságaik vannak

– Visszafejlődő pedofilok: akik – bár eljutottak addig, hogy felnőttekkel nemi kapcsolatokat létesítsenek – nemi kapcsolataik vagy nem voltak kielégítőek, vagy zátonyra futottak, ezért tehát a gyermekek körében keresnek számukra megfelelőbb, könnyebben elérhető, jobban rendelkezésükre álló partnert

– Perverz pedofilok, akik számára a gyermek nem több, mint tárgy, gyönyörforrás, akiket hangsúlyozottan a gyermek félelme ösztönöz. Ők azok, akik valóságos „forgatókönyvet” készítenek, s akiknek nemi cselekvései gyakran rituálisak (szertartásosak).

Y. Delamare „A pedofiliáról, mint az idő visszaforgatásának eszközéről” című, nemrég megjelent művében a pedofiliát úgy értelmezi, hogy az a gyermekhez való visszafejlődésen, azonosuláson alapul, mely lehetővé teszi a pedofilek számára, hogy gyermekek maradhassanak, ezáltal menekülven a haláltól.

A szerző két tendenciát különböztet meg ebben az azonosulásban:

– létezik a homoszexuális indíttatású pedofil, a felnőtt, aki a gyermeket mint magához hasonló kívánja, mint a spártaiak az antik görög korban

– másfelől olyan felnőtt, aki az ellenkező nemű gyermekhez idomul, s azt „szexuálisan fogyasztva” kíván a gyermekhez hasonlóvá válni. Ez a nagyon érzéki indíttatás nem hagy teret az érzelmeknek. Ez az irányultság azonban nem lehet más, mint menekülés a kislány testének gyors változása láttán, melyben nem kíván részt venni, mert az ilyen pedofil mindenfajta érzelmi elkötelezettséget terrornak (kényszernek) érez.

Idézhetjük az amerikai Knight-féle modellt is, amely 177 pedofil tanulmányozásán alapul.

Knight az alanyokat megkülönbözteti azok gyermekekkel való nemi kapcsolatokon kívüli kapcsolataik gyakorisága szerint is. Így olyan pedofileket is felfedezett, akiknek ál-érzelmi kapcsolatuk van a gyermekekkel, akiket elkényeztetnek, és ezek a kapcsolatok egy idő után szexuális jellegű kapcsolatokká alakulnak. Felsorol „kiemelten érintett” foglalkozásokat, úgymint: tanár, edző, oktató, nevelő, iskola-buszvezető, kerékpárjavító stb.

A pedofília motivációi között megkülönböztet továbbá „személyek közötti” (interszónális) és „önimádó” (nárcisztikus) indítékot is.

Az első esetben a gyermekkel való személyes kapcsolat elsőbbséget élvez (privilegizált), a szexuális kapcsolatok se nem nemi szervi, se nem élvezeti célúak, és az áldozat gyakran rokon gyermek.

A második esetben a pedofil magatartása sokkal én-központúbb (önzőbb), a nemi kapcsolat szervi, a csúcspont elérésére törekvő, és az áldozat az elkövető számára ismeretlen.

3. Terápiás lehetőségek

1992-ben vezércikket írtam a Gazette Medicale-ba (1992/2. szám) „Aki egyik nap pedofil, mindig pedofil?” címmel, utalva egy Quebec-i közmondásra, („kutyából nem lesz szalonna” – kb. ez az értelme magyarul. *A ford. megjegyzése*)

Néhányan kritikával illettek, azt hitték, hogy részemről ez defetista (kudarcot beismerő) álláspont.

Szeretném itt pontosítani, hogy ellenkezőleg, ebben a kifejezésben észre kell venni néhány pedofil hosszútávra szóló megbélyegzését, függetlenül a hosszú büntetésektől, melyeket a törvény szab ki rájuk.

Látjuk a bűnisméltókat vagy a visszaeséseket néhány hónappal az 5 éven át tartó (törvényben előírt) kezelés megszakítását követően. (A francia jogrendszerben ennyi a kötelező gondozás maximális időtartama.)

Akárhogyan is, el kell ismernünk, hogy a terápiás lehetőségek még eléggé behatároltak.

Midőn a pedofília fogalma az ideg-lélektani zavarok fogalmához kapcsolódik, a pedofília a mélyen elrejtett betegség speciális kezelésének alárendeltje.

Midőn a pedofiliát elkülönítik, kezelését a pedofil személyiség típusának megfelelően kell módosítani.

A terápiás lehetőségek aszerint variálhatók, hogy a tünetet, vagy az elmestruktúrát tervezik-e kezelni.

a.) Strukturális célzatú kezelések:

Ezek esetében főleg elemző indíttatású, egyéni pszichoterápiáról van szó, mely megengedi a konfliktusok együttesének szemügyre vételét, valamint a terapeutával (gyógyító személlyel) való egyedi kapcsolat felhasználását.

A csoportos pszichoterápiák során összegyűjtik a pedofileket, és lehetővé teszik számukra, hogy a résztvevők tapasztalataiban összhangot találjanak.

Nehéz gyógymódról van szó, melyek a terápiás megállapodás felmondásának kockázatával is járnak, az aktusig való eljutás, a súlyos áthárítás, vagy a negatív terápiás reakció (válasz-cselekvés) folytán.

A gyógyítás javallatát az alany szellemi színvonalától, szóbeli megjelenítési képességétől, valamint a kérés komolyságától függően határozzák meg.

b.) Tüneti kezelések:

Tüneti kezelés javasolt, ha fontos a tünetre való gyors reagálás, és a tüneti kezelés a korábbiakhoz kapcsolódik. Magatartás-terápiákról és/vagy gyógyszeres kezelésekről van szó.

– Magatartás terápiák: ezek nem vetik be a játszmába az alany elme- (szellemi)struktúráját, és hasznosítják akár a kölcsönös érzéketlenné tételt, akár az idegenkedést is.

Az első módszer szerint az alanyt relaxáció alatt (ellazult állapotban) aggodást és gátlást kiváltó ingereknek vetik alá. Ezt javasolják például a magamutogató (exhibicionista) pedofil gyógyításához.

Az elidegenítés technikája abban áll, hogy a pedofiliát kínos megpróbáltatásokkal (pl. hányásokkal, elektrosokkal) kapcsolják össze. Ez a technikát azonban csakis a paciens egyetértésével lehet alkalmazni. Az eredmények vitathatóak!

– Gyógyszeres kezelések: a neuroleptikus gyógyszerek és a nyugtatók, melyeket a nemi vágy gátlóinak tartanak, használatosak voltak, azonban éberséget rontó és szedáló (csillapító) hatásuk miatt – melyeknek foglalkozási, társadalmi következmények vannak – általában idő előtt abbahagyták szedésüket.

– Érdekesebbek az úgynevezett anti-androgének, melyek specifikusan fékezik vagy megszüntetik a nemi vágyat és nemi aktivitást, anélkül, hogy az éberség szintjét csökkentenék. Alkalmazásuk azon a megállapított tényen alapul, hogy a plazmatikus tesztoszteron egy bizonyos élettani mennyisége szükséges feltétel a férfi nemi vágyának megnyilvánulásához még akkor is, ha ez nem elegendő feltétel.

Miután ösztrogéneket vagy nem megfelelő anti-androgéneket alkalmaztak, ma az Acetát-cyproteron (Androcur) az a szer, mely iránt külföldön az érdeklődés a legnagyobb, hatásainak teljes visszafordíthatósága, továbbá nem állandó másodlagos (mellék) hatásainak (pl. súlygyarapodás, másodlagos női nemi jelleg kialakulása; mellék megnagyobbodása férfiaknál) diszkréciója okából.

Az LH-RH-agonisták, amelyek hatásosabbak és könnyebben ellenőrizhetőek lennének, éppen kipróbálás alatt vannak.

Az anti-androgének használata a „szexuális előnyben részesítés zavarai”-ban szenvedők számára Franciaországban orvosi-etikai problémákat vet föl, néha túlzó reakciókat idéz elő (pl. az említett vezércikk) és a pedofil valamint egy – e téren specialista–orvos különleges, magánjellelű gondozási szerződésén kívül nem vehető igénybe.

Az előírások betartása mellett azonban az anti-androgének figyelemre méltó tüneti kezelésnek bizonyulnak azok számára, akik félnek az aktusig való eljutástól, és nemi vágyuk gátlása érdekében gyors, visszafordítható beavatkozást kérnek.

(Fordította: Balogh Anikó)

Írta: Puskás Gyöngyi

Belgiumi helyzetjelentés

*„ Azt hiszem, semmit sem nyerünk azzal, ha látványos számadatokat sorolunk fel, amikor gyermekek bántalmazásáról beszélünk. Elég szomorú tudni, hogy egyetlen gyermek is szexuális bántalmazás áldozata, hogy egyetlen gyermek is az utcán él, és árulja a testét. Elviselhetetlen tudni, hogy ketten, hárman vagy akár háromezren is vannak. Megengedhetetlen, hogy szükségünk legyen ilyen iszonyatos adatokra ahhoz, hogy cselekedjünk... „
ENNEW, ./: L 'exploitation sexuelle des enfants. Paris, Eshel, 1987.*

Augusztus 15-én az esti tévé-híradóból értesülünk két eltűnt kislány, Sabine és Laeticia megtalálásáról. 22 óra 25 perckor különkiadás számol be részletesen az eseményekről. Másnap a déli híradó már széleskörű információval szolgál: emlékeztető a két kislány eltűnésének körülményeire, közvetlen tudósítás a gyerekek lakhelyén, a keresésükre felszólító plakátot nyomtató „Marc és Corine” nonprofit társaság vezetőivel készült interjú, a nyomozást vezető királyi ügyész nyilatkozata... Az ország örömmámorban úszik. A televízió a tőle telhető legjobbat nyújtja augusztus közepén, a legnagyobb nyári szabadságolások idején. Egy riporter megkeresi Julie és Melissa – a tavaly június 24-én eltűnt két kislány – szüleit is. A szülőkből újra felcsillan a reménysugár gyermekeik megtalálására.

Azt ezt követő események tragikus kimenetele a rémületet, majd az undort és a gyűlöletet váltják ki az emberekből. Egész Belgium sokkhatás alatt áll. A televízió példátlan erőbedobással, első kézből tudósít a fejleményekről.

Julie és Melissa eltűnése már az események bekövetkezésekor is megmozgatja az egész országot. A szülők hatalmas energiával, akaratereővel és tántoríthatatlan elszántsággal harcolnak azért, hogy lányaikról ne feledkezzen el az ország. A kislányok fotói eljutnak Európa minden országába a „Marc és Corine” segítségével. A szülők számtalan vitamúsorban és televíziós fórumon vesznek részt, jogokat követelnek maguknak, magánúton nyomoznak. A gyermekek eltűnésének egy éves évfordulóján sajtókonferenciát szerveznek, 48 kérdést tesznek fel az illetékes hatóságoknak. Elkeseredett harcuk folyamán többször hallhatjuk magas rangú vezetőktől, hogy Belgiumban nem létezik pedofil hálózat, tehát eleve- kizárt, hogy a kislányok az országban legyenek. A hatóságok nem érzik sürgősnek a nyomozást, hisz meg vannak róla győződve, hogy a kislányok halottak. „Nem akartuk elhinni, hogy halottak. Az erőnköt arra összpontosítottuk, hogy élnek. De csak a haláluk árán kaptunk szót. Drágán fizettünk érte, nagyon is drágán. Hát nem fogunk hallgatni”– nyilatkozta Melissa édesapja egy televíziós interjújában. Óriási méreteket ölt a nemzeti szolidaritás. Julie és Melissa szüleinek háza előtt virágtenger borítja be a pázsitot. Az emberek ki akarják mutatni együttérzésüket, felháborodásukat, tenni akarásukat.

A két kislány temetését egyenes adásban sugározza a televízió. A szülők emberfeletti bátorsággal viselkednek. Az okát Melissa édesanyja fogalmazza meg: „Nincs jogunk sírni, kiabálni, jajveszékelné. Ha ezeket a nagyon is emberi érzelmeket kinyilvánítjuk, hisztérikusnak tartanak bennünket. Pszichológusok vesznek majd körül, és azt tanácsolják, hogy gondoljunk másra, menjünk el vakációra, felejtünk... de mi nem akartunk felejteni. Lehiggadtunk, hogy megmutassuk: nem vagyunk hisztérikusok. Kényszerítettük magunkat,

hogy a lehető legnyugodtabbak maradjunk. Csak így tudtuk elérni, hogy meghallgassanak bennünket...”

Hogy miért van szükség a meghallgatásra? Mert mindenütt hanyagul, koordinálatlanul kezelték az ügyet. Mert Dutroux házában, ahol a két kislány 9 hónapon keresztül be volt zárva, két alkalommal is tartottak házkutatást más okból, és semmit sem fedeztek fel. Mert nagyon is feltételezhető, hogy Dutroux-t valaki pártfogolta a felsőbb körökből. Mert a szülők nem kaptak betekintést a nyomozási dossziéba, s nem vehettek részt a rendőrségi akciókban. Mert Dutroux-t már korábban is ítélték el kiskorúak megerőszakolásáért, bezárásáért, mégis szabadlábon volt... és még sorolhatnám az okokat, amelyek mind az igazságszolgáltatás hézagait, a rendőrség és a csendőrség felelőtlen, lelkiismeretlen munkáját tükrözik.

A temetés másnapján kerekasztal beszélgetést szervez a belga televízió fő műsoridőben, felelős személyek és Melissa édesapjának részvételével „Ellopott gyermekek, megerőszakolt gyermekek” címmel. Itt és számos más műsorban is, híradókban, a temetésen megjelenik Marie-France Botte. A brüsszeli volt szociális munkás jelenleg az Európai Közösségben dolgozik, s próbálja felgöngyölíteni, fékezni a távol-keleti gyermekprostitúciót. A Thaiföldön töltött 4 év harcát könyvben írta meg, amelyet 17 nyelvre fordítottak le; most magyar nyelven is megjelenik (Marie-France Botte: Egy gyermek ára. PONT Kiadó). Marie-France Botte 6 éve küzd a szexturizmus ellen.

„Az Európából Távol-Keletre utazó pedofilek visszajönnek az országba, és nem fogják „jegelni” következő nyárig a szexuális kiszexuálizációjukat. Ezt mi számtalanszor elmondtuk, de az információnak ezt a részét valahogy senki sem hallotta meg” – halljuk Madame Botte-től számos interjú alkalmával.

A tragikus eseményekről a gyermekek is értesültek. Mindenki a maga módján reagál: – „A kislányom minden este megkérdezi tőlem, hogy ugye Marc Dutroux nem tud bejönni az ablakon, hogy elvigye őt... Meg kell győződnöm róla, hogy az ablak be van zárva, mielőtt jó éjszakát kívánok neki.”

– „A borzasztó események óta Joelle nem akarja elengedni a kezem az utcán.”

- „Julie és Melissa nem tudták kitörni a ketrecük ajtaját? Én fogtam volna egy kést, és elvágtam volna a rácsokat.”

Szülők, pedagógusok, ápolók, pszichológusok... mindannyian érezzük, hogy nem hagyhatjuk egyedül a gyermekeket a zűrzavaros gondolataikkal. A televízió műsort készít a gyerekeknek és a gyerekekkel, ahol megpróbálja feloldani a gyermekekben felgyűlt szorongást. A különlegesen súlyos eseményeket követő, speciálisan a gyermekeknek szánt műsor példátlan a belga televízió történetében. A Francia Közösség azonnali akcióba kezd, és elküldi a filmről készült videó kazettát valamennyi általános iskolába. Marie-France Botte könyvéből (Mimi Fleur de cactus et son hérisson), amely a szexuális abúzus problémáját veti fel nem drámai, hanem a megelőzés esélyeit felvillantó játékos hangnemben, negyven ezer példány áll ingyen a pedagógusok rendelkezésére. A Missing Children non-profit társaság által készített „A biztonságodra te is gondoldj!” című füzetecskét újra kiadják húsz ezer példányban, és megkapható a Gyermeki Jogok Általános Delegációjánál. A gyermekekkel foglalkozó szakszemélyzet számára segít „A gyermek nem szexuális partner” c. füzet, amely tanácsokat ad a szakembereknek ahhoz, hogyan viselkedjenek azzal a gyermekkel, aki szexuális abúzusról tesz panaszt.

A művelődésügyi miniszter bejelenti, hogy a gyermekbántalmazás elleni harc koordinációját elősegítő dekrétumot fognak előterjeszteni a Francia Közösség Tanácsának. A gyermekek rendelkezésére álló ingyenes telefonvonal október 1-jétől 24 órás szolgálattal működik. Számos könyv, dokumentum tájékoztatja a felnőtteket, több videó kazetta segíti a

gyermeket, színdarab készül „Beszéljünk az erőszakról” címmel, szakemberek javasolnak prevenciót célzó foglalkozásokat az iskolákban... és a lista még hosszan sorolható. A szexuális abúzus korántsem tekinthető annyira tabunak Belgiumban, mint nálunk, Magyarországon.

Az általános iskolákban végzett prevenciós munka már több éves múltra tekint vissza. Így inkább felelevenítésre és kiegészítésre kerülnek azok az eszközök, amelyek már eddig is léteztek. A két kislány temetésének képei bejárják az egész világot. A Dutroux-ügynek – ha merhetjük azt mondani – egyetlen érdeme van: elkerülhetlenné vált, hogy a nemzetközi szervezetek végre komolyan foglalkozzanak a pedofiliával, a gyermekprostitúciós hálózattal.

Az augusztusban Stockholmban megrendezett konferencián az egész világ akcióba lendült a gyermekek szexuális kihasználása ellen.

Egyre népesebb azoknak a tábora, akik azért emelik fel a hangjukat, hogy a jelenleg folyamatban lévő maastrichti megállapodás revíziója figyelembe vegye a belga drámát. Konkrétan ez azt jelenti, hogy a Tizenötök a szerződésbe olyan határozatokat kell beleszöjjenek, amelyek a gyermekek védelmére irányulnak. Eddig az a szó, hogy „gyermek” elő sem fordult az Európai Közösség alapszerződésében. Julie, Melissa, An és Eefje példája talán elég meggyőző, hogy komolyan vegyék a kérdést.

Otthon, Magyarországon már korábban is, amióta egyre több szakirodalommal találkozom, sokszor beszéltem környezetemben pedofiliáról, szexuális turizmusról, prevencióról. „Pedofília? Az mit jelent?” „Ugyan már, az nálunk nem létezik, meg egyébként is van annál sokkal nagyobb bajunk is” – hallottam számtalanszor. A belgiumi dráma – őszintén remélem – leckéül szolgált mindannyiunknak, és nem várjuk meg, míg hasonló tragédia történik a mi gyermekeinkkel is ahhoz, hogy végre cselekedjünk.

Belgium, 1996. október

Írta: Ábrahám Ferencné

Beszéljünk nyíltan a szexuális abúzusról!

„A gyermekekkel szembeni szexuális erőszak egyik lehetséges meghatározása szerint kényszerített, megtévesztéssel vagy erőszakkal elért szexuális viselkedés egy fiatalabb és egy idősebb személy között, tudomásul véve persze azt, hogy a kényszer mindennemű szexuális erőszak esetében jelen van. „

(John R. Conte: A gyermekekkel szembeni szexuális erőszak)

Az 1996. április 21-i a „Hét” c. TV-műsorban elhangzottak után fogalmazódtak meg bennem a következő gondolatok.

A szexuális abúzus a mai társadalomban még mindig elhallgatott, szemérmes kérdés, amit nem illik érinteni.

Mégis, erre a bántalmazási módra gyermekeinket fel kell készíteni, és a megelőzés stratégiáját nekünk, felnőtteknek kell kidolgoznunk.

Legelőször is meg kell tanítani a gyermekeket a személyi biztonságra-, továbbá négy alapvető, fontos dolgot kell még megtanítani, ami segít nekik abban, hogy képesek legyenek megvédeni magukat.

1. Ismereteket kell nyújtani a szexuális visszaélésről, és kialakítani a gyermekekben a képességet, hogy felismerjék azt.

2. Fejlesszük ki azt az Ítéloképességet, gyakorlati tudást, amely képessé teszi a gyermekeket, hogy a saját testük fölött felügyeletet gyakoroljanak a szeretet fizikai megnyilvánulásai során.

3. Tanítsunk nekik magabiztos ön-érvényesítő technikákat, amelyekkel a gyermekek elutasíthatják a közeledést.

4. Erősítsük meg a bizalmat a felnőttben, hogy az hisz neki, és megvédi őt, ha elmond neki egy ilyen esetet.

Ezt a négy dolgot alapfokon, életkoruknak megfelelően meg lehet tanítani a gyermekeknek. Hangsúlyozni kell, hogy a „tested a tiéd, saját tulajdonod, és jogod van az intimitásra a testeddel kapcsolatban” Öltözködésnél, fürdésnél, alvásakor.

A következő lépésként az érintés másságára kell felhívni a figyelmüket: „Ha valaki úgy érint meg téged, ahogyan te nem szereted, vagy nem érted, vagy arra kér, hogy te érintsd meg őt valamilyen nem helyénvaló módon, nem kell tovább együtt maradnod vele. Jogod van elmenni onnan.” Talán ezekkel a szavakkal lehetne útba igazítani a gyermekeket.

Ha ez a gyermekeknek kellemetlen, rosszul érinti egy felnőtt közeledése, meg kell tanítani arra, hogy nemet tudjon mondani.

Nagyon fontos tudtára adni a gyermeknek: nem az ő hibája, ha valamilyen nem helyénvaló érintés történik vele.

A szülőknek a következőket tanácsolhatjuk:

Mindig tudják, hol és kivel van gyermekük! Ellenőrizték a gyermek felügyeletével megbízott személyt, és legyenek körültekintőek azzal kapcsolatban, hogy hol tölti az éjszakát gyermekük!

Kisgyermeküket ne engedjék be kíséret nélkül nyilvános WC-be!

Használjanak titkos családi jelszót!

A gyermek soha ne menjen el senkivel, még a család közeli barátjával sem!

Hallgassák meg a gyermeküket, és higgyenek neki!

Figyeljenek oda, mi az, amit nem mond ki a gyermek, illetve mire mond nemet (pl.: nem akarom, hogy a nagypapa eljöjjön többet hozzánk, vagy a Jani bácsi! stb.).

Tanítsák minden testrészüknek a helyes nevét kicsi koruktól kezdve. Ez olyan nyelvet nyújt a gyermeknek, a-minek segítségével megérthet és elmondhat dolgokat, és megfosztja a szexuális visszaélés rejtelmességétől, csökkenti annak zavarba ejtő voltát.

Ha szexuálisan visszaélnék gyermekükkel, viselkedjenek nyugodtan és tárgyilagosan, nyugtassák meg gyermeküket, hogy ő nem tett semmi rosszat, ez nem az ő hibája.

Támogassák a gyermeket, és igyekezzenek megtudni, mit érez (haragot, félelmet, dühöt, szorongást stb.).

Biztosítsák a gyermeket arról, hogy meg fogják őt védeni a további visszaéléstől!

Ugyanezeket az intelmeket kell figyelembe venni akkor is, ha a gyermek a pedagógusnak szól, mivel „támadója” esetleg a családban található. Rögtön a Gyámhatósághoz és a Rendőrséghez kell fordulni.

A kábeltévék révén és a videofilmeken egyre több szexfilmet látnak már az óvodás korú gyermekek is. Ezek a helyzetek komoly felelőtlenségről árulkodnak, szerintem kimerítve a gondatlanság jogi kategóriáját.

Haladéktalanul jelentést kell tenni, ha fennáll annak a gyanúja, hogy egy gyermeket bármilyen módon bántalmaznak, kihasználják. Törvényes felelőssége mindenkinek, hogy a megfelelő gyermekvédelmi szervezeteknek jelentse.

Írta: Chantal Saclier

Egyezmény, melyben a gyermek érdeke az első

A Hágai Egyezmény a gyermekek védelméről és a nemzetközi örökbefogadásról

1993 – Hágai Egyezmény

A gyermekek jogainak védelméről szóló legutolsó egyezményt 1993. május 29-én fogadták el a hollandiai Hágában. Ez az egyezmény a nemzetközi örökbefogadás kérdésében is szabályozást kínál.

Ez az első olyan alapokmány, amely a világszerte alkalmazott nemzetközi örökbefogadást jogi szinten szabályozza.

A szövegen négy évig dolgozott a Hágai Konferencia Nemzetközi Magánjogi Szekciója, amely egy 100 éve alapított, kormányok közötti testület. Több mint 60 „fogadó”, illetve „származási ország” vett részt a munkában; mindegyikük egyenlő feltételek mellett, bár közülük csupán 38-an tagjai a Hágai Konferenciának. Ugyanígy, több nemzetközi nem-kormányzati szervezet is aktívan közreműködött az üléséken, és tanulmányokkal járult hozzá a speciális bizottság munkájához.

Háttér

Az Egyezmény egy olyan időszakban jött létre, amikor a következő két alapvető probléma írható körül:

– A befogadó országok társadalmában egyre határozottabban fogalmazódik meg az igény, hogy nagyon fiatal, komolyabb betegségben nem szenvedő, nem fogyatékos, és az örökbefogadókkal azonos etnikumú gyermekeket lehessen örökbe fogadni. A szabályozatlanság pedig nagyon gyakran az alábbi következményeket vonja maga után:

– Létrejön a gyermekkereskedelem, amelynek részesévé válik a gyermek saját családjá, a szülőotthon, kórház vagy gyermekvédelmi intézmény és különböző lebonyolító személyek – a jövőbeli örökbefogadó szülők, állami közvetítők, intézmények, szervezetek, maguk a vérszerinti szülők.

– A nemzetközi örökbefogadásban megjelenik az a torz gyakorlat, hogy a gyermekkereskedők olyan gyerekekre is kivetik hálójukat, akik saját, vérszerinti családjukban élnek, következésképpen nem indokolt az örökbeadás.

– Különböző belső gondokkal küzdő országok esetében a befogadó államok nyomást gyakorolnak a kiszolgáltatottabb helyzetben levő származási országra. A módszerek a vérszerinti anya kényszerítésétől az állam politikai és gazdasági viszonyaiba való beavatkozásig terjednek.

– A befogadó országokban a gyermekhez való jog érvényesítése hangsúlyosabbá válik a gyermekek jogainak tiszteletben tartásánál.

– Számos országban a családok szociális problémáira, illetve az elhagyott gyermekek helyzetére elsődlegesen alkalmazott megoldás a gyermek állami gondozásba vétele vagy intézményi elhelyezése. Nem nevezhető általános célnak annak tudatosítása, hogy a családi környezet létfontosságú a gyermek fejlődésében. A kormánypolitikáknak nem képezi szerves részét az a szándék, hogy a gyermekek intézményi elhelyezése lehetőleg elkerülhetővé váljon, vagy hogy a gyermekek elhagyása megelőzhető legyen. Nem élvez

elsőbbiséget a problémák saját családon belüli megoldásának vagy egy helyettesítő család által nyújtható kiútnak a keresése.

Az 1993-ban rögzített Hágai Egyezmény megoldást kínál tehát ezekre a problémákra; ugyanakkor egy több mint 30 éve tartó érlelődési folyamat lezáródása. Az első örökbefogadási ENSZ konferenciát 1960-ban tartották Svájcban, míg a gyermekek jogairól szóló ENSZ Egyezmény 1989-ben került elfogadásra. A Hágai Egyezmény ez utóbbinak a nemzetközi örökbefogadás területén történő alkalmazását könnyíti meg.

Alapelvek

A Hágai Egyezmény szövegében a „származási ország” kifejezés azt az országot jelöli, ahol a gyermek eredendően él, míg „fogadó ország”-nak a befogadó államot nevezik.

Az Egyezmény alapelveit megtalálhatjuk a Preambulumban, a nemzetközi örökbefogadás elméleti kereteit definiáló 1. cikkben, valamint a 2. és a 3. fejezetben, amelyek a végrehajtáshoz nyújtanak gyakorlati útmutatást.

Az alapelvek:

– minden beavatkozás alapja, hogy a gyermek legjobb érdekében történjék, és tartsa tiszteletben a gyermek alapvető jogait

– elsősorban mindig arra kell törekedni, hogy a gyermek a vérszerinti családja gondozásában maradjon

– befogadó családot elsődlegesen a „származási országban” kell keresni, és csak akkor jöhet szóba nemzetközi örökbefogadás, ha a keresés nem járt eredménnyel

– a nemzetközi örökbefogadás nem egyének közötti ügylet, hanem szociális és jogi intézkedés a gyermek védelmének érdekében. Ebből következik, hogy

– az eljárással kapcsolatos felelősség a benne résztvevő államokat terheli; nekik kell garantálniuk a gyermek érdekeinek és alapvető jogainak figyelembevételét

– az örökbefogadáshoz vezető hivatalos eljárás lebonyolítása nem a vérszerinti szülők, a majdani örökbefogadó szülők, vagy a gyermeket mindaddig ellátó személyek feladata, hanem olyan szervezeteké, amelyek kompetensek a gyermekvédelem és az örökbefogadás területén, hivatalosan bejegyzettek és felhatalmazottak az eljárás lefolytatására, továbbá az állam megfelelő hatósági szerveinek ellenőrzése mellett tevékenykednek

– az örökbe fogadni kívánó házaspárnak a saját országában illetékes hatóságához kell fordulnia kérésével, amely majd eljuttatja a teljes jelentkezési anyagot a származási állam megfelelő hatóságához

– biztosítani kell a gyermek jogát ahhoz, hogy identitásának tudatában legyen. A gyermek és vérszerinti szüleinek származásáról szóló adatokat, valamint az eredeti család egészségügyi adatait meg kell őrizni, és ehhez a gyermek, illetve törvényes képviselője számára bizonyos feltételek mellett hozzáférést kell biztosítani

– a nemzetközi örökbefogadásban preventív módszerekkel kell kiküszöbölni a gyermekrablást és a gyermekkereskedelmet, a kihágásokat pedig megfelelőképpen kell szankcionálni

– a nemzetközi örökbefogadás egyetlen közreműködőjének sem lehet olyan anyagi vagy egyéb haszna az eljárásból, amely nem illeti meg őt.

Az alapelvek tiszteletben tartásának érdekében az Egyezmény direktívákat fogalmaz meg. Ezek a következők:

– a vérszerinti szülőket informálni kell az örökbefogadás minden következményéről, és megfelelő tanácsadással kell segíteni őket

- az örökbefogadáshoz szükséges beleegyezést csakis a vérszerinti anya adhatja meg a gyermek világra jöttét követően
- azt, hogy a gyermek örökbeadhatóságának nincsen semmiféle pszichológiai, társadalmi vagy jogi akadály, csakis az illetékes hatóság mondhatja ki; ezt pedig meg kell tennie mielőtt a leendő örökbefogadó szülők érintkezésbe lépnének a vérszerinti szülőkkel vagy azok törvényes képviselőjével
- a gyermekért felelős személyek, intézmények és hatóságok, valamint a gyermek (korától és érettségétől függően) és a majdani örökbefogadó szülők beleegyezésének teljesen szabadon kell megszületnie, nem pedig valamilyen anyagi vagy másféle ellentételezés eredményeként
- a jövőbeli örökbefogadó szülőket az örökbefogadásra alkalmas és felkészült személyeknek kell elismerni, és biztosítani kell számukra a szükséges tanácsadást
- a gyermek korának és érettségének megfelelő szinten részesülnie kell tanácsadásban, őt is megfelelően kell tájékoztatni az örökbefogadás következményeiről, és figyelembe kell venni a véleményét és kívánságait
- a döntés, mely szerint egy gyermeket egy bizonyos szülőpárra lehet bízni, csak akkor jöhet létre, ha mindkét érintett állam illetékes hatóságai egyetértettek abban, hogy az örökbefogadási eljárás lefolytatható
- bármilyen illetéktelen anyagi haszonnal kapcsolatban az álláspont a következő: csakis indokolt költségek és kiadások – ide sorolható a méltányos összegű honorárium – megtérítése kérhető; az eljárásban szereplő intézmények vezetői, ügyintézői és alkalmazottai nem kaphatnak az adott szolgáltatásért aránytalanul magas összegű díjazást; akkreditált testületek csakis non-profit tevékenységet folytathatnak.

Eljárásrendszer

A Hágai Egyezmény a csatlakozó államok számára együttműködési és közös eljárási rendszert kínál, amelyben megoszlanak a feladatok és a felelősség is a származási és a fogadó ország között. Ugyanakkor a rendszer tolerálja az országok esetleges szervezeti különbözőségeit és sajátos nemzeti jogrendszerét.

Minden csatlakozó országban az államnak ki kell jelölnie egy (szövetségi államok esetén több) Központi Hatóságot, amely a nemzetközi örökbefogadás terén lesz illetékes. A Központi Hatóság lesz az első számú vonatkoztatási pont a nemzetközi örökbefogadást illetően, és teljesítenie kell az Egyezmény által megfogalmazott köteleességeket. Ez a rendszer az 1980-as nemzetközi gyermekkereskedelemről szóló Hágai Egyezmény pozitív tapasztalatait veszi alapul, mivel az szintén Központi Hatóságok felállítását írja elő.

A Központi Hatóság közvetlenül, illetve más közhatalmi szerv, vagy az állam által akkreditált testület támogatásával vállalhatja fel az Egyezményben foglalt felelősség egy részét. Egy testület állami akkreditációjának kritériumait az Egyezmény tartalmazza; közülük egy, hogy egy ilyen szerv kizárólag non-profit tevékenységet folytathat. Indokolt esetben az állam visszavonhatja egy testülettől az akkreditációt.

Az adott államtól függően, a Központi Hatóság átirányíthatja az őt terhelő felelősség bizonyos részét egyéb közhatalmi szervekre, vagy akkreditált testületekre. Azonban minden országban a Központi Hatóság az egyetlen szerv, amelyet felelősség illet az Egyezmény által megszabott köteleességek megfelelő teljesítésében.

A származási ország Központi Hatóságának biztosítania kell az alábbiakkal kapcsolatos feladatok végrehajtását:

– az örökbefogadásban érintett gyermek ügyei (örökbeadhatóság, felvilágosítás, tanácsadás, felkészítés, beleegyezés, személyi és családi akta)
– a vérszerinti szülőknek, illetve a gyermek törvényes képviselőinek ügyei (felvilágosítás, tanácsadás, felkészítés, beleegyezés)

- elhelyezés
- a gyermek eljuttatása a fogadó országba

A fogadó ország Központi Hatóságának biztosítania kell az alábbiakkal kapcsolatos feladatok végrehajtását:

- a majdani örökbefogadó szülők ügyei
- elhelyezés

– a gyermek belépése a fogadó országba, illetve a gyermek ottani tartózkodási engedélye

– a gyermek védelme abban az esetben, ha valamilyen probléma merül fel az örökbefogadó szülőket illetően miután a gyermek már eljutott a fogadó országba, és mielőtt az örökbefogadás hivatalosan megtörtént volna

A származási és a fogadó ország Központi Hatóságainak együtt kell működniük az örökbefogadási aktus számos fázisán:

- a gyermek és a jövőbeli örökbefogadó szülők aktáinak cseréje
- elhelyezés
- a gyermek utaztatása

– a gyermek védelme abban az esetben, ha gondok adódnak a kiutazást követően, de még az örökbefogadás kimondása előtt.

Fontos megjegyezni, hogy a gyermeket csakis a legvégső esetben szabad visszaküldeni a származási államba, és akkor, ha az a saját érdekében történik.

Mindkét állam Központi Hatósága köteles biztosítani, hogy az örökbefogadási eljárás nem húzódik el indokolatlanul.

A Hágai Egyezmény olyan eszköz tehát, amely fokozottan elősegíti a gyermekek jogainak védelmét és tiszteletben tartását az országok közötti örökbefogadás terén.

Ennek megfelelően az ISS {International Social Service, Nemzetközi Szociális Szolgálat} hangsúlyozottan javasolja minden nem-kormányzati szervezet számára, hogy segítse az 1993-as Hágai Egyezmény ismertté válását, megértését, állami ratifikálását és végrehajtását, valamint, hogy kísérelje figyelemmel és biztosítsa az Egyezmény betartását.

Hiányosságok

Hasonlóan fontos megemlítenünk az Egyezményben rejlő korlátokat is, hiszen a nem-kormányzati szervezeteknek feltétlenül szerepük lehet a hiányosságok következményeinek mérséklésében, illetve azok megszüntetésében.

Az ISS és más nem-kormányzati szervezetek is egyetértenek abban, hogy a Hágai Egyezmény legfőbb hiányossága a **22. cikk 2. paragrafusában** rejlik. Ez a rész nem kevés vitára adott okot a szöveg előkészítése során.

A 22. cikk rögzít egy kivételt, amely megkérdőjelezi az Egyezmény egyik fontos elemét és az egész, az eljárási követelményekről szóló 4. fejezetet is érinti.

A 22. cikk 2. paragrafusa kijelenti, hogy bármely csatlakozó ország úgy nyilatkozhat az Egyezmény letéteményese (a Holland Királyság Külügyminisztériuma) előtt, hogy az adott, államban a Központi Hatóság funkcióit nem csak akkreditált testületek, hanem az állam illetékes hatóságai által felügyelt magánszemélyek is betölthetik, akiknek az akkreditációja nem szükséges. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy ezekre a személyekre nem vonatkoznak

majd az akkreditált testületeket szabályozó követelmények, azaz nem lesznek kötelesek kizárólag non-profit tevékenységet folytatni.

Könnyű megjósolni, milyen hatása lehet egy ilyen kitételnek bizonyos szakmákra, amelyek jelenleg is erősen érintettek az országok közötti örökbefogadások lebonyolításában, mint például az ügyvédek. A gyermekkereskedelem visszaszorítása és közvetlen kontrollja kerülhet ezáltal veszélybe, ami jogosan ad okot aggodalomra.

A gyermek érdekeinek tekintetében szintén felmerülhetnek megalapozott kételyek, hiszen semmi sem garantálja, hogy egy önálló szakember, aki nem feltétlenül jártas a gyermekvédelemben, képes a gyermek érdekeit érvényre juttatni az eljárás pszichológiai, családi, szociális, egészségügyi és jogi vonatkozásaiban egyaránt, ami pedig annyira kívánatos volna az országok közötti örökbefogadásban. Hogyan tudná egy ilyen személy megfelelően végrehajtani a 4. fejezetben meghatározott eljárási lépéseket?

Az ISS, valamint más, gyermek- és családvédelemre szakosodott nem-kormányzati szervezetek és állami hivatalok javasolják, hogy az örökbefogadás a megfelelő szervezetek feladata legyen, amelyeknek munkájában interdiszciplináris, gyermekvédelemben jártas szakembergárda álljon rendelkezésre.

– **A 22. cikk 4. paragrafus**a behatárolja a 2. paragrafus lehetséges következményeit. A 4. paragrafus felhatalmaz minden államot, hogy az Egyezmény ratifikálásakor bejelentesse az Egyezmény letéteményesének, hogy a saját határain belül érvényteleníti a 22. cikk 2. paragrafusában foglalt kivételtől fakadó következmények hatását. Ez a 4. paragrafus valójában azt teszi lehetővé, hogy egy állam kijelentse:

„...a határainkon belül élő gyermekek örökbefogadása csak akkor lehetséges, ha az országunkban és a többi csatlakozó országban működő Központi Hatóságokra vonatkozó kötelezettségeknek maguk a Központi Hatóságok – akár önállóan, akár más közhatalmi szervek, vagy az állam törvényei által akkreditált testületek segítségével – tesznek eleget.”

Sajnos, a 4. paragrafus megfogalmazása kívánnivalót hagy maga után, mivel csak arra ad lehetőséget, hogy egy származási állam visszautasíthassa a 2. paragrafusban foglalt kivételt. Mit tehet viszont az a fogadó ország, amely nem ismeri el az olyan örökbefogadást, amelyet a származási országban nem akkreditált személyek vagy testületek bonyolítanak le?

A nem-kormányzati szervezetek jelentős szerepet játszhatnak abban, hogy a fentieket tudatosítják saját országukon belül úgy, hogy felhívják az állam és az érintett hatóságok figyelmét a 22. cikk 2. és 4. paragrafusának következményeire. Így a Hágai Egyezmény ratifikálása egy olyan nyilatkozattal egészülhetne ki, amely a 22. cikk hiányosságait pótolná.

Az Egyezmény gyakorlati megvalósítása

A Hágai Egyezmény másik hiányossága, hogy bár az Egyezmény a nemzetközi együttműködés eszköze, nem gondol az együttműködés létrejöttének alapvető feltételére: a kellő anyagi források, illetve szakemberbázis meglétére hátrányosabb helyzetben levő országokban is. Az ilyen szintű kooperáció nélkül hogyan jöhetnének létre alapszervek, hogyan biztosítható a működéshez szükséges anyagi és eszközbázis, vagy hogyan nyújtható nélkülözhetetlen felkészítő képzés? Az ISS romániai és albániai tapasztalatai, valamint kapcsolatai más, az örökbefogadás, illetve a gyermekek intézményi elhelyezése terén különösen elmaradott gyakorlatot folytató országokkal, az alapszintű kooperáció elengedhetetlenségét bizonyítják.

Az érintett kormányok politikai elszántságáról szintén meg kell győződni annak érdekében, hogy ennek az együttműködésnek az anyagi háttere is biztosított legyen. A valóságban van példa arra is, hogy olyan közegben valósul vagy valósulhat meg nemzetközi

együttműködés, amelyben a származási ország részéről hiányzik a politikai akarat és a gyermekek, illetve a családok problémái iránti elkötelezettség.

Nem csak a származási országokban alapvető fontosságú az eszközök megléte, az információs források bővítése, a közvélemény, a szakemberek, a hatóságok és az érintett testületek tájékoztatása, továbbá a szükséges tanácsadó és kiegészítő szolgálatok megszervezése. A fogadó országokban hasonló erőfeszítéseket kell tenni a származási országokra kifejtett nyomás csökkentése érdekében, valamint azért, hogy a majdani örökbefogadó szülőket és az érintett szakembereket megfelelően felkészítsék a gyermek érdekeit előtérbe helyező cselekvésre.

Ez az írás nem törekedett teljességre az 1993-as Hágai Egyezmény előnyeinek és hiányosságainak bemutatásában, mindössze a lényegi pontokat vázolta fel.

Konklúzió

A nem-kormányzati szervezetek szerepe létfontosságú

- az Egyezmény ratifikálásában minél több örökbefogadásban érintett állam részéről
- a kormányok, törvényhozó és végrehajtó testületek informálásában és irányításában azzal a céllal, hogy a ratifikálás mikéntje a gyermekek érdekeinek maximális szem előtt tartásával alakuljon ki (vö. 22. cikk)
- az Egyezmény végrehajtásának elősegítésében úgy, hogy hozzájárulnak a megfelelő körülmények megteremtéséhez tanulmányok készítésével, képzések szervezésével, szolgálatok életrehívásával stb.
- olyan kormánypolitikák segítségével, amelyek preventív intézkedések révén kívánják csökkenteni az elhagyott gyermekek számát, és amelyek a gyermekek családban tartását helyezik előtérbe az intézményi megoldással szemben.

(A fordítás az alábbi tanulmány alapján készült: *Chantal Saclier: The Hague Convention on the protection of children and cooperation in respect of intercountry adoption: a convention in the best interest of the child, in: Substitute Families, Workshop, World NGO Forum, Málta, 1993.*)

Fordította: Oláh Judit

Írta: Marie-France Botte

Egy gyermek ára (részlet)

„Bevallom, nem akartam megírni ezt a könyvet. Újra átélni a mindennapokat, a bangkoki éjszakákat, felidézni a gyermekek sérüléseit és nyomorúságát, a bordélytulajdonosok brutalitását, a pedofilek nyugodt cinizmusát, a kínai maffia fenyegetéseit... A borzalmat, az erőszakot, a félelmet. Nem, nem akartam még egyszer leszállni a pokolba. Mégis megtettem, mert nem tudom elfelejteni Lao, Sonta és Patchara, a három kislány tekintetét, három gyermekét a sok ezer közül, akit elraboltak, bezártak, megverték és megerőszakoltak Bangkok nyilvánosházaiban.

Ma Sonta és Patchara halott, mindketten az AIDS áldozatai, Lao kétségbeesetten küzd az egyre jobban elhatalmasodó kór ellen.

Ha nem beszélnék róluk, ha semmit sem mondanék arról, amit tudok, az olyan lenne, mintha az emléküket is veszni hagynám” – írja Marie-France Botte megrázó könyvében.

A hiteles élményeket bemutató könyv azokat a rettenetes tapasztalatokat írja le, amelyeket a szerző – belga szociális munkás, a nemzetközi gyermekmentés, valamint a gyermekprostitúció elleni harc közismert személyisége – a Távol-Keleten élt át.

Bangkok városa, mint mindig, szmogfelhőbe burkolózik.

A Suriwongse hotelben minden a régi: a portán ülő kínai, a pornót sugárzó televízió, a bárban üldögélő turisták, még a lépcsőn ülő, vendégeket leső emeleti boy is ugyanaz.

Ma este Sontát már kibérelték a 220-as szobában. A kliens az egész éjszakát kifizette. Lefoglaljuk a kislányt a következő éjszakára. Pillanatnyilag az emeleti boy csak két kínai kislányt és egy tizenegy éves kisfiút tud ajánlani: a többiek dolgoznak. Vajon közülük hányat tartanak bezárva a földszinti garázsban? Az emeleti boy-t kérdezzük, de az óvatosan elzárkózik a választól.

Huszonnégy órával később Sonta belép a szobánkba. Kis teste még soványabb. Úgy mozog, mint egy sebesült. A bal lábát húzza: térdét nagy vérömleny csúfítja el.

Az ágy szélére ül, ránk néz, de nem lát bennünket. Tekintete az autista gyerekekre emlékeztet. Szelleme másutt jár. Az agyonhasznált törölköző, lecsúszott törékeny vállairól. Sovány hátán ütlegelés nyomai, ostor vagy öv okozhatta. Széles, vörös sebeiből zöldes genny folyik. A szeméremdombja duzzadt, egy barna, kör alakú folt éktelenkedik rajta: széles cigaretta égésnyom. Már én is tökéletesen ismerem ezt a fajta sérülést. Toy hideg teát tölt egy nagy pohárba; Sonta kis kortyokkal issza, arcát fájdalmas fintor torzítja el. Óvatosan megvizsgálom a kis száját. Annyira tele van tályoggal, hogy az egész egyetlen sebet alkot. Ez a betegség gyakori a prostituált gyerekeknél. A higiénia hiánya miatt, a fertőzéstől, a gyakori fellációtól. A kislány elaludt, Toy csendben támaszkodik az ablakpárkányra. A szemünket nem vesszük le Sontáról. Fehér lepedőbe burkolt testéből már szinte eltávozott az élet.

Nem rejtjük el az igazságot: Sonta végveszélyben van. Beteg, kimerült, ebben a bordélyban fog meghalni, ha azonnal el nem vesszük.

Nem fogok innen addig elmenni, míg meg nem kíséreltem Sontát kihozni ebből a bordélyból.

A folytatás? Már elmeséltem: a vitámat Toy-jal, a beleegyezését, a kövér kínaival való egyezkedésemet, a nyolcszáz dollárért megkötött üzletet, az elvitt gyermeket, az

önmarcangoló kétséget és félelmet, hogy elfognak bennünket, a visszatérést a hotelba, és a kínai főnök visszavágását: „Mevette. Most már tűnjön el!” Aztán, ahogy Sonta szabad lett, és mi ketten örömtől és aggodalomtól részegen szaladunk az utcán, magunkhoz szorítva a haldokló gyermeket. Soha, soha nem fogjuk hagyni, hogy a pokol eleméssze!

Egy taxiba ugrunk, és thai barátainkhoz megyünk. A kislányt Toy vállainak dőlve elnyomja az álom. Mint apa a lányával. Hihetetlen... Most vettünk meg egy kislányt, egy emberi lényt néhány száz dollárért: ennyit kérnek egy brüsszeli vagy párizsi boltban egy luxuskutyáért is.

Sontát nagyon kedvesen fogadják a barátaink. A gondot az okozza, hogy a kislány semmire sem reagál. Hosszú órákig ül egy széken. Hiába nyüzsögnek a gyerekek körülötte, szemében semmilyen érzelm nem tükröződik. Egy piros labda a széke háttámlájának ütődik, még csak a fejét sem emeli fel.

Az az érzésem, hogy egy kőfal választja el a mi világunktól. A zuhany alá állítom. A földre ül, és hagyja, hogy sokáig csobogjon rá a víz. Egy kis zöld ruhába és műanyag cipőkbe öltöztetem, olyanná válik, mint bármelyik, hozzá hasonló korú thai kislány. A különbség belülről jön. A többiek babákkal játszanak, és színes történetekről ábrándoznak. Sontát megerősözték és megverték, mint egy legutolsó szajhát.

Toy barátja, egy magánklinika orvosa megvizsgálja a gyermeket. Egy halom kanalas orvosságot ír fel az égésnyomok és a fertőzött sebek kezelésére. Sok a sérülés, de a prognózis nem súlyos. Aztán az orvos tekintete elsötétül az alaposabb vizsgálat után. Hirtelen angolról thai-ra vált és Toy-hoz beszél. Már kezdem érteni a nyelvet, de néhány mondatról azért lemaradok. Toy szokásától eltérően nem fordít. Jeges csönd telepszik közénk. Mi történik? Toy semmit sem mond.(...)

Sonta családjának megtalálásához Teelapon megmozgatja a Gyermekvédelmi Központot. Több északi szervezettel felveszi a kapcsolatot, a hegyi rádióban azt az üzenetet adja le, hogy „egy utcán talált” kislány keresi a szüleit, és megadja Sonta személyleírását.

(...)Háromórás buszozás után Chiang-Rai városában vagyunk. Ritka a turista. A mezőgazdaság és az állattenyésztés lehetővé teszi a lakosságnak, hogy itt éljen meg, messze a pezsgő fővárostól, messze a betonszörnyetegektől, a bordélyoktól.

Atchou 20 év körüli fiatalember. A helyi rádiónál vár bennünket. Népviseletbe öltözött, kicsi, sötétbőrű, hatalmas félhold mosolyú, kifejezetten szimpatikus ember. A napot egy barátjánál, egy hetven évnél is idősebb bácsinál töltjük. Az öregúr faházának be-járatánál fogad bennünket. Sötétre égett bőre alól szinte kiállnak sovány testének csontjai. Csepp házában belseje akár Ali baba kincseskamrája is lehetne. A földön fából faragott szobrok, fonott kosarak sorakoznak. Amíg a bácsi forró teát készít, egy gyékényen foglalunk helyet. És a csoda megtörténik... Időtlen idők óta először Sonta beszélni kezd. Először csak néhány hangot, majd csilingelő zajt hallunk: nevetést. Sonta nevetését! Az idős ember mosolyog, és a kislány által felismert dialektusban folytatja tovább a beszélgetést. A hegyek és a múlt felbukkanó emlékei erőt adtak a kislánynak, hogy kiszabaduljon a hallgatás börtönéből. A véletlen nem létezik, a szerencse velünk van! Meg fogjuk találni a családját. Ebben most már teljesen biztos vagyok.

Hajnaltól felkeredünk, de megígérjük az idős bácsinak, hogy visszafelé megállunk nála. A varázsló, aki visszaadta Sontának a szót, megérdemli ezt a tiszteletet!

A kislány hirtelen kivirágzik. Piros, gyapjú kertész nadrágot visel, hajában szalag, hátán egy kis színes hátizsák. Még három órát utazunk egy kisbusszal, amolyan „kollektív taxival”. A velünk utazó parasztok az árjukat viszik a városba eladni. Együtt himbálózunk a hepehupás úton.

Stop. Megkezdődik a hosszú gyalogút. A kislány már messze van. FÜRGE léptekkel előttünk megy, hátra sem néz. Milyen csoda! Még nem is olyan régen SONTA élőhalott volt, most pedig annyira sietős neki hazatérni az övéihez, hogy kis csapatunk élén szökell, itt-ott leszakít egy virágot, időnként hátrafordul, és sugárzó mosolyt küld felénk. (...)

Új nap kezdődik. Még hat órát kell gyalogolnunk, hogy eljussunk abba a faluba, amely esetleg SONTA szülőfaluja lesz. Gyorsan felkerekedünk, hogy kihasználjuk a viszonylag friss reggelt. Tizenegy órára a hőség úgy ránk nehezedik, hogy a fák alá menekülünk. De be kell hoznunk az elveszett időt. SONTA kígyózó mozgással, a hegyi emberek ügyességével mássza meg az emelkedőket.(...)

SONTA meggyorsítja a lépteit. Majd teljes erőből futásnak ered, elfojtott kiáltásaiba öröm és könny keveredik. Gyerekek fogják közre, segítenek neki, hogy még gyorsabban feljusson a különösen meredek ösvényen. A testét szinte magával ragadja a szél.

A domb tetején egy asszony áll, arcát könny borítja. SONTA a karjai közé rohan. Összefonódott testük eggyé válik. Anyáé és gyermekéé. Toy kezét az enyémbé csúsztatja, együtt tesszük meg a véget nem érőnek hitt utunk utolsó métereit. Az asszonyok sírnak. A gyerekek tülekednek, hogy jobban lássák a kislányt, a férfiak hangosan kérdezősködnek. Egyedül az öregek őrzik a csendet a hihetetlen jelenet alatt. Eltávolodunk a tömegtől, egy frissen kivágott fatörzsre telepszünk. Élvezettel ízlelgetjük ezt az annyira várt pillanatot. Valami visszhangzik bennem, akár egy hatalmas hűsvéti harangszó, valami, ami sokkal erősebb, mint egy szoba kulcsainak a csörgése, mint egy pornó videó film üvöltése, mint egy megvert gyerek sikolya; valami olyasmi, mint egy butácska rigmus, mindig ugyanazokkal a szavakkal, egyszerű, mégis bolondosan jókedvű szavakkal: „SONTA megtalálta a családját!”

Még egy éjszakánk marad, egyetlenegy, hogy a mentőakciónkat a végéig vigyük: meg kell mondani az igazat a családnak, elmesélni, hogyan és hol élt a lányuk, ezt elfogadtatni velük, és mindenáron elkerülni, hogy megvetés ébredjen bennük. Úgy intézni, hogy az egymásra találás teljes legyen SONTA és az édesanyja között, az újra teljes család és a közösség között. (...)

Visszapörgetjük az idő kerekét.

Tizennyolc hónappal ezelőtt, egy novemberi reggelen történt. Öt gyermek játszott egy piros földúton. Rendszeresen jártak ide ki faautóikkal játszani. Megállt egy mikrobusz: egy piros-fehér jármű, ritkán látni ilyet errefelé. Egy nő szállt ki belőle, városi dáma, zöld selyemruhát viselt, haja kontyba fonva. A kislányok nagyon szépnek találták. A nő az útirányról kérdezősködik, beszélgetni kezd a gyerekekkel. Egy férfi az autóból műanyag labdákat osztogatott szét. Szép, sárga labdákat. „Nem olyanokat, amilyeneket a falu öregjei csinálnak szalmahulladékokból!” – mondja a jobbomon ülő kisfiú. A lánykák közelebb merészkedtek az autóhoz. Aztán minden nagyon gyorsan történt: hármat közülük megragadott a férfi, az ajtó rájuk csukódott, a mikrobusz gyorsan elszárguldott, csak a porfelhő jelezte útját. Egy rossz film. A két megmenekült kisfiú félelemtől dermedten segítségért szaladt. De a délelőttnek ebben az órájában a falu kihalt. Csak az agyonfáradt öregek üldögélnek a teraszokon. Túl hosszú idő telt el, mire a felnőtteket értesíthették. Túl sok elveszített idő. A mikrobusz már mesze járt. Három kislány tűnt el: a hatéves SONTA, a tizenegy éves Pramun és a nyolcéves Moodame.

A folytatást SONTA meséli: az autóban nedves vattát nyomnak az orrukra. Aztán? Semmire sem emlékszik. Csak súlyos szemhéjakra és mély álomra. Amikor felébred, egy munkaközvetítő irodában találja magát egyedül.

A faluban híre járt, hogy a hegyekben időnként gyerekek tűnnek el. De annyi mindent beszélnek az esti közös munka alkalmával... Az eltűnés után közvetlenül a falufőnök és az eltűnt gyerekek apjai lemennek a legközelebbi – néhány órai járásra lévő – rendőrszere. A rendőr szerint a gyerekek megtalálásának az esélye minimális: Bangkok hatmillió lakost számol. Legépel egy nyilatkozatot, amit a törzstagok egy kereszttel aláírnak. Az esemény óta megtiltották a kicsiknek a falu határain kívül játszani. Az anyák sokat sírtak, teltek az évszakok, a piros-fehér mikrobusz nem jött vissza. A lányokat többé senki sem látta viszont. Másnap hajnalban, a törzsfőnök egy másik akha törzset is megjelöl, háromórás járásra, ahonnan szintén tűntek el gyerekek.

Egyértelmű, hogy a vidék a „gyerekbeszerzők” forráshelyévé vált. Az ország északi része teljesen elvágott a világtól. A törzsek tökéletesen önellátók, a szülők sem olvasni, sem írni nem tudnak, a parasztok könnyen bedőlnek a városi emberek meséjének.

Az éjszaka úgy hullt a falura, mint egy fekete fátyol. Az ég tele van csillagokkal, a petróleumlámpa lassan elalszik. Sokat beszélgettünk. Ma este Sonta édesanyjának karjaiban alszik. A törzs egyetlen tagja sem ítélte el soha félszóval sem a volt kis prostituáltat – a féltelmünk ellenére –, soha nem lazult az édesanya karjának ölelése. Az izgalomunk alaptalan volt: ezeknek a hegyi embereknek a szívükből fakad az intelligenciájuk. Az éjszaka mágikus.

Mégis, a petróleumlámpa gyenge fényénél szomorúságot fedezek fel Toy arcán. Nem értem. Mi zavarhatja meg a nap sikerességét? Pedig olyan közel kerültünk egymáshoz. Bármit elmondhatunk a másoknak. Szinte. Néhány napja érzem, hogy valami fontosat rejteget előlem. Meg akarom tőle kérdezni... Egy mozdulattal megállít, megfogja a karom, az arcomhoz közelít és úgy suttogja: „Sonta HIV-pozitív.”

Ordítani szeretnék, de nem jön hang a torkomra. Egy pillanat alatt újra magam előtt látom a Suriwongse gyerekeinek arcát, a kövér kínait, Alaint, az építész és a többit... A krokodilok ölnek is. Először ellopják a gyermekkort, aztán kínoznak és végül gyilkolnak. Képtelen vagyok beletörődni, hogy Sonta hamarosan meg fog halni. Újra magam előtt látom a 224-es hotelszoba siralmas ágyán. Olyan törekenynek tűnt. Azt hittem, hogy itt, a szerettei között védve van a múltjától. Sonta HIV-pozitív. Az AIDS. Nem, nem és nem, ez nem lehetséges. Nem ő, nem most!

Toy-nak volt elegendő bátorsága ahhoz, hogy beszéljen róla a falufőnökkel. A betegségről, az első jelekről, a fertőzés veszélyeiről, a kis barna foltról a kislány combjai között, a szájban lévő tályogról, a tünetek sorozatáról, amelyek a betegség előrehaladását jelzik Sonta kis testén. Kétlem, hogy az AIDS mondana valamit is ennek a hegyvidéki törzsnek, de még mindig szívesebben tudom itt a kislányt, mint egy bangkoki kórházban, egyedül és bezárva.

Toy elhallgat. Tudom, hogy nem alszik. Mindketten a hajnalhasadást várjuk.

Öt óra van. A gyerekek már a kút körül civakodnak. Közöttük játszik Sonta is, a nővéreivel, a bátyjaival. Mintha soha nem hagyta volna el a faluját. Ideje útnak indulnunk. Öt órával később feltűnik a másik falu, egy vörös talajú domb oldalában. Itt négy gyerek tűnt el: két tíz és tizenegy éves kisfiú és két, nyolc illetve kilenc éves kislány, hét hónappal ezelőtt. A forgatókönyv ugyanaz: mikrobusz, egy nő, aki megkönyékezi a gyerekeket, és végül a rablás kevesebb, mint két perc leforgása alatt. Azóta semmi hír róluk.

Valamennyi család pontos leírást ad az eltűnt gyermekéről. Toy jegyzetel, és megmutatja a bordélyokban készített fényképeinket. Megígérjük, hogy mozgósítjuk a bangkoki rendőrséget, és jelentjük az eltűnéseket a Gyermekvédelmi Központnak. Ennél többet nem tudunk tenni. Semmi nyomunk nincs.

Holnap hajnalban elindulunk Bangkokba. Folytatnunk kell a nyomozást a nyilvánosházakban. Még többet kell megtudnunk azokról, akik a kereskedelem mögött rejtőznek. Az áldozatokat már ismerjük. Elsősorban északi törzsekből származó gyermekek, illetve burmai és kínai kisebbség. De időt akarok szánni arra is, hogy megismerjem a fogyasztókat, az álturistákat, akik büntetés nélkül erőszakolják meg a gyermekeket. Mert meg vagyok győződve arról, hogy a kereslet hozza létre a kínálatot. Hogyan is törődhetnék bele, hogy Sonta AIDS-ben fog meghalni?...

Fordította: Puskás Gyöngyi

Írta: Berecz Tibor

Egy vizsgálat tanulságai

Budapesti kisgyermekes szülők és gyermekorvosok körében vizsgáltuk a hepatitis B vírus elleni védőoltással kapcsolatos ismereteket és vélekedéseket, kérdőíves, személyes megkérdezéses módszerrel.

A vizsgálat arra irányult, hogy felderítse a tájékozottságot, milyen forrásból, milyen alaposággal értesültek a betegségről és a megelőzés lehetőségeiről. Vizsgáltuk, hogy a megelőzés érdekében mit tettek a szülők. Kérdeztük, hogy beoltatta-e már a gyerekeit, illetve, ha nem, szándékában áll-e? (Ez milyen feltételektől függ?)

Az orvosoknál arra voltunk kíváncsiak, hogy indokoltnak tartják-e a védőoltást. A szülők kérésére alkalmazták vagy ajánlják?

A szülők esetében két markánsan különböző kerületet választottunk ki: a budai, magasabb iskolai végzettségű második kerületet, valamint Pest egyik tipikus munkásnegyedét, a tizedik kerületet. A gyermekorvosok több kerületből verbuválódtak. Náluk is igyekeztünk a kétpólusú mintavételre.

A vizsgálat eredményeiből néhány jellemző részt kiemelve próbálom a címben felvetett kérdést megválaszolni.

A probléma megértéséhez, néhány, betegséggel kapcsolatos információ: „Évente a világon kb. 2 millió ember hal meg hepatitis B fertőzés következtében. Az akut fertőzést átesett csecsemők 70-90%-ánál, míg a felnőttek 10%-ánál alakul ki krónikus HCC-hordozás. A hordozó állapot átalakulhat a későbbiekben krónikus perzisztáló hepatitisbe vagy újra aktiválódhat, és májchirroshoz vagy primer hepatecellularis carcinomához (HCC) és végül halálhoz vezethet.”

Minden ötödik vírushordozó cirrosishoz, minden huszadik májrákban hal meg.

Magyarországon évente kb. 2200 „hepatitis infectiosa” esetet jelentettek be, melynek 14-25%-a hepatitis B vírus okozta eset... 1992-ben több, mint 7000-en haltak meg májchirroshoz. ...A májrákok 80%-át a hepatitis B vírus a felelős.

Előadásokban ismertetjük a terjedési mód lehetőségeit, a vírus tulajdonságait, valamint a megelőzési programot.

Nézzük először az informáltságot. A megkérdezett szülők 84%-a hallott a vírusról.

A vírus okozta betegséggel kapcsolatos ismereteiket nyitott kérdésre adott válasz formájában adták meg. Ezek tartalomelemzéséből kiderül, hogy a máj, a májgyulladás, ritkábban a májrák együttes említési arányszáma 15,8%-os, s hogy a hepatitis B vírus okozta betegség fertőző és nehéz gyógyítani, ez 36,8%-kal szerepel. A két motívum – tehát, hogy a májat támadja meg és fertőző betegség – együttes aránya: 52,6%.

Hogy hol mutatható ki a hepatitis B vírus: a megkérdezettek 44%-a úgy tudja, hogy a vérben, 24%-a a nyálban, 8%-a az ondóban, 6%-a a vizeletben, 4-4%-a az izzadtságban, hüvelyváladékban, székletben, mirigyváladékban, 2%-a pedig az epére lokalizálja.

A kérdezettek 22%-a nem tudott erre a kérdésre válaszolni, de hozzájuk kell számítani azokat, akik egyáltalán nem hallottak erről a vírusról, úgy a tájékozatlanok aránya eléri a 38%-ot.

Hogyan lehet megkapni a fertőzést-kérdésre a legtöbben (28%) a nyál útján történő cseppfertőzést említették, és csak a kérdezettek 20%-a mondta helyesen az egyik terjedési módot, a fertőzött vért, 16% a szexuális kapcsolatot és 4% az újszülöttkori fertőzést.

Annak megítélésében, hogy kik a veszélyeztetettek, fokozottabb a bizonytalanság.

- Véleménye szerint melyik vírus a fertőzőbb? (a hepatitis B vírust és az AIDS-et kellett összehasonlítani) – kérdeztük. Az orvosok közül is kevesen említik, hogy 100-szor fertőzőbb az AIDS-nél, a szülők közül senki sem tudja ezt, holott...

A kapott kép nagyon elgondolkasztató. Az információ elérhetősége széles. A vizsgálati eredmények szerint a Sárga-nap rendezvény, a sajtó (28%), tv-rádió (23%>), plakát (21%), szórólap (13%>), közeli ismerős betegsége (5%), ismerőstől (3%), orvos (2%) arányban tettek szert ismereteikre a vírusról.

A vizsgálat során azt tapasztalhattuk, hogy az utóbbi hónapok reklámkampányának hatására a betegség ismeretsége megnőtt. A megkérdezett szülők zöme hallott a vírusról (84%>), ismerte, hogy milyen testvadászban mutatható ki (62%>), és a többség azt is tudja, hogyan lehet megkapni ezt a fertőzést (56%). Az ismeretek tekintetében jelentős eltérések mutatkoznak a különböző iskolai végzettségük között: míg a diplomások rendkívül jól tájékozottak, addig a középiskolai végzettségük ismeretei hiányosak, az általános iskolát végzettek pedig alig tájékozottak.

Az ismeretek további terjesztésében mindenképpen gondolni kellene az alacsonyabb végzettségű, kedvezőtlen szociális helyzetű rétegekre, hiszen az ő veszélyeztetettségük az átlagosnál magasabb. A megkérdezettek zöme támogatná, hogy a védőoltás kötelező és ingyenes legyen, azért mert így a védőoltás hatása kiterjedhetne a társadalom egészére – hatásosabb lenne a védekezés –, illetve mert ebben az esetben a kevésbé tehetősek is részesülhetnének belőle.

Az orvosok válaszai megerősítették a szülőkkel folytatott beszélgetések tapasztalatait: a betegség és a védekezés lehetőségei széles körben ismertté váltak az utóbbi időben, a páciensek érdeklődnek, tanácsokat várnak, illetve az oltást is egyre többen kérik. Az orvosok véleménye szerint a szülők, mielőtt a védőoltás alkalmazása mellett döntenének, minden esetben kikérik a véleményüket és zömében meg is fogadják azt. Jelentős többségük úgy voksolt (82%), hogy legyen térítésmentes és kötelező a védőoltás, különösen a hátrányos helyzetű rétegek bevonása miatt, hiszen az ingyenesség és kötelezővé tétel esélyegyenlőséget teremtené.

Írta: Gerei Ákos

És a gyermekek érdeke?

Egy kisfiú története kapcsán szeretnék néhány dolgot végiggondolni a magyarországi gyermekvédelemmel kapcsolatban.

A szóban forgó események három év során játszódtak a kilencvenes évek elején. Az első szakaszban a SZETA munkatársa voltam. A középső egy év történetét utólag ismertem meg új munkahelyemen, az A. kerületi Nevelési Tanácsadóban, amikor a harmadik szakaszban ismét foglalkozni kezdtem a családdal.

Először röviden felsorolom az érintett személyeket. (Csak [megváltoztatott] keresztnevüket, ül. „cigány nevüket” fogom használni–valamennyi szereplő roma.) A kisfiú, Gero a történet kezdetén még két éves sem volt. Édesanyjának, az akkor 20 éves Marinak első gyereke, édesapja „ismeretlen”. Mari akkori élettársa (tehát nem Gero apja), a 16(!) éves Zsuva. Ica (28 éves) Zsuva nagynénje. Karcsi (29 éves) Ica élettársa („embere”, tulajdonképpen férje) akkor már kb. 15 éve. Nekik két saját gyerekük van, Tojás (13 éves fiú) és Selymes (12 éves lány).

A történettel úgy kerültem kapcsolatba, hogy 199.. tavaszán, amikor a SZETA munkatársaként dolgoztam, megkeresett Mari. Elmondta, hogy gyereket vár Zsuvától, körülbelül 2 hónap múlva fog szülni, de nincs hol / lakniuk. Ismerőstől ismerősig járnak, hol itt alszanak, hol ott. Biztos jövedelmük nincs, ő paprikát, virágot árul az aluljáróban, „uráról” úgy beszél, mint az öccséről, vagy egy nagy gyerekről: most fejezte be a negyedik osztályt az „esti iskolában” (dolgozók általános iskolája), szeretné, ha elmenne valahova dolgozni. Mari, egy vidéki városban, Sz-ben élt korábban (a családja most is), a szüleihez nem mehet. Zsuvát pedig kitagadta az: anyja, aki második házasságában él – de azért a fiú kapott 110 ezer Ft-ot, hogy „vegyenek maguknak házat”, ehhez kéri a segítségemet. Ez az összeg kevésnek tűnt bármilyen legális megoldáshoz. Akkor éppen Icaéknál laktak (tehát Zsuva nagynénjénél), akiket addig nem ismertem. A helyzet tisztázása végett felkerestem őket. Akkor derült ki, hogy Marinak van már egy kétéves fia, Gero, aki egy előző kapcsolatából származik, és akiről eddig említést sem tett. Úgy tűnt, hogy ez a gyerek (is) terhére van Marinak.

De a segítségemet nem (ezzel) a gyerekekkel kapcsolatban kérték. A lakásügyben (amit problémaként jeleztek) végül is nem tudtam segíteni. Felajánlottam, hogy a SZETA albérlet (lakásbérlet) keresésében tudna segíteni, illetve hozzájárulna annak költségeihez. Ezt nem fogadták el. Ekkor rövid időre szabadságra mentem.

Utána Ica és Karcsi kerestek meg; Gero náluk van, a kisfiú anyja és Zsuva egy ismerősük lakásában lakik (amíg az börtönben ül). Elmesélték, hogy a gyerek már korábban is volt náluk néhányszor hosszabb időre. Amikor Gero fél éves volt, Zsuva révén ismerték meg Marit és a kisfiút, akik nem messze laktak egy feltört lakásban. A gyereket az anyja napközben sokszor magára hagyta éhesen, a fűtetlen szobában, a saját piszkában, a csecsemő bömbölt, a fejét a falba verte. Sokszor volt kórházban, egyszer majdnem ott is hagyták. (Állítólag Mari megpróbálta a szüleihez bízni a gyereket, de ott sokan laktak a lakótelepi lakásban, és főleg nem volt, aki elvállalta volna a néhány hónapos csecsemő gondozását.) Egyszer Ica vitte el a gyerekorvoshoz a kisfiút, nem bírta tovább nézni, hogy lázasan magára hagyták.

Úgy láttam, Icaék megfelelően gondozzák a gyereket. Amikor először láttam (még az anyjával), testszerte ótvaros volt, ami immunhiányos állapotra utalt. Aztán ez eltűnt, és amíg

ismertem őt, nem is volt többé komolyabb betegsége. Úgy tűnt, szeretik; Karcsi a térdén lovagoltatta, és gyerekverseket mondott neki. Tulajdonképpen megkedvelték Gerot. (Ica valamilyen nőgyógyászati betegség miatt nem szülhetett több gyereket.) Csak abban kérték a segítségemet, hogy legalább a családi pótlékot megkapják. De ehhez azt kellett volna tudni, ki kapta korábban a pénzt, mert az ő lemondó nyilatkozatára is szükség lett volna. Karcsiék szerint nem is a gyerek anyja, hanem Mari nagynénje kapta korábban a családi pótlékot, de neki sem a nevét, sem a címét nem tudták. Mari pedig felszívódott, nem tudták, hol lakik.

Eléggé tanácstalan voltam. Nem éreztem feladatomban, hogy értesítsem a hivatalos szerveket (gyámhatóság?, GYIVI?, védőnő?; egyébként is, ki az illetékes – ugyanis Marinak, így a gyereknek is, C. kerületi /fiktív/ állandó bejelentett lakcíme volt, Karcsiék pedig az A. kerületben laktak...) – éppen most, amikor a korábbiakhoz képest már jó helyen volt a „kiskorú”, ugyanakkor nyilvánvaló volt, hogy a helyzete teljesen rendezetlen. Az akkor őt nevelő és eltartó emberekhez csak kölcsönös érzelmi szálak fűzték, semmilyen jogi aktus nem szentesítette ezt a helyzetet, még rokoni kapcsolat sem volt közöttük. Tulajdonképpen az anya, a (számunkra és a gyerek számára is) ismeretlen apa, vagy valamelyikük családja bármelyik pillanatban jelentkezhetett volna, és minden előkészítés nélkül magával vihette volna a kisfiút. És gondozóinak is bármikor „elegük lehetett volna belőle”.

Itt egy rövid kitérőt kell tennem azzal kapcsolatban, milyen minőségben voltam én jelen a történetben. „SZETA-munkatárs”-ként dolgoztam, tulajdonképpen laikus segítőként, minden ilyen irányú előképzettség nélkül, azt a néhány fontos, de természetesen csak részproblémákra kiterjedő előadást kivéve, amit néhány régi szetás tartott. Támaszkodhattam még a korábbi esetmegbeszélésekből, illetve a saját kb. fél éves gyakorlatomból származó tapasztalatokra. Rendszerezett formában nem ismertem sem az államigazgatás, sem a gyermekvédelem szabályait, gyakorlatát, hagyományait. Nem voltak jogi, szociálpolitikai ismereteim. Nem voltam hatósági személy (bár ügyfeleim sokszor tartottak annak), felettes szervnek nem tartoztam felelősséggel, elszámolási kötelezettséggel (ez bizonyos rugalmasságot biztosított nekem), viszont az intézményeken én sem kérhettem számon semmit (amit ügyfeleim sokszor szerettek volna), legfeljebb javaslatot adhattam (amit viszont senki nem volt köteles figyelembe venni).

Karcsi és Ica egy elhanyagolt, földszintes, ötlakásos, csak cigányok által lakott külvárosi bérházban éltek. Mint kiderült, korábban Karcsi szüleinek szomszédos lakásában laktak, egy kb. 10 m²-es kamraszerű helyiségben. Már tíz éve hiába várták lakásra, amikor két évvel azelőtt, az előző bérlő távozása után elfoglalták annak szoba-konyhás, komfort nélküli (vízcsap és árnyékszék az udvaron) lakását, így a lakásosztály szemében „önkéntes beköltöző”-nek minősültek. (Amiről a lakásügyi hatóság, ennyit már én is tudtam, előszeretettel értesítést küld a gyámhatóságnak.) Mindketten kisegítő iskolába jártak (bár számomra nem tűntek értelmi fogyatékosnak), és azt sem végezték el, csak a hatodik-hetedik osztályig jutottak–15-16 éves korukban szülővé váltak. Saját-ismét csak nem értelmi fogyatékos forma gyerekeik -szintén kisegítő iskolába jártak, és megint csak nehézségeik voltak ott is. Azután (bár akkor még csak néhány hónapja) Karcsi is, Ica is „munkanélküliek”. Addig mindketten segéd munkások voltak különböző környékbeli gyárakban, bár a szüleik, rokonaik által gyakorolt aluljáró-kereskedelmet is mindvégig folytatták. A rendszerváltás után teljesen ebből, illetve különböző csere-berékből, adás-vételekből (autó, híradástechnikai cikkek, lakberendezési tárgyak) próbáltak megélni – mennyivel érdekesebb, több kreativitást, ügyességet igénylő élet, mint naphosszat egy piszkos gyárban robotolni –, hivatalos és rendszeres, fix jövedelmük viszont minimális volt.

A legalitás határán mozgó üzletelés közben valahogyan mindig tiszták tudtak maradni (a sorozatos szabálysértésektől eltekintve, amit az engedély nélküli aluljáróbeli árusítás jelentett), gyerekeiknek azonban ezt már nem tudták átadni: Tojás 13 évesen máris szipuzásba és zsebelésbe keveredett. Mindmind olyan dolgok, amelyek a hivatalok szemében nem a javukra szólnak. A vér szerinti szülőkről még kevesebb pozitívumot tudtam volna mondani: az apa ismeretlen, az anyának lakása, rendszeres jövedelme nincs, otthagya ismerőseinél a gyereket. Az anyai nagyszülőkről semmit nem tudtam.

Közben Ica már arról beszélt, hogy örökbe szeretnék fogadni Gerot, és folyamatosan panaszkodott, hogy senkitől semmilyen anyagi segítséget nem kap azért, mert nevel egy gyereket. Azt mondtam neki, az a véleményem, hogy az örökbefogadással kapcsolatban már feltétlenül beszélnie kellene az édesanyjával, ezt a hatóságok is meg fogják kívánni, de én is szeretnék vele találkozni. Azonkívül próbáltam arról beszélni, hogy bizonytalan vagyok abban, mi lenne a gyámhatóság véleménye az ő saját családjával kapcsolatban – bármennyire is úgy gondolja ő maga, hogy fel tudja nevelni Gerot.

Icáék Mari nyomára akadtak, találkoztak vele egyszer-kétszer, de azt mondták, nem hajlandó tárgyalni velük a gyerekről. Aztán a következő hír az volt róla, hogy Bécsben letartóztatták zsebtolvajlás miatt, és az előzetes letartóztatás alatt megszülte második fiát. Közben itthon Zsuvá összeállt egy másik lánnyal. Marit mégis szabadrábrára helyezték a gyerek miatt, és kiadták Magyarországnak. Budapesten, újra Zsuvával, feltörték egy üresen álló lakást a B. kerületben.

Ekkor, szeptember elején keresett meg újra Mari, mivel persze elég hamar felszólította őket a polgármesteri hivatal a lakás elhagyására. Elmentem hozzájuk. Elég jó állapotú, egyszobás, komfortos lakás volt, kevés, de jó minőségű berendezési tárgygal. A szobából egy részt az előző lakók farostlemez fallal-ajtóval választottak le. Mari volt otthon, a két gyerek, és két fiatal fiú: Zsuvá rokonai. A csecsemő a szobában aludt egy matracon. A fiúk röhögve mutatták, hogy Gerot a „karcerbe” (a leválasztott ablaktalan kamrába) zárták be. Megkérdeztem, szerintük jól érzi-e magát ott. Megint röhögve azt válaszolták, hogy szeret ott lenni. Látszott, hogy nincs náluk helye a gyereknek, bár Mari az erre vonatkozó kérdésemet azzal intézte el, hogy most már velük marad. Később jöttem rá, hogy valószínűleg csak azért hozták el magukhoz Gerot, hogy fel tudják mutatni nekem, és más „hivatalos embereknek” a két gyereket: csak nem akarják „kipakolni” (kilakoltatni) őket, hová menjenek velük? Mari abban a hiszemben volt, hogy én a „tanácstól” jöttem, és közben tudok járni az érdekében. Elmondtam, hogy ez nincs így; viszont csak akkor lakoltathatnak ki valakit, ha előtte írásbeli határozatot hoztak. Amikor kiderült, hogy nem vagyok hatósági ember, Mari elkezdett magától mesélni, a fiúk meg kontráztak. Igenis, ők eddig zsebelésből éltek, és még most is arra kényszerülnek. Veszélyesedé nem fogják sokáig csinálni, csak egy kis tőkének kell összegyűlnie, hogy elkezdhessenek régiségkereskedéssel foglalkozni. Zsuvá rokonai majd betanítják őket. Aztán hazaérkezett a csecsemő apja; felesége rátámadt: „csak ezt hoztad?” Valami gyerekuha meg egy kvarcóra volt nála.

Legközelebb Gerot megint Icáéknál láttam. Úgy tűnt, Ica már nem annyira lelkes a gyerekekkel kapcsolatban, aki az anyjának nem is kell igazán, de hivatalosan másra bízni sem akarja.

November elején kétségbeesve keresett Karcsi és Ica: most aztán nagy baj van! Gerot elvitték az anyjához, úgy beszéltek meg, néhány napot nála lesz a kisfiú. Amikor Tojás, a fiúk érte ment, nem talált senkit a lakásban. Végül megtudták, hogy intézetben van a gyerek (Zsuvá rokona vitte oda), de nyomozniuk kellett utána, hogy megtudják: a Kmetty utcai csecsemőotthonba került. Odamentek, a gyereket nem láthatták, de a felvételi irodán elmondták nekik, hogy egy nő hozta be a kisfiút azzal, hogy az anyja négy nappal azelőtt az

udvaron hagyta, és eltűnt. A gyerek koszos, éhes, hiányosan öltözött volt. Karcsiék arra kértek, segítsék nekik visszaszerezni őt. Nagyon zaklatottak voltak, és azonnali cselekvést vártak tőlem.

Együtt próbáltunk utánajárni a dolgoknak, mert elképesztőnek találtam a történetet. De a bonyodalmak még csak ezután kezdődtek. A csecsemőotthonban nekem sem voltak hajlandóak elárulni, hol a gyerek, csak annyit, hogy a beutaló határozatot a rendőrség írta,, de azt sem mutatták meg. Elmentünk a rendőrségre, hátha tudnak valami bővebbet mondani. Ott végül szereztünk egy példányt a Fővárosi GYIVI vezetőjének címzett iratból, amely szerint „A 20/1969. évi Korm.sz. r. 4. par. alapján ideiglenes hatállyal állami gondozásba utalom gy. k.” X.Y.-t. (Mindezzel csak annyi a probléma, hogy az „állami gondozás” fogalom hivatalosan már nem létezik, és a hivatkozott jogszabályt akkor már több éve felváltotta az 51/1986. MT. rendelet, valamint hogy a „gyermekkorú” büntetőjogi fogalom; a családjogban a 0-18 évesekre a „kiskorú” kifejezést használják. Persze mindez csak részletkérdés, mert a rendőrségnek az új jogszabály szerint is joga van ideiglenesen intézetbe utalni kiskorúakat, de azt azért mutatja, hogy a rendőrkapitányság vezetője szemrebbenés nélkül aláír egy nem létező jogszabályra hivatkozó határozatot.)

A megszerzett másolatból is csak annyi derült ki, hogy a csecsemőotthon egyik védőnője vette át a határozatot.

Ezután következett a gyámhatóság. A rendőrség a B. kerületi gyámhatóságot értesítette, mivel ebből a kerületből vitték be a csecsemőotthonba Gerot, noha ismerték a gyerek állandó bejelentett lakcímét, amely a C. kerületben volt: tehát az ottani gyámhatóság az illetékes, hiába nem lakott ott már régóta a valóságban sem az édesanya, sem a gyerek (újabb hiba a rendőrség részéről). Amikor a C. kerületben érdeklődtem, ott „természetesen” nem tudtak Geroról. A B. kerületben azt mondták, mivel a kiskorú lakcíme nem a kerületben van, nem foglalkoznak az ügygel (még olyan szinten sem, hogy a társ-gyámhatóságot értesítsék). Így aztán Karcsiékkal együtt elmentünk a C. kerületbe, és megmutattuk a rendőrség által hozott határozatot. Az illetékes ügyintéző először nem értette, kik ezek az emberek, és mit is szeretnének. Nem szülők, nem rokonok, hogyan kerültek kapcsolatba a gyerekekkel? Miért szeretnék kihozni az intézetből, nevelőszülők voltak? Közben én már (máshol) informálisan tájékozódtam, hogyan lehetne a legkönnyebben elérni azt, hogy Gero visszakerüljön azokhoz az emberekhez, akik szemmel láthatóan ragaszkodnak hozzá, ezért közbeszóltam, hogy azt szeretnék, ha mint harmadik személynél náluk helyeznék el a kisfiút. Ehhez ún. „környezettanulmányt” kellett elkészíteni, még hozzá a „harmadik személy” lakásán, ami persze egy másik kerületben volt, tehát a C. kerületi gyámhatóság nem illetékes az ügyben. Tehát felkérték az A. kerületi gyámhatóságot ennek elkészítésére. Közben telt az idő, a kisfiú már 10 napja a csecsemőotthonban volt, de a Kmetty utcában még mindig nem voltak hajlandóak elárulni, hogy pontosan melyikben.

Végül Karcsiéknak – a segítségem nélkül – kitartó kutatás után sikerült ráakadniuk a kisfiúra, akit a Kmetty utcából egy kihelyezett osztályra szállítottak azóta. De még itt sem találkozhattak a gyerekekkel addig, amíg nem telefonáltam és egy rövid levelet nem írtam a csecsemőotthonba. (Ezután is kizárólag csak üvegen keresztül láthatták, és ajándékot vihettek neki. Itt jegyzem meg, hogy Karcsi és Ica mindketten kifejezetten sötét bőrűek, fekete hajúak, arcvonásaik is cigányosak, míg Gero világos bőrű, szőkésbarna, nem feltétlenül gondolná az ember, hogy cigány szülőktől származik. „Gyanút” csak vezetékneve ébreszt.)

Végre elkészült a környezettanulmány (amely pozitív beállításban mutatta be a „nevelőszülőket” – akik erre az alkalomra egy rácsos gyerekágyat is beszereztek –, attól eltekintve, hogy az „önkéntes beköltözők” megfogalmazás szerepelt benne), de még tíz

nappal elkészülte után sem érkezett meg a C. kerületbe. Közben a körzeti gyermekorvosi védőnővel is írtak egy támogató környezettanulmányt, és én is írtam egy kedvező véleményt. Végül kénytelen voltam a postás szerepét eljátszva személyesen átvinni a gyámhatóság által készített környezettanulmányt egyik kerületből a másikba, mert a szolgálati úton elküldött példány valamelyik hivatal útvesztőiben bolyongott. Ezután még négy napra volt szükség, hogy az édesanyát is „nyilatkoztassák” arról, hogy beleegyezik Gero ideiglenes elhelyezésébe Karcsiéknál. Tehát Karcsit gyámul rendelték ki, és a határozat szerint a gyámhatóság egyidejűleg pert indított a gyermekelhelyezés és a gyermektartásdíj megállapításának ügyében (valójában – mint később kiderült – csak az előbbi ügyben adtak be keresetet).

A határozattal a kezükben Ica és Karcsi nagyon boldogok voltak; négy héttel(!) a rendőrségi, kissé anakronisztikus beutalás után végre hazavihették a kisfiút. Úgy látszott, mindenki elégedett a kialakult helyzettel: az édesanya, a gyám, a gyerek, és a hivatalok is. És én vajon elégedett lehettem-e a segítségemmel előállított helyzettel? A környezettanulmányok szinte idilli állapotot mutattak, holott én tudtam, hogy attól távol állunk. A családnak mindennapos anyagi gondjai voltak, ráadásul Gero után még mindig nem kaptak családi pótlékot. (Bár a gyámhatóság, a gyámkirendelő határozat szerint, értesítette a Társadalombiztosítási Igazgatóságot; csak később derült ki, hogy ez nem elég, az igénylőnek saját kérelmet kell benyújtania. A Társadalombiztosítás ismét csak nem értett semmit a kusza viszonyokból, ezért célszerűnek láttam az idővesztés csökkentése végett személyesen eljárni Cegléden–mivel a fővárosiak ügyeit intéző családi pótlék osztály ott működik.) A szülők saját, kamaszodó gyerekeivel sokasodni kezdtek a gondok az iskolába nem járás, illetve a kriminalizálódás miatt (és itt azt kell mondanom, hogy a mindenféle szociális probléma gyűjtőhelyeként szolgáló kisegítő iskola jócskán hozzájárult a gyerekek kriminális szocializációjához – nem elsősorban a tanárok, hanem inkább a kortárscsoport „válogatott” összetétele miatt). Azután a család lakáshelyzete továbbra is bizonytalan volt–nem dőlt el, vajon kilakoltatják-e őket vagy sem. (Ez utóbbi végül happy end-del végződött: ötüik számára kiutalták a teljesen komfort nélküli, kb. 30 m²-es lakást...)

A gyám és családja, akik továbbra is szeretettel vették körül az új családtagot, kezdték véglegesnek tekinteni a helyzetet. (Ica saját szüleivel és testvéreivel is összeütközésbe került emiatt.) Én figyelmeztettem őket, hogy a gyermek-elhelyezési per még hátra van. (Felperes: C. ker-i. Önkormányzat Polgármesteri Hivatala, alperes: az édesanya, tanúk: Karcsi és Ica.) Több mint fél év múlva tüzték ki az első tárgyalást, amelyen az édesanya nem jelent meg. Kósza hírekből Karcsi úgy értesült, hogy Marinak újabb élettársa van, második gyerekét Zsuzsa szülei nevelik, és azért nem jelenik meg a tárgyaláson, mert újabb bűncselekmények miatt megint keresi a rendőrség.

Újabb két és fél hónap múltán lehetett megtartani a tárgyalást, ahol Mari már elítéltként vett részt. A tárgyalás a felek egyezségével ért véget, mely szerint Gerot Karcsi gondozásában és nevelésében helyezik el, és fellebbezési jogukról lemondanak. A tárgyaláson megjelentek Mari rokonai is (akiket az asszony a börtönből értesített – és akiket a kisfiú addig nem is látott), és a végzés kihirdetése után a folyosón kitépték a sivalkodó gyereket Mari kezéből, és hazavitték magukkal Sz-be. Újabb elképesztő fordulat.

Ekkor azonban már nem dolgoztam a SZETÁ-nál, és az ezután történekről csak utólag értesültem, amikor egy évvel a gyermek-elhelyezési tárgyalás után (immár szociális munkásszociálpolitikus egyetemi hallgatóként) az A. kerületi Nevelési Tanácsadó családgondozója lettem.

A hivatalos gépezet a tárgyalás után forgott tovább, mintha mi sem történt volna. Illetve itt is történt valami zavar, mert a bíróság megküldte végzését az illetékes A. kerületi

gyámhatóságnak, de végül is a C. kerületi rendelte ki gyámul Karcsit. Leltárt vettek fel a kiskorú vagyonáról, „jogi kioktatásban” részesítették a gyámot, miközben nem tudta senki, hogy valójában hol van a gyerek. Ica a tárgyalás másnapján bejelentést tett a rendőrségen a gyerek eltűnéséről, ahol elrendelték Gero körözését. Közben a gyámszülők megtudták a kisfiú nagyszüleinek pontos nevét és címét. Az A. kerületi gyámhatóság az Sz-i Rendőrkapitányság által karhatalmat rendelt el, de mindhiába. A rendőrök nagyon bizonytalanul viselkedtek, Karcsi elmondása szerint úgy csináltak, mintha szándékosan nem is akarnák megtalálni a gyereket.

Karcsi nem tudta, mit tegyen, végül a Fővárosi Főügyészséghez fordult, de konkrét segítséget itt sem kapott, viszont felhívták a figyelmét arra, hogy nem kérheti a gyermeket nála elhelyező határozat végrehajtását Gero nagyszüleivel szemben, akik a kisfiút jogellenesen maguknál tartják, mert ők a gyermek-elhelyezési perben félként nem vettek részt! Tehát csak annyi lehetősége van, hogy ő indít polgári pert ellenük. Erről a bíróságon lebeszéltek(!). Közben a rendőrség vádemelési javaslatot tett a bíróságnál, így az anyai nagypapa ellen kiskorú elhelyezésének megváltoztatása ügyében büntetőper indult. Ennek eredményeképpen a férfit szóban figyelmeztették.

Mindezekről tehát már csak utólag értesültem, új munkahelyemen. A hivatalosan még mindig gyámszülőnek minősülő Karcsi mutatott egy fényképet, amit Gero nagyszüleitől kapott egy barátságos hangú levél kíséretében, amelyben megköszönik segítségét a gyerek nevelésében, és kéri, lássa be, Gero mégiscsak hozzájuk tartozik. A képen a kisfiú látható a negyedik születésnapján rendezett ünnepségen – öltönyben, egy hatalmas tortával, és az esemény gazdagságát jelképezendő, pezsgős- és sörösüvegek között. De Ica és Karcsi még nem tudták megemészteni a történeteket. Tényleg megszerették Gerot, és valóban rengeteget is tettek érte. Még most is abban reménykedtek, hogy egyszer majd visszakerülhet hozzájuk a gyerek.

Elgondolkodtam azon, hogy mi a gyerek érdeke. Valóban, miért ne élhetne egy gyerek a vér szerinti családjában; ha az édesanyja nem képes felnevelni, akkor a nagyszülőknél. Ki garantálja, hogy a gyámszülők családja jobban felkészíti az életre, mint a saját nagyszüleié, ahol már egy éve él; ki tudja, mennyi és milyen emléke van gyámszüleiről? Beszélgettem Karcsiékkal ezekről a dolgokról. Ők is ambivalensek voltak, de presztízskérdést csináltak az ügyből: nem lehet, hogy azok kerüljenek ki erkölcsi győztesként a történetből, akik sorozatosan törvénytelenégeket követnek el („gyermekrablás”; Mari, és szerintük egész családjának bűnöző életmódja).

A peresedésnek még nem volt vége. Mint kiderült, az édesanya már hat nappal az emlékezetes tárgyalás után keresetet adott be a C. kerületi bírósághoz (a börtönből, valószínűleg ügyvédje segítségével) Karcsi, mint alperes ellen gyermekelhelyezés megváltoztatása tárgyában. Azt kérte, hogy az ő édesapjánál helyezték el kisfiát. A C. kerületi bíróság több mint 6 hónap múlva tette át, saját illetékességének hiányát megállapítva, a keresetlevelet az A. kerületi bírósághoz. Ezután még több mint másfél évet kellett arra várni, hogy valóban kitűzzék a tárgyalást (ezután egyszer el is halasztották). Az alperes (Karcsi) csak a keresetlevél egy részét kapta meg. Mint családgondozó, telefonon érdeklődtem. Csak az ügy előadójával tudtam beszélni, de az kiderült, hogy egyáltalán nem érti, ki az alperes, és ki a felperes. Az ún. alapügy – a két évvel korábbi, a gyámhatóság által indított per – keresetleveléről gondolta azt, hogy az a jelenlegi per keresetlevele. Azt mondta, az nem lényeges, hogy az alperes megkapta-e a keresetlevelet, vagy nem, csak az a fontos, hogy a felek megjelenjenek a tárgyaláson. (Úgy gondolom, azért az nem mindegy,

hogyan valaki megtudhatja-e a tárgyalást megelőzően, mivel kapcsolatban is idézték be alperesként!)

A kitűzött tárgyalás, amelyre én is elkísértem a gyámszülőket, majdnem elmaradt. Előtte a bírónő kijött a tárgyalóteremből, és érdeklődött, hogy a felperes itt van-e már. Ha nem érkezik még, akkor a tárgyalást elnapolják, „mert nem volt teljesen szabályos az idézése”. De Mari és családja megérkezett. Csak a felperest (Marit), az alperest (Karcsit), és a felperes tanúját (Mari apját!) engedte be a bírónő a tárgyalóterembe. (Az alperes–a „megtámadott” – részére nem tartotta szükségesnek tanút megidézni. Persze Karcsi, ha pénze lett volna, ügyvédet fogadhatott volna...) A két fél esélyei ettől eltekintve is erősen eltértek. Mari és édesapja jólöltözött, magabiztos fellépésű emberek, ismerősek a tárgyalóterem világában. Karcsi a hétköznapi ruhájában jött, jóval fiatalabbnak tűnik a koránál, akár kamasz fiúnak is nézhetné az ember, büntetlen előéletű, tehát nem ismeri a jogi, bírói nyelvezetet. Mari apja nyugdíjas, összkomfortos lakótelepi lakása van. Karcsi még mindig „munkanélküli”, jövedelemként csak a jövedelempótló támogatást tudta igazolni, és komfort nélküli szobakonyhás lakásban lakik. Mivel én nem lehettem bent a tárgyaláson, csak Karcsi elmesélése alapján tudom leírni, mi történt. Őt, az alperest tulajdonképpen nem engedte önállóan szólni a bírónő, csak kérdésekre válaszolhatott. A felperes és tanúja néhány részletkérdésben (például, hogy jár-e óvodába a gyerek), még ellentmondásba is kerültek egymással. A bíróság – ahogyan az várható volt – végül helyben hagyta a status quo-t, és Mari apjánál helyezte el Gerot. Noha a bíróság csak akkor tudta volna az addiginál is jobban összekuszálni a helyzetet, ha netán ismét Karcsinál helyezte el a gyereket, mégis furcsa érzéseim maradtak a döntést illetően, főleg azért, mert a dolog végkicsengése az maradt, mintha a gyámszülők valamilyen megvetendő tettet követtek volna el a becsületes édesanyával és családjával szemben.

Bár a történet meglehetősen bonyolult, remélem sikerült érthetően elmesélnem. Néhány általánosítható következtetést szeretnék levonni az esettel kapcsolatban.

A legfontosabb szerintem, hogy a hivatalos szervek, akár a gyámhatóságok, akár a rendőrség(ek), akár a bíróság(ok) stb. egyszerűen tárgyként, aktaként kezelték mindvégig az ügyet. Egyikük számára sem az volt a lényeg, hogy megértsék, valójában milyen indítékok, motivációk vezérlik az egyes feleket; nem próbáltak valóban utánajárni annak, hogy vajon milyen megoldás lenne a legkedvezőbb a gyerek számára, hanem a legegyszerűbb jogi megoldást igyekeztek megtalálni. Még a gyámhatóságok részére is (amelyeknek elvileg a legtöbb lehetőségük van arra, hogy az egyes felekkel személyesen találkozzanak) csak „fantomként” létezett a gyerek, aki körül minden forgott: a döntéseket hozó előadók egyetlen egyszer sem találkoztak Geroval – és nem is kötelezte erre őket semmi. Megengedhetetlenül hosszú idő telt el a bírósági keresetek beadása és a tárgyalások között, de a gyámhatóságok ügyintézése is elképesztően lassú. Mintha nem emberi sorsokról, életekről lenne szó.

A teljes folyamat egyik döntési helyzetben és kényszerben lévő szereplőjének – gyámhatóság, rendőrség, bíróság – sem voltak segítségére olyan intézmények (akár személyek, akár szervezetek), amelyeknek az lett volna a feladata, hogy az egyes felek (a gyerek, a vér szerinti szülő, a gyámszülő) lehetőségeit, kívánságait, érdekeit, történetét külön-külön elemezve a döntést segíthették volna.

Nem volt olyan szociális segítő intézmény sem, amely a történetben szereplő egyes „kliensekkel” külön-külön állt volna kapcsolatban.

Nincsen olyan intézmény sem, amely köteles volna koordinálni egy ehhez hasonló esetben az események szálait. (Legkevesbé a szociális munkás/családgondozó ez-szerűségének érezheti magát, ha a hivatalok nem tekintik illetéktelennek.) Minden

intézkedés esetlegesnek tűnik, hosszú távú koncepciója a gyerek sorsával kapcsolatban egyik hivatalos szervnek sincs. Még egyszer ugyanarról, más nézőpontból: az, hogy legyen egy koordinátor, szintén alapkérdés, és nem mond ellent annak, hogy az egyes feleknek külön-külön segítő álljon rendelkezésére. De véleményem szerint nem szerencsés, ha a koordináló személy egyúttal személyes segítő is.

Már több mint két éves volt Gero, amikor a gyermekvédelem problémaként kezdte érezni a helyzetét—emlékeztetek rá, hogy erre is csak azért került sor, mert az a bizonyos rokon egyszerűen bevitte a csecsemőotthonba. Pedig már az anyakönyvezéskor is csak képzelt apát tudtak bejegyezni; pedig a kisfiút sokszor vitték kórházba. Nem tudom, ezen alkalmakkor gondolkodott-e valaki azon, hogy vajon képes lesz-e az egyedülálló anya megfelelően gondozni a csecsemőt, vagy milyen segítségre lenne szüksége ahhoz, hogy képessé váljon erre? Próbálta-e valaki a kapcsolatot felvenni az anya szüleivel, rokonaival?

Hogyan alakulna Gero sorsa, ha csecsemőotthonba kerül? Nevelőszülőkhöz kerülne, örökbe fogadnák, vagy 18 éves koráig intézetek lakója lenne? Egyetemet végezne? Hajléktalanná válna?

Hogyan élne Karcsi családjában? Elvégezné-e a kiegészítő iskolát, vagy csak a negyedik osztályig jutna? Tizenkét éves korában rászokna-e a szipura, és zsebes haverjai lennének-e? (Karcsi saját gyerekeinek példája ezt mutatja.)

És a vér szerinti családjában, ahol valójában él, törvénytörő-e, hogy bűnözővé válik? (Édesanyja, Mari életútja ezt valószínűsíti.)

Saját szerepemet végiggondolva: Ica és Karcsi mellett állva, bizonyos mértékben a gyámhatóságok és a csecsemőotthon ellenében, a második verzió valóra válását segítettem. Hasznos volt-e beavatkozásom Gero számára, vagy jobban járt volna akkor, ha arra próbálom rábeszélni Icát, hogy vigye csecsemőotthonba a gyereket? Illetve amikor oda bekerült, azt kellett volna szorgalmaznom, hogy ott is maradjon? Ami végül a valóságban történt, az bizonyára meglehetősen nagy megrázkódtatást okozott Gero számára. Borzalmas csecsemőkori után viszonylag nyugodt körülmények közé került egy rövid időre, ahol szerették, majd a csecsemőotthon, ismeretlen emberek, szállítás ide-oda, majd amikor alkalmazkodni kezdett volna,

ismét, minden előkészítés nélkül a korábbi ismerős környezet, majd hirtelen újra teljesen ismeretlen emberek: a „saját” nagyszülei, rokonai.

*

Mit tehet a képzett szociális munkás hasonló helyzetekben? Közreműködhet-e abban, hogy gyerekeket érzelmileg elkötelezett, ámbár biztosan hátrányos szociokulturális miliót jelentő családokba helyezzenek? (Lévén „megbízója” az illető család, legyen az vér szerinti, vagy gyámcsalád.) Joga van-e az ilyen családnak ahhoz, hogy segítséget kapjon egy gyerek „megszerzéséhez”? Elképzelhető-e olyan támogató program, amely kompenzálni képes ezeket a hátrányokat? Itt nem arról van szó, hogy az a család, ahová a gyerek kerülne, cigány, hanem arról, hogy képes-e olyan háttérrel nyújtani a számára, amely nem juttatja őt nagy valószínűséggel a perifériára?

Utóhang

Ica felszólítást kapott az Országos Egészségbiztosítási Pénztártól, hogy az első tárgyalás napja (amikor Gerot a nagyszülei erőszakkal magukkal vitték) óta eltelt időszakra folyósított családi pótlékot jogtalanul vette fel, ezért fizesse azt vissza (kb. 90.000 Ft). Miután egy összegben nem tudta visszafizetni, a két saját gyereke után folyósított családi pótlék 50%-át levonják. Annak idején, a gyámhatóságon azt mondták neki, hogy mivel élettársa a gyám, ezért a családi pótlék törvényesen jár neki. Erre, és a rendkívüli történetre hivatkozva, mint családgondozó, levélben kértem a Családi Pótlék Osztályt, hogy méltányosságból tekintsen el a visszafizetéstől. Telefonon többször érdeklődtem az ügyben, ennek ellenére a mai napig nem kaptam hivatalos írásbeli választ, és még mindig levonják a családi pótlék 50%-át.

Marit azóta ismét jogerősen elítélték, másik kisfiát Zsuva szülei nevelik.

Írta: Oláh Judit

Gyógyító művészet

Kathi Walls Belgrádból származó képzőművész. Az Egyesült Államokban él, ahol ápolónőként olyan gyerekeknek és felnőtteknek segít, akik családjukon belül valamiféle erőszakot szenvedtek el. Egy helyi lap arról számol be, hogyan sikerült Kathinek a fizikai orvoslást teljesebbé tenni: a lelki sebek gyógyításában a művészeteket hívta segítségül.

Messzebről úgy tűnt, mintha az ezüst fülbevalópár diszkrétén megmunkált felületű, egyszerű ékszer lett volna, de közelebről látszott, hogy itt is -ott is puszkagolyók nyomaihoz hasonló, durva likacsok borítják.

„Úgy bánt el az ezüsttel az 1762 fokos forrasztópáka, mint a lelkemmel a vérfertőzés” – írta az ékszer készítője, amikor elküldte azt egy kiállításra, amelyen családon belüli erőszaknak, illetve gyermekbántalmazásnak áldozatul esett alkotók műveit mutatták be.

Az USA-beli Maine, Massachusetts és Észak-Carolina államokból érkezett mintegy 75 alkotás sokkal erőteljesebb formában képes üzenetek közvetítésére, mint a pusztá szavak. A két kisebb, térdeiket átkulcsoló, fejüket lehajtó gyereket megmintázó kerámiaszobor, a groteszk, előreugró mellű nőt ábrázoló aktrajz, egy szobor, amely ketreche zárt, meztelen női alakot formáz –csupa olyan felkavaró alkotás, amiből az erőszak, a tehetetlenség-érzés, a stigmatizálódástól és az árulástól való rettegés árad.

Kathi Walls, már hét éve rendszeresen szervez ilyen témájú kiállításokat saját lakóhelyén, Maine államban; most azonban elhatározta, hogy messzebbre is elviszi az üzeneteket.

„Ezek az emberek képesek a nyilvánosság előtt beszélni mindarról, ami velük történt, míg több ezer sorstársuk képtelen” –mondja. Az írországi Dublinban megrendezésre kerülő, gyermekek elleni erőszakkal és gyermekek elhanyagolásával foglalkozó 11. nemzetközi konferencia előtt Kathi úgy érezte, hogy a világ talán már készen áll egy ilyen kiállítás befogadására, és elküldte anyagát a rendezőkhöz, akik örömmel tették lehetővé számára a bemutatót a konferencia keretein belül.

Kathi Walls először akkor állt elő az évenkénti kiállítás ötletével, amikor még Maine államban dolgozott egy bántalmazott gyerekeket ellátó kórházi részlegen, és főnökét felkérték, hogy tartson nyári műhelyfoglalkozásokat egy főiskolán, Colbyban. Kathi úgy gondolta, hogy egy ilyen bemutató jól kiegészítené és gazdagabbá tenné a képzést, ezért nekilátott anyagot gyűjteni különböző terapeuták segítségével, illetve újsághirdetéseken keresztül. Elképesztően sok munka érkezett; hivatásos művészekről éppúgy, mint amatőrökről.

„A bántalmazottak mindig is végeztek ilyenfajta művészi tevékenységet –akár a terápia részeként, akár csak azért, hogy kifejezzék nyomasztó érzéseiket. Csakhogy ezeket az alkotásokat általában nem teszik közzemlére, részben mert riasztó dolgokat ábrázolnak. A társadalom titokban kívánja tartani az ilyesmit” -vallja az 53 éves Kathi.

Kathi Walls pontosan tudja, miről van szó. Ő maga is bántalmazás áldozata volt gyerekkorában. Ez a tény kiegészítve azzal, hogy ápolónőként dolgozik bántalmazottak mellett, akiket tanácsaival is ellát, különleges perspektívát kölcsönöz munkájának.

„Egyedülálló az is, hogy én–sok, hasonló helyzetben levő kollegámmal ellentétben–
őszinte vagyok a gyerekkoromat illetően” – mondja Kathi.

A kiállítások megrendezésében semmiféle külső anyagi segítsége nincs. Kathi újra és újra hangsúlyozza, hogy mindez az egyelőre még néma áldozatok ezreinek bátorítását szolgálja, bár azt is beismeri, hogy valószínűleg nem áldozna ennyi időt és energiát a szervezésre, ha nem volna maga is egykori áldozat.

A kezdetek óta Kathi sok önálló művészt látott fejlődni és átalakulni. Egy asszony például elmosódott, arcnélküli emberi alakok rajzolásával kezdte, néhány évvel később pedig már egy aprólékosan, kidolgozott önarcképpel jelentkezett, és elújságolta, hogy felvették egy művészeti iskolába.

Azonban a kiállítások nem csak az áldozatokért vannak. Kathi szerint a társadalmat rá kell nevelni arra, hogy képes legyen megnézni és megérteni ezeket az alkotásokat, és hogy felismerje ezen a művészen keresztül, miben is gyökeredzik az erőszak jelentős része.

Írta: Schmidt Sára

Kismamák és újszülöttek

A szülés természetes folyamat. Egy komplikációmentes szülést követően az édesanya és újszülöttje elsősorban megfigyelés céljából maradnak a fekvőbeteg intézményben. De meddig nélkülözhetetlen maradniuk?

A Mentálhigiénés Programiroda immár második alkalommal rendezte meg a Családbarát konferenciát, idén szeptemberben a Szent Imre Kórház Szülészeti Osztályának segítségével. Előző alkalommal a rooming-in, idén pedig a szülés utáni, rövidebb kórházi tartózkodás szülészeti, gyermekgyógyászati, szervezési, jogi és biztosítási feltételeit vitatták meg a résztvevők; védőnők, szülésznők, szülészek, neonatológusok, gyermekgyógyászok, pszichológusok, jogászok, szociológusok...

A kérdést több nézőpontból megvizsgálva a szakemberek számos feltételt határoztak meg.

Szülészeti szempontból eseménytelen terhesség, egészséges terhes, „normális” lefolyású szülés, zavartalan szülés utáni időszak esetén nincs akadálya a korábbi hazabocsátásnak. Ez a feltétel-együttes a szülések kb. 50-60%-ánál teljesül. Emellett természetesen előre meg kell tanítani a kismamákat bizonyos feladatok önálló ellátására, mint ahogyan például a „papás szülésre”, „rooming-in”-re gyakorlati és pszichológiai szempontból is felkészítik a szülőpárt. Itt azonban több szempontot is mérlegelnie kell a családnak, valóban megvannak-e otthon a feltételei a kisbaba fogadásának, gond esetén könnyen elérhető-e a kórház, ki segíti őket az első napokban stb. (dr. Rákóczi István: A szülés utáni korai hazabocsátás szülészeti vonatkozásai).

A neonatológus szakorvosok a legfelkészültebb, felelősségét legteljesebben átérző kismamát is elbizonytalanító érvek sokaságát sorakoztatják fel a korábbi hazaadás ellenében. Meglátásuk szerint a gyermekgyógyászaton belül az újszülöttek ellátása, felügyelete olyan speciális neonatológiai ismereteket igényel, amilyenekre az alapellátás–különösen a kistelepüléseken – nincs felkészülve. Az esetleges rendellenességek, fertőzések, a sárgaság, továbbá a tejbelövellés és szoptatás sikeressége mind a negyedik nap körül derülnek ki bizonyosan, ami amellettszól, hogy a hazaadás legkorábban ezen a napon történjen meg. (dr. Pintér Sándor: Korai hazaadás a gyermekgyógyász szemével). Ellenkező esetben az újszülött osztályokon általában 4.-5. napon végzett kötelező szűrővizsgálat végrehajtása is nehézségekbe ütközhet. Jelenleg úgy tűnik, ma ez az anyagcsere-rendellenesség vizsgálatról szóló kötelező erejű rendelet (5/1975.[V. 28.]Eü. M.) szabályozza közvetlenül a hazatérés időpontját, mivel „A vizsgálatot érett újszülött esetében a hazaadás napján -lehetőleg az 5. vagy 6. életnapon -, koraszülött esetében pedig a 14. napon az újszülött és koraszülött osztályokon... kell elvégezni.”

A korábbi hazabocsátás a családi otthonban való szakmai segítségadást és utánkövetést is szükségessé teszi. Az ezzel járó plusz feladatot és óriási felelősséget az enélkül is meglehetősen leterhelt védőnők és gyermekorvosok többsége – a jelenlegi körülmények mellett – elhárítja; ezért ők erősen ellenzik a korábbi hazaadás lehetőségének széleskörű bevezetését.

A karcagi Kátai Gábor Kórházban végzett komplex felmérés szerint a korábbi hazaadás elenyésző költségmegtakarítást eredményezne a mostani finanszírozási rendszerben. Annak „ellenére tehát, hogy az ápolási idő jelentős költségeket jelent, a szüléseknél érvényes társadalombiztosítási szabályzás akkor sem ösztönzi a kórházban töltött napok számának

csökkentését, ha a szülőpár ezt szeretné és az összes orvosi, védőnői, lelki, családi, infrastrukturális feltétel adott hozzá.

A mai társadalombiztosítási szabályzásban kérdéses az is, hogy hogyan és ki díjazza az otthoni ápolást, az esetleges akut ellátást stb. Hozzászólásában elgondolkodtató adatokat sorolt fel dr. Ajtai András főtanácsos (OEP). Míg a magyar egészségügy egészének körülbelül 10%-át teszi ki ez a terület, addig az összes beavatkozások egyharmada szülészeti, nőgyógyászati beavatkozás. Az a tény, hogy a születek száma egyre csökken, s a 80 ezer körüli aktív ágyra ma körülbelül 10 ezer szülés jut, szintén nem sarkallja az orvosokat a korábbi hazatérés szorgalmazására.

A hamarabb történő hazatérésnek azonban nemcsak orvosi, finanszírozási, jogi oldalai, hanem társadalmi, szociológiai vetületei is vannak, mutatott rá dr. Herczog Mária szociológus. Az értékelésnél nem elegendő csupán a költség-haszon elemzés, hanem egy jóval komplexebb, ún. evaluálásra van szükség annak eldöntésére, hogy milyen körülmények között érdemes biztosítani ezt a lehetőséget. Az orvostudomány legmodernebb eredményeit és eszközeit a természetességgel ötvözve pedig egy minőségi élet felé léphetünk. Ezzel párhuzamosan felmerül az a kétely is, hogy maga a társadalom megtesz-e mindent, hogy a szülő vállalhassa a gyermekszülés és -nevelés felelősségeit. Az orvosi szakma kompetensnek érzi-e a laikust, a szülőpárt ahhoz, hogy partnerként kezelje az élet egyik legcsodálatosabb eseményének átélése közben. Mert hiszen, ahogy egyre többen hangsúlyozzák, a gyermekszületés nem annyira orvosi-kórházi, mint „szociális esemény”. Dr. Németh Tünde főorvos bevezetőjéből is kiderült, ennek a partnerkapcsolatnak elfogadtatása és gyakorlati megvalósítása nehézségekbe ütközik, mert ez azt igényli, hogy mind a kliens és az egészségügyi dolgozó, mind az egészségügyi dolgozók közötti alá-fölérendelési viszonyok megszűnjenek. S ez nem csupán az egészségügy, hanem a kliensek változását is szükségessé teszi. Ez a többoldalú átalakulás valószínűleg egy jóval hosszabb folyamatban valósul meg, mint az, hogy a mamák – ha lehet és szeretnének – hamarabb hazamehessenek, ne adj' isten otthon is szülhessenek. A családbarát ellátás jogi kérdéseivel több, mint két éve foglalkozó dr. Cser Ágnes ügyvéd, jelenleg az OEP főigazgatója, azonban a paritásos ellátás szabályzórendszerének kidolgozása mellett fontosnak tartja azt is, hogy a jog, mint eszköz közvetítője lehessen ennek a lehetőségnek.

Kitüntetések

Kitüntetések

A népjóléti miniszter 1996. október 28-án ünnepélyes keretek között **Batthyány-Strattmann László díjat** adományozott az egészségügyi és szociális, valamint család-, gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok ellátásában végzett kiemelkedő tevékenysége elismeréséért **Louis Bischof** úrnak, aki svájci állampolgárként a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Berkesz település II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola Gyermek- és Ifjúsági Otthonát patronálja és támogatja.

Louis Bischof úrnak ítélte a Batthyány Társaság Elnöksége 1996. évben a **Batthyány aranygyűrűt**, áldozatos segítségnyújtásért, melynek átadására Vermes Péter elnök urat kérte fel.

A Batthyány Társaság Elnöksége **Dr. Ivánfi Tibornak**, a Budapesti Rendőrfőkapitányság főorvosának a Batthyány aranygyűrűt adományozta, a szervező orvosi tevékenysége elismeréseként.

A népjóléti miniszter **Batthyány-Strattmann László díjban** részesítette **Dr. Áncsin Györgynét**, Békés Megye Képviselő-testülete Önkormányzati Hivatala gyermek- és ifjúságvédelmi főtanácsosát, a gyermekvédelmi és gyógypedagógiai intézmények fejlesztése terén végzett munkájáért, nyugállományba vonulása alkalmából **Baltavári Balázst**, Kornádi Óvodájának, Általános Iskola és Nevelőotthonának, valamint Hasznosidő Központjának igazgatóját széleskörű gyermekvédelmi tevékenységéért, nyugállományba vonulása alkalmából **Bodrogi György** igazgatóhelyettest, a Népjóléti Minisztérium Zalaegerszegi Gyermekotthona vezetésében végzett eredményes munkája elismeréseként **Dr. Falk Judit** nyugalmazott főigazgató főorvost, a Csecsemőotthonok Pikler Emmi Országos Módszertani Intézete alapításának 50. évfordulója alkalmából, a hazai csecsemőotthonok és bölcsődék nemzetközileg is elismert színvonalú gondozási és nevelőmunkája érdekében kifejtett vezetői tevékenységéért

Horváthné dr. Sütő Terézt, a Sopron Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal, Szociális és Gyámügyi Hivatala vezetőjét az intézmények működési feltételeinek folyamatos fejlesztéséért, nyugállományba vonulása alkalmából

Kassai Zoltán hivatásos pártfogót, a Csongrád Megyei Gyermek- és Ifjúságvédő Intézet munkatársát, évtizedeken át hivatásként gyakorolt gyermekvédelmi és nevelői munkájáért **Probocskai László** nevelőtanárt, a Népjóléti Minisztérium aszódi 2. sz. Fiúnevelő Intézete zárt intézeti részlegének vezetőjét, kiemelkedő szakmai színvonalon végzett elméleti és gyakorlati nevelőmunkájáért **Dr. Püspöky Gabriellát**, az alapításának 50. évfordulóját ünneplő Csecsemőotthonok Pikler Emmi Országos Módszertani Intézet igazgató-főorvosát, a csecsemők és kisgyermekek egészséges fejlődéséért kifejtett szakmai és vezetői tevékenységéért.

„**Pro Caritate**” kitüntetésben részesül a szociális ellátás, a család-, gyermek- és ifjúságvédelem területén végzett magas színvonalú szakmai munkája elismeréseként **Jakab Géza**, a Népjóléti Minisztérium aszódi 2. számú Fiúnevelő Intézetének oktatási igazgatóhelyettese **Keresztes Klára**, a MEDINFO Gyermek- és Ifjúságvédelmi Önálló Módszertani Osztályának munkatársa Dr. Mizsey Ágota, a XXI. kerületi Családsegítő Szolgálat vezetője **Molnár Jánosné**, a Fővárosi Önkormányzat Cseppkő utcai

Gyermekotthonának nevelőtanára **Dr. Ritecz Éva** igazgató főorvos, a Heves Megyei Önkormányzat Csecsemőotthona és Fogyatékos Gyermek Otthona vezetője, a Csecsemőotthonok Pikler Emmi Országos Módszertani Intézete alapításának 50. évfordulója alkalmából

Jeney Józsefné gazdasági szaktanácsadó, **Szelényi Emilné** intézetvezető főnövér,
Tardos Marcellné igazgatóhelyettes, Dr. Vince Mária nyugállományú főorvos.

A „Népjóléti Miniszter Díszoklevele” kitüntetést adományozták a hosszú időn át végzett kiemelkedő szakmai munkájának elismeréséül nyugállományba vonulása alkalmából **Bánhegyi Antalnak**, a Fejér Megyei Gyermek- és ifjúságvédő Intézet igazgatóhelyettesének, 70. születésnapja alkalmából

Dr. Csernovics Istvánné részére, a Fővárosi Önkormányzat Damjanich utcai Ifjúsági Otthona munkatársának **Érsek Kálmánnak**, a Népjóléti Minisztérium Kalocsai Gyermekotthona nyugállományba vonult igazgatójának, nyugállományba vonulása alkalmából

Kovács Bélánénak, a Salgótarjáni FÉSZEK Bölcsőde vezetőjének, **Rózenberszky Lászlónak**, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Gyermek-és Ifjúságvédő Intézet nyugállományba vonult igazgatójának, **Zsirai Jenőnének**, Pécel Nagyközség Önkormányzati Bölcsődéje vezetőjének–nyugállományba vonulása alkalmából.

A „Népjóléti Miniszter Elismerő Oklevele” kitüntetésben részesült az együttesen végzett eredményes munkája elismeréséül: a Népjóléti Minisztérium aszódi 2. számú Fiúnevelő Intézetének Pszichopedagógiai Munkacsoportja, melynek tagjai: **Budai András** nevelőtanár, **Koncz József** nevelőtanár, **Kovács Zsolt** nevelőtanár, **László Ferenc** nevelőtanár, **Zsemberovszkyné Molnár Márta** nevelőtanár.

SZERKESZTŐSÉGÜNK
GRATULÁL
A KITÜNTETETTEKNEK!

Írta: Halászné Molnár Anna

Krízisprogram

A Schöpf-Mérei Ágost Kórházzal közösen 1996. május végén kezdtük a munkát, mely során a krízishelyzetbe került várandós anyák segítségét tűztük ki célul. A fogadóidőben megjelenő ügyfelek kezdetben kizárólag gyermeküket örökbe adni kívánó szülők voltak, de a rendszeres felvilágosítás eredményeképpen ma már egyre többen keresnek meg egyéb problémáikkal is. Elsősorban az anyák és gyermekük együttes elhelyezését támogatjuk-, és csak abban az esetben az újszülött örökbeadását, ha a felnevelésére a család semmiképpen sem alkalmas. Ma a fővárosban anyaotthoni elhelyezést találni rendkívül nehéz, és jóval a szükségessé válás előtt intézkedni kell.

Amennyiben az együttes elhelyezés nem lehetséges, szóba kerül a megszületett, illetve a születendő gyermekről való lemondás, ezt a kezdeti nehézségek után a IX. kerületi Gyámhatóság teljes egészében magára vállalta, így ma már minden ilyen esetben hozzájuk fordulhatunk. Herédiné Kasza Mónika előadó minden ügyfelet tájékoztat a jogairól és az ügyben szükséges hivatalos intézkedésekről. Ezen a téren újabb eredményt értünk el, az anyákkal külön hivatali helyiségben beszélget az előadó a GYIVI képviselője jelenlétében, talán nem is kell hangsúlyozni, milyen nagy jelentősége van ennek a megígért titkosság teljesítésében.

A problémákkal küzdő anyákat ma már nemcsak a kórházi védőnő–Marschallné Sólymosi Csilla – irányítja hozzánk, hanem a szülészek is azonnal jelzik, ha segítségre szoruló nővel találkoznak. Az első beszélgetés során az ügyfél elmondja gondjait, félelmeit, és az általa elképzelt megoldást, ez igen gyakran az örökbeadás, amit többszöri megbeszélés után sem lehet megváltoztatni, bár esetenként lehetséges, különösen ott, ahol a háttérben családi segítséget is találhatunk. Az örökbeadási döntés létrejötte után az anyával dr. Seress Tóth Emőke is beszélget, és speciálisan orvosi szempontból feltérképezi a születendő vagy már megszületett baba háttérét, erre a későbbi örökbefogadó szülő korrekt tájékoztatásához van szükség. Az anyák az orvosi beszélgetés során sokkal közlékenyebbek, mint a szociális helyzetüket „firtató” kérdéseknél. Az örökbeadás okaként is mindig általános válaszokat adnak, nem szívesen nyílnak meg, így lényegi okokat nem is tudunk felsorolni.

A telefonon történt tájékoztatást figyelmen kívül hagyva, a fogadóidőben az elmúlt időszakban 122 ügyféllel beszéltem személyesen, többen csak a segítség módjairól érdeklődtek, esetenként ismerőseik nevében, sokan ezután a tájékoztatás után döntöttek a gyermek felnevelése mellett. A 65, személyazonosságát is vállaló nő a szülés idejének közeledtével elbizonytalanodott, vajon képes-e felnevelni születendő gyermekét, jellemző a segítség hiánya vagy az anyagi lehetőségek szűkössége. A beszélgetések után 37 ügyfél továbbra is az örökbeadás mellett döntött, közülük öten szülés előtt vagy szülés után közvetlenül mégis meggondolták magukat, és a Gyámhatóságon visszavonták jegyzőkönyvi nyilatkozatukat, nyolc esetben még meg nem született gyermekről van szó.

24 kisbaba már megszületett, közülük 19-en már családba kerültek, kettőt nevelőszüleik látogatnak, három gyermek esetében pedig az adminisztráció után kerül sor a látogatásra, egy talált gyermeket is nevelőszülőkhöz helyeztünk, így 25 gyermek e-setében már a nevelőszülők oldaláról is van tapasztalatunk. A lemondás visszavonhatóságának ideje alatt a nevelőszülőkből nagyfokú feszültség tapasztalható, ennek ellenére egyöntetűen a program mellett döntenek, mert úgy érzik, az első hetek élményei nem pótolhatóak semmivel. Az

alábbi táblázatban szerepel a krízisprogramban 1996. szeptember 30-ig született és ki-helyezhetővé vált gyermekek hónap és nem szerinti megoszlása.

	május	június	július	augusztus	szeptember	összesen
fiú	0	6	5	2	2	15
lány	1	0	1	6	2	10
összesen	1	6	6	8	4	25

A következő táblázatban látható, hogy a várakozással ellentétben nem jellemző a hátrányos helyzetű kerületek megjelenése a programban. A tapasztalat azt mutatja, hogy a fővárosi, illetve vidéki gyámhatóságok időben hozzák a szükséges határozatokat, míg a megyeszékhelyeken ez problémát jelent, mert az illetékes hatóság tisztában van vele, milyen kevés az örökbeadható gyermek a megyei GYIVI-ben.

Hely	Létszám
I. kerület	0
II. kerület	0
III. kerület	0
IV. kerület	2
V. kerület	0
VI. kerület	1
VII. kerület	0
VIII. kerület	0
IX. kerület	0
X. kerület	1
XI. kerület	2
XII. kerület	0
XIII. kerület	1
XIV. kerület	0
XV. kerület	2
XVI. kerület	0
XVII. kerület	0
XVIII. kerület	1
XIX. kerület	1
XX. kerület	1
XXI. kerület	1
XXII. kerület	0
XXIII. kerület	0
Vidék	8
megyeszékhely	4
Összesen	25

A tapasztalatok azt mutatják, hogy erre a lehetőségre szükség van, igényt tartanak rá mind a gyermekükről lemondó szülők, mind az örökbe fogadni kívánók. Munkánk során felmerült az illetékességváltás problémája, az anyák nagyobb biztonságban éreznék magukat, ha lehetőség volna nem az állandó lakcímük szerinti gyámhatóságnak intézkedni, ezt csak jogszabály-módosítással lehetne megvalósítani. A későbbiekben a kórházban koraterhességüktől bent tartózkodó anyák elhelyezéséről kell nagyobb sikerrel gondoskodni, mert a kórházi ellátás jóval költségesebb, mint egy megfelelő albérlet biztosítása.

Ugyanilyen hangsúlyt kell kapjon az anyák új életkezdésére irányuló törekvéseinek támogatása is. Ehhez az anya-otthonokkal minél szorosabb kapcsolatra van szükség mind a fővárosban, mind vidéken.

Ez a beszámoló csak nagy vonalakban mutatja a Krízisprogramban végzett munkát, mely végleges formáját a benne dolgozók fókuszolásának és igényességének eredményeképpen fogja elnyerni.

Írta: Oláh Judit

Külföldi gyermek örökbefogadása Hollandiában

Az örökbefogadás bonyolult és hosszadalmas procedúra, hát még ha külföldi származású gyermek adoptálásáról van szó! A megteendő lépések pontos ismerete nem mellékes az eljárás eredményességének szempontjából. Hollandiában az Igazságügyi Minisztérium egy tájékoztató kiadvány segítségével könnyíti meg a jövődöbéli szülők dolgát. Ebben a füzetben minden, a szülökre és a gyermekre vonatkozó személyes, illetve adminisztrációs követelmény megtalálható, az összes, további felvilágosítást vagy gyakorlati szolgáltatást közvetítést, jogi képviseletet, fordítást kínáló intézmény címével és telefonszámával együtt.

Kezdjük az eljárással való ismerkedést egy lényeges pontosítással: tekintettel arra, hogy külföldi gyerekek csak azután válhatnak örökbefogadhatóvá holland szülők által,- ha egy évet nevelt gyermekként töltöttek el a családban; az ide vonatkozó törvény szövegében nem „külföldi gyermek örökbefogadása”, hanem „külföldi származású nevelt gyermek elhelyezése” szerepel.

Elsőként tehát, egy engedélyt kell beszerezni az igazságügyi minisztériumtól. A pályázók benyújtott jelentkezési lapja sorszámot kap, amely jelzi, hogy esetükben ezzel kezdetét vette az eljárás. A leendő nevelőszülőknek az alábbi követelményeknek kell eleget tenniük az engedély megszerzéséhez:

1. Kizárólag házaspárok kaphatnak engedélyt. Ha egy pár együtt él, de még nem házasok, benyújthatják kérelmüket és a sorszámot is megkapják, azonban egy éven belül össze kell házasodniuk, különben jelentkezésük érvényét veszti. Nem házas párok sem a kötelező előkészítő tanfolyamon nem vehetnek részt, sem környezettanulmányt nem készítenek náluk, amíg csak egybe nem keltek.

2. A törvény által meghatározott jelentkezési korhatár 41 év mindkét szülő számára, továbbá a szülők és a gyermek közötti korkülönbség maximálisan 40 év lehet. Bizonyos körülmények között – ezekre később visszatérünk – a pályázat elbírálói eltekinthetnek ezektől a megszorításoktól, de semmiképpen sem jelentkezhet olyan házaspár, amelynek bármelyik tagja 44 éves vagy annál idősebb.

3. Követelmény még egy olyan nyilatkozat megtétele, amelyben a szülők kijelentik, hogy a gyermek számára minden olyan létfontosságú orvosi ellátást biztosítanak majd, mint például a vérátömlesztés vagy a különböző oltások.

Ha mindez teljesül, jöhet a kötelező felkészítő tanfolyam, amely hat foglalkozásból áll és amelyért fizetni is kell. Egy külföldi gyerekek örökbefogadásával foglalkozó országos információs központ Hollandia számos helyszínén szervez ilyen tanfolyamot. Kötelezővé tételét az a tapasztalat támasztja alá, mely szerint egy külföldi gyermek érkezése a családba sok olyan potenciális és gyakran nem várt nehézséget rejt magában, amelyért legtöbbször a kisgyermekkorban elszenvedett fizikai és/vagy lelki mellőzöttség felelős. Nagyon fontos, hogy a szülők felkészülten tudjanak szembenézni az ilyen fajta problémákkal.

A tanfolyam elvégzése után, a szülők kérelmét továbbítják a Gyermekvédelmi Bizottsághoz, amely elkészíti környezettanulmányát. A bizottság egy képviselője vagy személyesen látogat el a házaspárhoz, vagy őket hívja be néhány beszélgetésre. A vizsgálat részét képezi a szülők büntetlen előéletének igazolása is. A vizsgálódás végén a bizottság jelentést készít, amelyhez egy ajánlást csatol. Mindkét dokumentum tartalmát megtárgyalják a házaspárral, majd elküldik az igazságügyi minisztériumnak. A minisztérium ennek alapján dönt arról, hogy a jelentkezők kaphatnak-e engedélyt külföldi nevelt gyermek

befogadására vagy sem. Az engedély három évig érvényes, de abban az esetben, ha lejártával a Gyermekvédelmi Bizottság vizsgálata ismét pozitív ajánlással zárul (három év után ugyanis akkor is szükség van a vizsgálat megismétlésére, ha még nem sikerült gyermeket találni a házaspár számára), újabb és egyszerre mindig csak három évre meghosszabbítható.

Ha a minisztérium döntése elutasító, a házaspár a döntést követő harminc napon belül ingyenes felülvizsgálatot kérelmezhet, majd ha a minisztérium álláspontja ezután sem változik, fellebbezhet, de már pénzért.

Mire a jelentkezők idáig eljutnak, azaz kézhez kapják az engedélyt, általában körülbelül két év telik el. Erre az a magyarázat, hogy a pályázók száma messze meghaladja a holland szülőkre váró külföldi gyerekekét, márpedig csak annyi jövődöbeli nevelőszülő juthat elvi engedélyhez, ahány az éppen elhelyezendő gyerekek befogadásához szükséges.

Szabály, hogy egy család egyazon alkalommal csak egy külföldi gyermek nevelésére pályázhat. Viszont testvérek vagy ugyanabban a családban nevelkedett gyerekek esetén, amikor is hiba volna őket elválasztani egymástól, nincs akadálya két vagy több gyermek egyszerre történő befogadásának. Egyébként, ha az első gyermek már legalább egy éve él nevelőszüleinél, a szülők elkezdhetik a második gyermek kérelmezését. Ilyenkor a Gyermekvédelmi Bizottság azonnal elindítja a vizsgálatot (a felkészítő tanfolyamon való részvétel ekkor már természetesen nem szükséges), nem úgy, mint egy harmadik, negyedik stb. gyermek kérelmezése esetében, amikor a várakozási idő ugyanannyi, mint az első gyermeknél.

Nézzük most, hogyan foghat a terv gyakorlati részének megvalósításához egy házaspár, akiknek már kezében az engedély. A törvény előírja, hogy fel kell keresniük a Hollandia-szerte működő közvetítő szolgálatok egyikét, mégpedig csakis azok közül választhatnak, melyeket az Igazságügyi Minisztérium legálisnak ismer el. Az egyéni akciókra vállalkozók próbálkozása törvénysértésnek minősül. Előfordulhat azonban, hogy egy házaspár saját külföldi kapcsolatokkal rendelkezik, amit kihasználva önállóan szeretné lebonyolítani az elhelyezést. Egy szervezet munkáját ilyenkor is kötelező igénybe venniük, ugyanis a Gyermekvédelmi Bizottság jelentését csakis bejegyzett szervezet hivatott elküldeni a külföldi partner részére. A felkért szolgálat köteles megvizsgálni a külföldi kapcsolat megbízhatóságát, mielőtt postázná neki a dokumentumot. Ez az ellenőrzés pedig nem kevesebb, mint két hónapot vesz igénybe. Akár szervezet, akár önállóan eljáró nevelőszülő folytatja le az elhelyezési aktust, egyformán körültekintően kell eljárniuk, hiszen a legcsekélyebb adminisztrációs hiányosság azt eredményezheti, hogy a hatóságok megtagadják a gyermek tartózkodási engedélyének kiadását. Létezik még egy harmadik variáció, az ún. „részleges közvetítés”, amikor a leendő nevelőszülők csak az általuk ismert külföldi partner nevét közlik a kiválasztott szervezettel, akik elvégzik a munkát. A közvetítő szolgálatok nem ingyen dolgoznak. A honorárium-összegek nagysága szolgáltatónként változik és függ a gyermek származási országától is.

Mindezek után végre megérkezhet a család várva-várt kis tagja Hollandiába, bár az országba való belépésnek szintén van néhány feltétele:

1. Az elvi engedélynek érvényesnek kell lennie.
2. Mielőtt megkezdődhetne az utazás, a leendő nevelőszülőknek két igazolást kell bemutatniuk a származási ország holland konzulátusán. Az egyik szerint a gyermek nem szenved semmilyen fertőző betegségben, sem pedig valamilyen krónikus idegrendszeri vagy szervi bajban. Ennek ellenére a tájékoztató füzetben az olvasható, hogy nem lehetetlen fogyatékos gyermek örökbefogadása, bár az nem dörül ki belőle, hogy mi módon lehetséges. A másik igazolás a vérszerinti szülők lemondó nyilatkozatát tartalmazza, valamint azt, hogy

az adott ország illetékes hatóságai jóváhagyták, hogy a holland házaspár legyen a gyermek nevelő-, illetve majdani örökbefogadó szülője.

3. Azon a napon, amikor a gyermek átlépi a holland határt, nem lehet idősebb ötévesnél; igaz, ettől kivételes esetekben eltekinthetnek.

Megeshet, hogy egy házaspár a gyermek származási országában, az ottani törvények szerint fogad örökbe egy gyermeket. Csak hogy az ilyen örökbefogadást a holland törvények semmisnek tekintik. Ezért az örökbefogadók, miután azt a bíróságon kérelmezték, a gyermek törvényes gyámjaivá lépnek elő, és azok maradnak mindaddig, amíg az örökbefogadási eljárás le nem zajlott Hollandiában is.

Maga az örökbefogadási aktus csak akkor veheti kezdetét, ha a nevelőszülők már öt éve házastársak, és a gyermeket legalább egy éve nevelik otthonukban. Így az örökbefogadás, melynek létrejöttét bírósági döntés mondja ki, valójában nem más, mint a már érvényben levő helyzet átnevezése és formális szentesítése. Az örökbefogadott gyermek felveheti örökbefogadó apja családnevét, és pontosan ugyanolyan jogokkal rendelkezik, mintha az örökbefogadók vérszerinti gyermeke lenne.

A tájékoztató végül azokat a kivételes eseteket tárgyalja, amikor 42, illetve 43 éves személyek válhatnak külföldi gyerekek örökbefogadóivá. Ilyenkor a pályázónak minden szempontból rátermettnek kell bizonyulnia arra, hogy képes legyen magára vállalni egy kisgyermek nevelését, aki viszont nem lehet fiatalabb kétévesnél. Ez utóbbi kikötés érvénytelen akkor, ha a gyermek fogyatékos, ha a családban már él egy külföldi gyermek és a második fiatalabb nála, illetve, ha a második az első testvére.

Azt hiszem, mindazok, akik eljutottak idáig az olvasásban, egyetértenek velem abban, hogy jókora fába vágja a fejszét, aki Hollandiában külföldi gyermeket szeretne örökbe fogadni. Mindenesetre dicséretet érdemel az ottani Igazságügyi Minisztérium, amiért ebben a füzetben többé-kevésbé kimerítően tájékoztat a teendőkről, illetve megadja minden olyan intézmény elérhetőségét, ahol további részletekhez juthatnak a bonyolult eljárással ismerkedők.

(Forrás: Adopting a child from an other country. Information booklet published by the Ministry of Justice, Information Department, PO Box 20301, 2500 EH The Hague)

Fordította és összeállította:
Oláh Judit

Írta: Gedeon Andor

Megújuló gyermekvédelem

A főváros XXII. kerületében működő Krízis Alapítvány 1996. június 7-én szakmai konferenciát szervezett „Megújuló gyermekvédelem” címmel.

A konferencia céljai között szerepelt, hogy előmozdítsa az évek óta vajúdó gyermekvédelmi törvénytervezet megszületését, újabb lehetőséget kívánt biztosítani a fővárosi szakembereknek a törvénytervezet legutóbbi változatának áttekintésére, reflektorfénybe kívánta állítani az átmeneti gyermekotthonok létrehozásának szükségességét-egy ilyen otthont már évek óta működtet a Krízis Alapítvány is-és többek között egy civil gyermekvédelmi szövetség megalakításának gondolata is felvetődött a konferencia szervezőiben.

A konferencia védnökségét Hajas Ervin, a XXII. kerület polgármestere vállalta, a kerületi önkormányzat pedig biztosította a rendezvényhez szükséges alapvető feltételeket.

A gyermekvédelmi törvénytervezethez kapcsolódó témakörökben a Népjóléti Minisztérium részéről dr. Lontai Csilla, a Fővárosi Gyermek- és Ifjúságvédő Intézet részéről dr. Radoszav Miklós, a Krízis Alapítvány részéről pedig Katona Péter vállaltak előadást.

A közel száz résztvevő a gyermekvédelem legkülönbözőbb területeit képviselte, jöttek iskolai pedagógusok, gyámhatósági ügyintézők, családgondozók, szociális munkások, nevelőotthoni nevelők és civil gyermekvédelmi szervezetek képviselői is. A résztvevők száma és érdeklődése a meghirdetett konferencia iránt igazolta a szervezők feltevését, miszerint a gyermekvédelemben tevékenykedők körében igen nagy az igény, hogy történjen már végre valami, az évek óta tartó „gyurmázást” váltsa fel egy valóban előremutató és elsősorban a gyermekek érdekeit figyelembe vevő korszerű gyermekvédelem-melynek alapja az oly sokat emlegetett törvényi keretek megteremtése.

A konferencia résztvevői e szándékuk nyomatékositása érdekében az alábbi állásfoglalást fogadták el:

1. Kinyilvánították azt a véleményüket, hogy a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvénytervezet nem tekinthető lezártnak.

2. Nem tisztázott pontosan, hogy az újonnan létrehozandó szervezetek milyen szakmai kompetencia határokkal működhetnek, illetve bizonyos esetekben (pl. Gyermekjóléti Szolgálatok) bővíteni és konkrétebbé kellene tenni a törvénytervezetben nekik szánt feladatokat.

3. A törvénytervezetben meg kellene fogalmazni, hogy a Gyermekjóléti Szolgálat (vagy Családsegítő Szolgálat) képviselőjének írásbeli jóváhagyása nélkül ne lehessen gyermeket kivenni a családból.

4. Amennyiben a szolgáltatásokat igénylő a szolgáltató részéről elutasításban részesül, vagy nem megfelelő színvonalú szolgáltatást kap, legyen lehetősége törvényben meghatározott módon akár bírósági jogorvoslatra is.

5. Nem tisztázott a törvénytervezetben szereplő feladatok és a létrehozandó szervezetek finanszírozási rendszere és az egyes feladatokra szánt állami költségvetés összege.

6. A törvénytervezet végrehajtási utasítása és a kapcsolódó rendeletek is kerüljenek szakmai-társadalmi vitára.

7. A résztvevők nem látják megoldottnak a fiatalkorúak és fiatal felnőttek drogfüggőségének kezelését.

8. Az illetékesek vizsgálják felül a nevelőszülőknek járó juttatásokat. A nevelőszülők a náluk nevelkedő gyermekek részére kapják meg azt az állami normatívát, amely a nevelőotthonokat megilleti az ott nevelkedő gyermekek után.

9. A lakás nélküli hivatásos nevelőszülőséget vállaló házaspárok részére lakásmegoldási konstrukciót kellene kidolgozni (pl. a szolgálati lakások mintájára).

10. Munkanélküliek nevelőszülővé képzése szakmai szempontból kétes értékű, ezt a programot vizsgálják felül az illetékesek.

11. Haladéktalanul szorgalmazni kell, hogy a hajléktalan családok részére dolgozzon ki a kormány lakáshoz jutási alternatívákat. (Akár ebben az esetben is a szolgálati lakások mintája alapján. Pl. addig maradhatna a család az állami-önkormányzati tulajdonú lakásban, amíg életvitele alapján alkalmas a gyermeknevelésre stb.)

12. Amíg a törvény nem lép hatályba, addig is az állam finanszírozza azokat a szervezeteket vagy azt az önkormányzatot, amely már a törvénytervezetben szereplő feladatokat vállalt magára.

13. A jelenlegi finanszírozási rendszert (fejkvóta-megállapítás módját stb.) felül kellene vizsgálni, mert a jelenlegi elosztási elv és gyakorlat nem felel meg a korszerű követelményeknek.

A jelenlévő gyermekvédelmi szervezetek képviselői megállapodtak abban, hogy újra áttekintik egy civil gyermekvédelmi szövetség megalakításának lehetőségét. (A létrehozandó szövetség irodai háttérének biztosítását a magyarországi „United Way Hálózat a Demokráciáért” szervezet vállalta magára)

A konferencián felajánlás érkezett a Ferencvárosi Önkormányzat Szociális Bizottságának vezetője, Pál Tibor részéről, hogy hasonló körben a IX. kerület is otthont adna még az idén egy gyermekvédelmi fórumnak.

A tervek szerint a IX. kerületben is hamarosan megnyitja kapuit egy átmeneti gyermekotthon, ami a gyermekvédelem helyzetét ismerve a kevés jó hírek egyike.

A június 7-én rendezett konferenciáról szóló tudósítást abban a reményben zárom, hogy a címadó „megújuló gyermekvédelem” után nem kell kérdőjelet tenni.

Írta: Puskás Gyöngyi

Az örökbefogadás intézménye Belgiumban

„A gyermekek nem pótolják a szerelmet, nem helyettesítik egy összetört élet célját, nem tárgyak, amelyek rendeltetése az életünk üres részeinek megtöltése; felelősséget és nehéz feladatot jelentenek... a gyermekek nem a szülők játékszerei, sem pedig a kielégületlen ambícióik pótolói... „

Simone de Beauvoir

Az emberiség nagy kalandjai között mindössze kettő van, amely egy egész életet kitölthet: a születés és az örökbefogadás.

Belgiumban az örökbefogadásnak két útja van: az ún. független, és az államilag elismert szervezeteken keresztüli örökbefogadás. A független adopción választók elsősorban időt akarnak nyerni, 2-3 hónap, sőt 2-3 nap alatt akarnak maguknak gyermeket találni. Általában család áldozatai lesznek, lelkiismeretlen emberek kihasználják a gyermek utáni vágyukat.

A Francia Közösség (Communauté Française) elsősorban a gyermek érdekeit tartja szem előtt, és minden jelentkezőnek az intézményeken keresztüli örökbefogadást javasolja. A Közösség által 1994 júliusában kiadott listán 16 ilyen intézmény szerepel Belgium francia nyelvű területén.

Az örökbefogadás bírósági részét nemzeti törvények szabályozzák, a Francia Közösség a közvetítők tevékenységét így írja elő: 1. sokoldalú szakembergárdával kell rendelkezniük, 2. pontos tanulmányokat kell készíteniük az eredeti szülőket, a gyermeket és az örökbefogadó jelölteket illetően és 3. garanciát kell vállalniuk.

Sokoldalú szakembergárda

Minimum egy szociális munkásból, egy pszichológusból és egy orvostól áll. A tanácsadó szolgálatban egy jogász és egy gyermekpszichiáter dolgozik.

Tanulmányok

A vérszerinti szülők

A szervezetnek kapcsolatba kell kerülnie az eredeti szülőkkel, elemeznie kell azok indítékait. Ez első hallásra talán meglepőnek tűnik, de hogyan is lenne felépíthető egy új család, ha az alapok homályosak? Az eredetét kutató gyermek meg akarja tudni örökbefogadásának körülményeit, okait. Biztosítani kell őt, hogy szülei döntése teljes felelősségük tudatában történt. Nemzetközi örökbefogadás esetén elegendő a külföldi társintézmény biztosítéka.

Az örökbefogadandó gyermek

A gyermekkel kapcsolatos tanulmány egyrészt a gyermek örökbefogadhatóságát vizsgálja, kiválasztja a gyermeknek legmegfelelőbb családot, ellátja azt a gyermekkel kapcsolatos valamennyi információval. A gyermeket felkészíti az örökbefogadásra, és sorsát kötelezően figyelemmel kíséri az aktus törvényes megvalósításáig. Az adopción után is a

gyermek rendelkezésére áll az örökbefogadását érintő valamennyi információval, tekintet nélkül a gyermek korára (pl. ha a gyermek az eredetét akarja felkutatni).

Az örökbefogadó jelölt(ek)

Az örökbefogadó jelöltekkel kapcsolatos tanulmány szintén többcélú.

Az első – ingyenes – találkozás alkalmával a szervezet általános tájékoztatást ad a munkamódszeréről, meggyőződik arról, hogy a jelölt(ek) megfelel(nek) a minimális legális feltételeknek. Következő lépésként a szakmai team egy egészségügyi-társadalmi-pszichológiai tanulmányt készít. Ennek célja felbecsülni azt, hogy a jelölt(ek) mennyire van(nak) felkészülve az örökbefogadásra. Ez a képesség feltételezi egy olyan gyermek elfogadását, aki nem a jelölt(ek) sajátja; félre kell tenniük az elképzelt, idealizált gyermek képét, el kell tudniuk fogadni és tisztelni azt a gyermeket, akinek már saját története van, esetleg más etnikai és kulturális öröksége. Ez a szelekció elsősorban a gyermek érdekében történik. A tanulmány elkészítéséhez minimum 4 találkozás szükséges: kettő a szociális munkással (abból egy a lakóhelyen), egy a pszichológussal, és egy az orvossal. A kedvezőtlen döntés nem jelenti azt, hogy a jelölt(ek) véglegesen alkalmatlanok a gyerekvállalásra. A szervezetnek azt a meggyőződését tükrözik, hogy a vizsgálat időpontjában a jelöltek nem voltak még arra készen, hogy elfogadjanak egy máshonnan jött gyermeket. A visszautasítottak bármely más intézménynél benyújthatnak újabb kérelmet, a jelöltek dossziéit a szervezetek egymás között nem továbbítják.

Kedvező döntés esetén megegyezés jön létre a szervezet és az örökbefogadó jelölt(ek) között. Az igény felkerül egy várakozási listára, de természetesen nem a sorrend a fő meghatározó tényező, hisz a gyermek személyisége és igényei alapján választják ki a számára legmegfelelőbb családot. Az intézmény semmilyen határidőt nem szab meg.

A választás „jóindulatú semlegességet” igényel a gyermek és az örökbefogadók személyiségének ismeretében: ezért is valósul meg külső és szakavatott személyek segítségével az örökbefogadást felvállaló intézmények keretében.

A gyermek családba való megérkezéséig tartó várakozási idő alatt az intézmények ún. felkészítő munkát végeznek. Ennek során az örökbefogadó szülők megismerkednek azokkal a magatartási formákkal, amelyekkel szembekerülhetnek a gyermek érkezésekor (makacs hallgatás, visszafejlődés, agresszió, étvágytalanság, beteges éhség stb.). A szülők feladata az is, hogy a gyermeket minél korábban tájékoztassák az örökbefogadásról. Az intézmény felkészíti őket arra, hogyan beszélhetnek erről derűsen, hogyan kezelhetik az attól való félelmüket, hogy a gyermek eltávolodik tőlük a közlés következtében. A szülőknek azt is el kell fogadniuk, hogy tiszteljék a gyermek érzéseit a vérszerinti szüleivel szemben. A kétségek és lázadások kora – a serdülőkor – minden családban kényes pillanat. Az örökbefogadott gyermekeknél ez még több konfliktussal járhat. Erre szintén fel kell készíteni a leendő szülőket. A külföldről jött gyermek esetében a jelölteket megismertetik az eredeti ország kulturális, gazdasági és szociális viszonyaival is. Az intézmény megszervezi több örökbefogadó szülő találkozását, ahol valamennyi kényes vagy problémás témáról kicserélhetik tapasztalataikat.

Garanciavállalás

a.) A Francia Közösség rendszabálya az intézményeket ún. „pénzügyi átláthatóságra” kötelezi, valamennyi költségigényüket igazolniuk kell.

(Az örökbefogadás jogi költségeit a törvény meghatározza, ez az összeg néhány ezer BF-nál nem több.)

b.) A szervezet és a jelöltek között egyezmény jön létre, amely világosan tartalmazza mindkét fél kötelelességeit és jogait.

c.) A szervezeteknek kiadott működési engedély biztosíték a törvényességre és az érdemi, szakmai munkára. Ezt a jogosan megérdemelt minőséget a pedagógiai felügyeleti szerv éves ellenőrzése garantálja.

A szervezet biztosítja a gyermek örökbefogadhatóságát, illetve az örökbefogadás törvényességét.

Az örökbefogadás jogi vonatkozásai

Az 1987/04/27-i törvény megkülönböztet egyszerű és teljes örökbefogadást. Az egyszerű örökbefogadás megvalósulhat akármilyen korú gyermeknél, míg az utóbbi csak kiskorú gyermekekkel lehetséges. Az egyszerű örökbefogadás meghagyja a gyermek bizonyos jogait és kötelezettségeit a vérszerinti családjával szemben, a második lehetőség minden kapcsolatot megszakít a biológiai szülőkkel.

Az örökbefogadó jelölteknek a következő feltételeknek kell megfelelni:

- 25 évesnél idősebb
- minimum 15 év korkülönbség közte és a gyermek között
- ha egy férfi és egy nő közösen akarnak örökbe fogadni, házastársaknak kell lenniük.

Független, egyedül élő személy is fogadhat örökbe.

Első lépésként jegyző jelenlétében örökbefogadási szerződést kötnek az örökbefogadók és a gyermek örökbeadásáért felelős személyek.

Ezt követően az örökbefogadók jóváhagyási kérelmet nyújtanak be a fiatalkorúak bíróságának. A királyi ügyész bekéri az általa szükségesnek tartott adatokat, melyeket a kérelemmel és a véleményével együtt a bíróságnak továbbít. A bíróság beidézi azokat a személyeket, akiknek a meghallgatását fontosnak ítéli. A döntés nyilvános tárgyaláson kerül kihirdetésre. Határideje bíróságként változik, legkorábban 3 hónap az örökbefogadási egyezmény aláírásától számítva, de 1 évig is elhúzódhat.

Ha az örökbeadók valamelyike visszautasítja az örökbeadást, a bíróság feladata a visszautasítás jogosságának vizsgálata.

Az örökbefogadási törvény kitér az örökbefogadás költségeire, a gyermeknek adható vezeték- és keresztnévre, a szülői kötelezettségekre, az öröklési jogra, az örökbefogadást követő gyakorlati teendőkre, az igényelhető ún. örökbefogadási szabadságra stb.

Ez a másodjára átdolgozott törvény még mindig hiányos, joghézagokat hagy bizonyos kérdésekben.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

1. Adopter, l'autre aventure – Adapter avec l'aide des organismes agréés par la Communauté française Réalisation SU-NERGIE Service Intervention Recherche Jeunes ASBL
2. Generation O.N.E. Le Journal des professionnels de la petite enfance Num.. 4. juin 1992.
3. Brochure de „Présentation du service O.N.E. –ADOPTION”
4. Le Ligeur – L'hebdomadaire du quotidien desfamilles, Num. 12 22 mars 1995 article: „L 'adoption sous l'oeil du décret” M.F.V.
5. Loi du 27/4/1987 relative á l'adoption et l'adoption pleniére

Írta: Krázné Szabó Piroska

„Supervisio Hungarica '96”

Ismét a szupervízió iránt érdeklődő szakembereknek adott otthont a salgótarjáni Népjóléti Képzési Központ.

1996. október 4-5-én a HIETE Supervisio Hungarica munkacsoport mutatkozott be az általuk szervezett „Supervisio Hungarica '96” konferencia keretei között.

A konferencia témakörei a szupervízor képzés rendszerét, a hazai és nemzetközi képzés viszonyát ölelték fel. Külön aktualitást kapott a rendezvény által, hogy a HIETE Supervisio Hungarica munkacsoport éppen a konferenciát megelőző napokban kapta meg a szakalapítási engedélyt a magyarországi szupervízor képzéshez.

A két napos rendezvényt Dr. Veér András, a Mentálhigiénés Programiroda Miniszteri Biztosa nyitotta meg, hangsúlyozva a segítő szakmákban dolgozók mentális egészségvédelmének fontosságát.

Ezt követően plenáris előadások keretében a meghívott német Norbert Lippenmeier és a holland Ynse Stapert és Louis van Kessel az európai szupervíziós képzés rendszerét mutatták be.

A jövőbeni magyar szupervíziós képzést Prof. dr. Bagdy Emőke és Török Iván ismertette. Bemutatkozott még a BGGyTF Szociális Munkásképző Tanszék–Berlini műhely néven ismert – Szupervíziós Munkacsoportja-

A délutánt és a következő nap délelőttjét munkacsoportokban töltötték a résztvevők, ahol a szupervízió egy-egy speciális kérdéséről vagy területéről beszélgettek. A csoportmegbeszéléseket a meghívott külföldi és belföldi szakemberek vezették, melyeknek külön érdekessége volt az esetenkénti” szupervíziós csoportmódszerek demonstrációja.

A konferenciát záró plenáris ülésen, melyet Prof. dr. Bagdy Emőke vezetett, az egyes csoportok ismertették a csoportokban elvégzett munkát és a HIETE Supervisio Hungarica munkacsoport felé közvetítették az ott felmerült kérdéseket, ajánlásokat. Louis van Kessel holland szupervízor ajánlása tűnik a legfrappánsabb végszónak e rövid híradáshoz: „Szükség van a szupervízió magyar standardjainak kialakítására”.

Írta: Schmidt Sára

Szakemberek a gyerekek lelki egészségéért

1994 végén, a mentálhigiéné kiemelkedő jelentőségére való tekintettel a Népjóléti Minisztérium miniszteri biztost – dr. Veér András – bízott meg a mentálhigiéné program megszervezésével. Ekkor alakult meg a Mentálhigiéné Programiroda. A primer prevenciós program vezetésére engem kértek fel – válaszolja kérdésekre dr. Németh Tünde főorvos, gyermekgyógyász-pszichoterapeuta.

Országos felmérést készítünk elő, mely képet ad majd arról, hogy hol tart ma Magyarországon a prevenció. A kérdést a szakemberek és a kliensek oldaláról közelítjük meg, a fogazástól kezdve a területi orvosi és szociális, mentálhigiéné ellátáson keresztül egészen a bölcsődei, óvodai, iskolai pedagógusok munkájáig terjedően. Erre a család-óvoda-iskola-országos prevenciós program láncolatra alapozható az a kérdés, hogy hogyan lehet egészséges, jó önértékelésű, magabiztos generációt felnevelni.

Az eddigi szemléletben és rendszerekben egy gyérekről „optimális” esetben 3 éves korban, vagy csupán iskoláskorban vettek tudomást az intézmények. Rendkívül fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy a gyermek 0 éves korban „kezdődik”. A terhesség ideje és az első életév az az idő, amikor kialakul a test-séma, az én-kép, az önértékelés, mely azután az egész életre meghatározó. Hangsúlyosabban és kiemelten kell kezelni ezt az életszakaszt. A családnak az első pillanattól kezdve építenie kell a gyermek önértékelését, önbizalmát ahhoz, hogy önmagára értéként tekintő felnőtté váljon majd. Ehhez persze érett és öntudatos felnőttekre van szükség.

A primer prevenció a pozitív viselkedésminták elterjesztésére koncentrálnak, ugyanakkor a programiroda tevékenységében nagy hangsúlyt kap a meglévő negatív viselkedésminták korrekciója, a szenvedélybetegségek (dohányzás, alkoholizmus, drogfogyasztás) megelőzése is.

– Mi a mentálhigiéné nem az egészségügy belügyének tartjuk, hanem egy művelődési attitűdnek; az a kérdés, hogy egy ember hogyan gondolkodik magáról – mondja Gáspár Zsuzsa, a Mentálhigiéné Programiroda oktatási igazgatója. – Hosszú távú célunk természetesen egészségügyi is, szeretnénk elérni, hogy a mai megbetegedési és halálozási mutatók javuljanak. Ma nem azért rosszak ezek a mutatók, mert az emberek nem eléggé informáltak, nem ott a gond, tudják-e, hogyan kellene magukkal bánniuk – sokan valószínűleg tudják-, hanem ott, hogyan gondolkodnak önmagukról, értéként tételezik-e önmagukat, bíznak-e saját magukban, harmóniában élnek-e önmagukkal, szeretik-e magukat. Ez pedig nem egészségügyi probléma, ez maga a mentálhigiéné, de e kérdést integráltan kellene kezelni, nem elválasztva, vagy az utóbbit elhagyva.

Az előzőekből következően célunk az, hogy olyan jövő generációk nőjenek fel, akik önmagukra értéként gondolnak, s ez a magyarázata annak, hogy oktatási igazgató van nálunk, mert a programjaink zöme a közoktatásra, azon belül a pedagógusokra, szociális munkásokra, védőnőkre, laikus segítőkre és a gyerekekre irányul. Legelső feladatunknak azt tartottuk, hogy a már gyakorló pedagógusoknak nyújtsunk segítséget. Nagyon fontosnak tartom a „segítség” szót, mert bár programjainkat úgy nevezik, hogy „továbbképzés” – s valóban ismereteket is adnak –, de elsősorban eszközöket szeretnénk a szakemberek kezébe adni. Olyanokat, amelyeket képzésük során nem kaptak meg, vagy megkaptak, de mégis, hihetetlenül igénybevevő, megterhelő munkájuk végsőkéig elfárasztja, kiégeti őket...

Segítséget nyújtunk tehát, hogy ők maguk harmonikusabb viszonyba kerüljenek önmagukkal, hogy enyhíteni, csökkenteni tudják a „burn out” (kiégés) tünetegyüttest.

Jelenleg két nagy továbbképzési programot támogatunk, s ezeknek az országos bemutatójával is foglalkozunk. Egyik ilyen az Életvezetési ismeretek és készségek elnevezésű tanártovábbképző program. Ezt Csendes Éva tanárnő dolgozta ki amerikai tanulmányai alapján, amerikai szakemberek segítségével, a magyar viszonyokra alkalmazva. A tanári kézikönyv és a gyerekeknek szóló munkafüzet ez idáig 5-8. osztályokra készült el, óravázlatokra lebontva.

A másik, az ún. CHEF-program, mely egy drog-, és függőség kialakulását megelőző program, melyet dr. Dévai Margit pszichológus ismert meg az Egyesült Államokban. A CHEF-program kidolgozása az óvodáskortól kezdődően egészen iskoláskorig megtörtént.

Az említett programokat a budapesti és Pest megyei iskolák igazgatóinak már bemutattuk. Augusztus végétől pedig a TIT-tel együttműködve az egész országban megismertetjük. Egy-egy bemutatóra 100-200 iskolaigazgatót hívunk meg. Bízunk abban, hogy ezt követően hozzájárulnak majd pedagógusaik részvételéhez a 4-5 napos továbbképzéseken. Mindkét tanfolyamnál lehetőségünk van bizonyos számú tanárt térítésmentesen képezni. E két programra közvetlenül nálunk is lehet jelentkezni.

Kevésbé kapcsolódik az iskolához könyvkiadás-támogatási tevékenységünk, mégis érinti mind a pedagógusokat, mind a gyerekeket. Támogatást nyújtottunk például Gyarmati Tamás Beszéljünk erről c. szexuális felvilágosító könyvéhez, melyből minden magyar általános iskola kapott egy példányt, és a kiadótól igény szerint megrendelhatték a könyvet nyolcadikosaik számára. 718 iskola élt ezzel a lehetőséggel. Javaslatunk nyomán ebbe a könyvbe bekerült egy általunk megíratott fejezet is, amely a drogokkal kapcsolatos információkat tartalmaz. A könyvkiadás támogatása mellett szeretnénk segíteni az iskolai könyvtárakat is. Sikeres szerződést kötünk két pedagógussal, az Új Pedagógiai Szemlével és a Közneveléssel arról, hogy szeptembertől folyamatosan mentálhigiénés rovatot indítanak el.

Idén ősztől gyerekeknek is kínálunk programot, egy mentálhigiénés faliújságot, aminek neve: „Jó napot kívánunk!” Amennyiben az iskola vállalja, hogy erre a célra elhelyez egy táblát, s választ egy tanárt a gyerekekkel valamint a velünk való kapcsolattartásra, akkor kéthavonta kapnak majd egy csomagot. Ebben szabadon felhasználható rajzok, képek, játékok, felvilágosító és irodalmi anyagok lesznek, amiket a táblán tetszés szerint helyezhetnek el a gyerekek. Ezekkel az anyagokkal arra próbáljuk rávezetni őket majd, hogy önmagukkal és másokkal harmonikusabb viszonyba kerüljenek. Később esetleg „Jó napot kívánók-klubok” alakulhatnak, amelyek akár versenyezhetnek egymás között. Ezt a programot 12-14 éves komáknak, felső tagozatosoknak szánjuk. Azért épp nekik, mert ilyenkor a gyerekek nagyon közel kerülnek különböző kísértésekhez, ekkor kezdenek véglegessé válni az életmintáik, egyszóval ez is jó pillanat, hogy szóljunk hozzájuk.

Örömmel számolhatok be arról, hogy az elmúlt őszzel 40, idén tavasszal pedig 80 mű érkezett be második alkalommal meghirdetett esetmegoldó pályázatunkra. Pedagógusoktól vártunk maximum ötoldalas pályaműveket, akik problematikus gyerekek helyzetét oldották meg a pozitív késztetés, a szeretet, az önbizalomnövelés, azaz a mentálhigiéné eszközeivel. Tervünk az, hogy a díjnyertes pályamunkákat könyvben jelentetjük meg.

A felsőoktatással kapcsolatos az az örömdetes hír, hogy a Művelődési Minisztériumban egy Egészségfejlesztő Tanári Tanszék engedélyeztetési eljárása folyik, ami dr. Benkő Zsuzsa nevéhez fűződik és Szegeden, a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán tervezik beindítani. Fontos célkitűzésünk, hogy a tanári képesítés feltételei közé kerüljön be a

mentálhigiénés képzettség. Jó esélyt látunk annak megvalósulására, hogy a hosszú távú továbbképzések közé a mentálhigiéné hivatalosan is bekerüljön.

A programiroda oktatásra vonatkozó javaslatai a Magyar mentálhigiénés program c. füzetben található meg, ami a Mentálhigiénés kézikönyvvel együtt az irodától postai úton is megrendelhető. (A Mentálhigiénés Programiroda címe: 1113 Budapest, Karolina út 19-21.)

Írta: Herczog Mária

A szakemberek felelőssége

Az amerikaiak által örökbefogadott magyar újszülöttek körüli botrányról bő terjedelemben írta napisajtó, hírt adott a rádió és a televízió, az érintett orvos számos formában adta közre véleményét. Hallgatni csak a szakma hallgatott. Ez utóbbi miatt érzem szükségét annak, hogy a szakma lapjában megkíséreljem elmondani mindazt, amit e botrány körülményeiről gondolok. Meggyőződésem, hogy ez az ügy még szakdolgozatok, tudományos munkák, kutatások tárgya lesz, magán hordozza ugyanis a kornak és a benne élőknek számos jellegzetességét. De ma is kell, kellene valamiféle önvizsgálatot tartanunk. Ennyire fáradt és kiegészített a szakmai közvélemény, vagy egyetért a történetekkel, nem érzi illetékesnek magát, netán nem érdekli, hogy mi történik? Nem lehet vita abban, hogy nem az az érdemi hír, hogy egy jól ismert közéleti szereplő nevével összefüggésben emlegetik az ügyet és hogy a külföldi közvetítő pénzért dolgozott. Ez a felszín, és szakmai szempontból kevésbé érdekes. Jelentőséget az ad e két momentumnak, hogy életbevágóan fontos lenne, hogy karizmatikus, jól ismert közszereplők a gyerekek és családjaik érdekében mozgósítsák a közösséget, segítsenek eligazodni a dilemmákban, jól kérdezzenek. Másrészt, hogy ne tartsa senki természetesnek és megengedhetőnek, hogy gyermekvédelmi szakmai feladatokat – örökbefogadás előkészítés, kiválasztás, közvetítés – más foglalkozásúak intézhessenek, és fel se merüljön a kompetencia, szaktudás kérdése. Milyen felháborodást váltana ki, ha viszonyossági alapon a gyermekvédelemben dolgozók növédelmi, genetikai tanácsadást tartanának, lelkészi, fényképészt tevékenységet folytatnának. Így miért abszurd, úgy miért nem váltott ki felháborodást, tiltakozást? Ha a közvélemény nem érti, hogy itt szakmai kérdésekről és felelősségről van szó, legalább a szakemberek tegyék nyilvánvalóvá, hogy ez önálló szakterület. Ez persze nem csak a családok és a gyermekek, hanem a gyermekvédelemben dolgozók egzisztenciális érdeke is. A pénz pedig azért érdekes, mert számos jogi, szakmai kérdést is felvet, egyidejűleg pedig eltakarja a lényegi kérdések egy részét. A pénz vonatkozásában ugyanis az igazi kérdés az, hogy „kinek a tulajdona” a gyermek, képezheti-e akár szimbolikusan adás-vétel tárgyát, mennyire sajátja a vérszerinti és mennyire az örökbefogadó szülőnek, és ez milyen jogokkal és köteleességekkel jár? Megengedhető-e, hogy a szegény családból a jómódúba, a szegény országból a gazdagba kerüljön egy gyermek, ha a család, a közösség nem tudja felnevelni, vagy az érdemi válasz az, ha a gyermeket szeretők abban segítenek, hogy a szülei nevelhessék fel gyermeküket, minden segítséget megkapva ehhez? Kevés figyelmet kapott a bérnyaság, mint „foglalkozás”. Természetes lenne, hogy bérbeadja valaki a méhét, a testét? Ha elfogadjuk a méhen belüli élet és a genetikai meghatározottság jelentőségét, hogyan gondolkodjunk akkor eme üzletágról? Tényleg a meddőség a legszörnyűbb betegség, és ez a gyógy módja? Ha tényleg a gyerekek szeretete és jólléte a cél, akkor mi legyen a sok ezer fogyatékkal élő, barna bőrű, beteg, idősebb, kevésbé szerencsés gyerekkel? Ok nem érdekesek, ők nem gyerekek?

Mindenekelőtt feltűnő, hogy az érintett családokról és a megszületett gyermekekről milyen kevés szó esett. Szinte semmit nem tudunk a szereplőkről, alig jelent meg értékelhető híradás, adat azokról, akik szülőként, gyermekként és örökbefogadóként a történetek érdemi főszereplői voltak. Nem az életükben való vájkálás és az elhamarkodott, minősítő ítéletek hiányoznak, hanem azoknak az okoknak és körülményeknek a megvilágítása, amelyek a terhességhez, az örökbeadáshoz, az elfogadhatatlan helyzet fogadásához vezettek.

Nagyon fontos és nem mellőzhető kérdés, hogy 1996-ban Magyarországon ki és miért esik teherbe, ha nem akar gyermeket a világra hozni. E kérdés mögött számtalan egyéb kérdés is meghúzódik. Elsődlegesen is az, hogy milyen eséllyel szerezhethet ma egy felnövekvő gyermek ismereteket a felelős gyermekvállalásról, felnőtté válásról, tudatos és jól megélt felnőtté válásról. Elvárható-e az „átlagos” szülőtől, hogy e kérdésekben eligazítást adjon. Dolga-e a gyermekvédelmi, segítő szakmának, az iskolai oktatásnak, az egészségügynek, a médiáknak hogy feltételezve a családok, szülők ezirányú korlátozott lehetőségeit és ismereteit minden gyermek számára érdemi információt nyújtson? Van-e ina módja minden felnőttnek és még növekedésben lévőknek, hogy elkerülje a nem kívánt terhességet, ha a természetes fogamzásszabályozást nem tanítják, a fogamzásgátlást segítő eszközök pedig egyre több ember számára megfizethetetlenek, beleértve ebbe az óvszert, a gyógyszeres és a sterilizálást is. Mennyire hatékony a családvédelmi szolgálatok működése, méri-e, értékeli-e ezt valaki, hogyan segítik a védőnőket, pedagógusokat abban, hogy beszélni tudjanak (eredménnyel) e problémákról a gyerekekkel? Hány televízióműsor, felvilágosító reklám – tévében és moziban, vagy akár a videofilmek elején – foglalkozott az utóbbi 10 évben ezzel a témával, hiszen a csecsemőgyilkosságok száma, a pornó, a szexuális visszaélés, prostitúció, magas abortusz- és alacsony születésszám állandóan visszatérő jelenségek. Kiszámolta-e valaki, hogy milyen anyagi, érzelmi és erkölcsi kár éri az egyént, a közösséget és az országot amiatt, hogy ezt a felelősséget nem akaróznak senkinek elvállalni, nincs illetékes. Ha a csecsemőgyilkosságokat, a nem várt és nem örömmel nevelt gyermekeket, a tönkrement életeteket is figyelembe vesszük, van-e alternatívája annak, hogy érdemi változást érvényesítsünk el e téren? Miért nem sikerül sem a szakma, sem a politika, sem a médiák érdeklődését felkelteni e tárgyban, noha kevés pénzzel, látványos és érdemi eredményt érhetnének el?

Vállalható-e egy kormány, egy ország, egy szakma számára az, hogy egzisztenciális okokból, pénz és segítség híján el kell, el lehet adni gyerekeket, vagy akár csak le kell mondani róluk? A 20. század utolsó éveiben, Európa közepén, a „koraszülött” jóléti állam lebontása idején indokolt lehet-e, hogy egyetlen hang sem szólalt meg a szociális szakmák képviselői, az érintett kormányzati szereplők, de ellenzéki politikusok szájából sem, amelyek ezt a kérdést feszegette volna, de nem szólalt meg a több száz gyermek-és családvédő szervezet, a nőszervezetek sem. Tényleg nem tűnik fel, hogy az érdemi kérdések el sem hangzottak?

Nem érdekes, hogy senkinek nem jutott eszébe megkérdőjelezni, hogy Amerikában biztosan jobb felnőni, mint Magyarországon? Ilyenkor nem vagyunk elfogyóban? Vagy „ezekre” a gyerekekre nincs szükség?

Vajon miért nem érdekesek azok a családok, akiknek a gyermekeiről van szó? Vajon a gyermekvédő és segítő szakemberek sem kíváncsiak rá, hogy mi minden nem történt meg addig, míg ez a végzetes elhatározás megérlelődött? Milyen szolgáltatások, ellátások hiányoznak vagy működnek diszfunkcionálisan, ha nincs hol segítséget kérni, megelőzni a bajt?

Tényleg nem érdekli a szakmát, hogy az örökbefogadó szülők alkalmasak-e egy gyermek örökbefogadására? Tényleg elég a meddség és a gyermek utáni vágy az alkalmassághoz?

A magyar gyakorlatban nem esik szinte egyetlen szó sem az örökbeadók érzéseiről, helyzetéről, gyászáról. Ok a szükséges rossz, akikre azonban elengedhetetlenül nagy szükség van, különben hogyan kaphatnának gyermeket az arra várók? Jól van ez így? Tudjuk-e, hogyan érznek azok, akiket 20-30 évvel ezelőtt fogadtak örökbe, és hogyan az őket elveszítő vérszerinti szülők, hogyan az örökbefogadók? Biztosak vagyunk a válaszban?

Mi lesz azokkal a gyermekekkel, akiknek „csak” a kistestvére került más családba? Ők sem érdekesek? Nekik ki segít? Hogyan lesz egészséges lelkű felnőtt abból, akinek a felneveléséhez szükséges pénzt a testvér eladásából kellett fedezni?

Lehet, hogy ezek a kérdések túlérzékenységről, akadékoskodásról szólnak? Lehetséges-e, hogy úgy élünk és dolgozunk, hogy az alapkérdéseket a gyerekekről és magunkról fel sem tesszük, hogy azt a kérdést: miért akarunk gyermeket, mit várunk tőle és mit tudunk, akarunk adni és kapni, nem válaszoljuk meg? Lehetséges, hogy a gyermek helyét és szerepét az életünkben, a közösségben nem tisztáztuk? Lehetséges, hogy a gyermekvédelemben és a segítő szakmákban dolgozók maguk sem tudják, mit gondolnak klienseikről, saját magukról, mit tartanak és miért „normálisnak”, „rendesnek”, „természetesnek”?

Sokan haragszanak a bajban lévőkre, megvetik azt, aki felelőtlenül hoz a világra gyermeket? És ha így van, jó, hogy ebben a szakmában dolgoznak? Ki segíthetne és miben, hogy ne így legyen?

Lehetséges volna, hogy legalább utólag gondolkodjunk e kérdésekről és osszuk meg gondolatainkat. Óriási a lehetőség, és felelősség terheli a nem gondolkodókat és meg nem szólalókat, mert minden szörnyűségével együtt katartikus pillanatot szalaszthatunk el, ha nem nézünk szembe megválaszolatlan kérdéseinkkel, meg nem gondolt gondolatainkkal.

Írta: Králné Szabó Piroska

Szászsorszép Kulturális Fesztivál Zánka – '96

Az „Értük – Velük” Egyesület 1996. október 10-12-ig rendezte meg első kulturális fesztiválját hétszáz enyhén, illetve középsúlyosán értelmi fogyatékos gyermekrésztételével. Az „Értük–Velük” Egyesület 1994-ben alakult meg és 1996-ban jegyezték be tíz, az ország különböző részén működő speciális általános iskola részvételével. Ma már több mint negyven iskola tagja az egyesületnek.

Az egyesület fő céljai – tájékoztatott az egyesület elnöke, Sum Ferenc gyógypedagógus, a nyírbátori Éltes Mátyás Általános Iskola, Speciális Szakiskola és Diákotthon igazgatója –, hogy felhívja a társadalom és a közvélemény figyelmét az értelmi fogyatékosok képességeire és számottevő értékeire, hogy kapcsolatot építsenek gyerek és gyerek, kolléga és kolléga között, és a maradandó kapcsolat a civil szerveződés alapját képezze, hogy ellássák az értelmi fogyatékos gyermekek tehetséggondozását.

A Szászsorszép Fesztivál műsorát a gyermekek által előadott produkciók képezték. A színházteremben folyamatosan tartó ének, zene, táncjelenet, próza stb. műsorszámok mellett szabadidős programok várták a színházi szórakozást felcserélni kívánókat. A szabadidős programok fő gerince a „Céhek utcájában” folyó egész napos játszóház volt, ahol szöni, fonni, rajzot színezni, bábót varrni és ki tudja, mi mindent lehetett még csinálni a BGGyTF oligofrén-pedagógia szakos hallgatóinak segítségével. Volt még hajókirándulás, játék Levente Péterrel, estéknént disco hajón és szárazon.

A fesztivál főszervezője, dr. Dóráné Kürthy Julianna gyógypedagógus, a mohácsi Általános Iskola, Speciális Szakiskola és Diákotthon vezetője szerint pontosan ez volt a céljuk a fesztivál megrendezésével: önkifejezéshez és sikerélményhez juttatni a gyerekeket.

A fesztivált Horn Gábor országgyűlési képviselő nyitotta meg; fő támogatójuk a Soros Alapítvány volt, de több más szervezet is támogatta ennek a fesztiválnak a megrendezését. Minden profi szereplő, a segítők önkéntesen, díjazás nélkül vettek részt a háromnapos rendezvényen.

A meghívottak között voltak német középsúlyos értelmi fogyatékos iskolások Duisburgból, mozgássérültek Leichtingenből és voltak vendéggyerekek Kárpátaljáról is.

A fesztivált gálaműsor zárta, ahol a gyerekek által megszavazott műsorszámokat lehetett még egyszer megnézni. Díjakat nem osztottak, hiszen ez nem verseny, hanem baráti találkozás volt.

Írta: Molnár László

Szupervízió a gyermekvédelemben és a szociálpedagógiában

A fenti- címet viselő workshop az egyik leglátogatottabb rendezvénye volt a „Supervisio Hungarica '96” konferenciának. A workshopot Wiesner Erzsébet szupervizor és Molnár László moderátor vezették.

A résztvevők reprezentálták a gyermekotthoni (lakásotthoni) nevelőmunkát, a nevelőszülői hivatást, az SOS gyermekfalut, a GYIVI-eket, nevelési tanácsadókat, CSSK-t, de a gyermekvédelemhez nem kapcsolódó területek, mint például a Magyar Honvédség szociális szolgálatai is érdeklődéssel vettek részt.

A szupervízió a mindennapi praxisából való reflektív tanulást előmozdító célján túl, ennek személyiségfejlesztő, mentálhigiénés funkcióját járták körül.

Kevés idő jutott a team-szupervízió a szervezeti kultúrát fejlesztő hatását elemezni, pedig az. egyéni segítői szükségletek mellett a szakmai kisközösségek fejlesztésének módszerei a gyermekvédelemben igencsak kezdetleges stádiumban vannak.

Hasznos volt a szupervízióról semmiféle tapasztalattal nem rendelkezők számára a demonstráció, amely egy csoportba vitt személyes konfliktusokkal terhes eseten keresztül nyújtott közvetlen élményt.

Egyöntetű vélemény szerint a szupervízió a gyermekvédelmi szociális munkában, a gyermekotthonokban folyó pedagógiai/szociálpedagógiai munkában jószerivel alig ismert. Elfogadtatása, megismertetése és különösen finanszírozhatósága nyilván a szükségesnél hosszabb időszak alatt fog megvalósulni.

Ezért a résztvevők úgy gondolták, hogy a szervezeti- kiépülést, a szakmai legitimitációt előmozdító állásfoglalást fogalmazzák meg a konferencia vezetősége számára, hogy juttassák el azt az illetékes tárcákhoz.

1. A gyermekvédelemben dolgozó segítő foglalkozásúak örömmel fogadják a szupervizori szakalapítás engedélyezését.

2. Kifejezték azon szakmai meglátásukat, hogy a gyermekvédelem szerteágazó területein dolgozóknak – ideértve a gyámügyi igazgatást, az egészségügyben, az oktatásban és a rendőri munkában végzett gyermekvédelmi munkát – nélkülözhetetlen szükséglete a szupervízió.

3. Tekintettel arra, hogy ma Magyarországon a gyermekvédelemben dolgozók döntő többsége pedagógus, és sem képzésének megszerzése során, sem munkakörének gyakorlásában nem szerezhettek ismereteket a szupervízióról, nem mozdították elő számára a szupervízió szükségletének felismerését, az államnak a kapcsolódó törvénykezésben mielőbb legalizálni kell a szupervíziót. Különösen fontosnak tartjuk, hogy a Parlament elé kerülő, a gyermekek védelméről szóló törvény foglalja magában a szupervízióval, a törvény hatálybalépését követően teremtsék meg a szupervízió finanszírozása. A törvénykezés további elhúzódásával is reálisan számolva, a Népjóléti Minisztérium átmenetileg pályázati úton tegye lehetővé a szupervízió finanszírozását ott, ahol legégetőbb ennek szükséglete.

4. A segítő szakmák egyetemi, főiskolai és középfokú képzésében szerezenek érvényt annak az egyébként jogszabályban lévő követelménynek, hogy a szupervízió része kell legyen a képzésnek.

5. Meglátásunk szerint a szupervíziót intézményen kívüli szolgáltatásként célszerűbb igénybe venni, illetve a működési/finanszírozási feltételek megteremtésekor ezt a megoldást javasolt preferálni. Ebből következően felhívjuk a gyermekvédelmi intézményeket,

különösen a GYIVI-k majdani jogutód szervezeteit, hogy intézmények közötti szolgáltatásként alakítsák ki a szupervízió kereteit, tekintet nélkül alap- és szakellátásra.

6. Felhívjuk mindazokat a szakmai szervezeteket, amelyek kompetenciával bírnak a szupervízióban, hogy népszerűsítő és érdekképviselői munkájukkal mind szélesebb körben terjesszék a szupervízió fontosságát, tegyenek meg mindent e szükséglet felismertetéséért. Igyekezzenek megértetni és elfogadtatni a környezettel, a szakmai közvéleménnyel azt a tényt, hogy a szupervízió a szolgáltatás minőségét hivatott biztosítani, és az erre fordított költségek megtérülnek.

Írta: Sipos Ferencné

„Telefono Azzurro”

„Kék Telefon” az olasz gyermekvédelem szolgálatában

Általános tapasztalat, hogy aki kellemetlen élethelyzetbe kerül, nehezen szánja rá magát, hogy illetékes hatóságokhoz, intézményekhez forduljon problémáival. Különösen vonatkozik ez az életkoruknál fogva kiszolgáltatott helyzetben lévő gyerekekre, akik a felnőttek által elkövetett abúzusok, visszaélések áldozatai. Sokszor nem is tudják, hogyan fogalmazzák meg problémájukat, kihez forduljanak segítségért. A telefon használata megkönnyíti a kapcsolatfelvételt, konkrét tanácsot, útbaigazítást ad, meghallgatást és megértést biztosít a hozzá fordulónak.

1987 óta működik a „Telefono Azzurro”. Először egy nehezen megjegyezhető, kilencjegyű számon volt hívható. Amikor 1994. november 26-án megkapta a rövid, könnyen megtanulható számot, az 19696-ot, ugrásszerűen megnövekedett a hívások száma.

A vonalat a 14 év alatti gyermekek számára tartják fenn, ennek hívása ingyenes. Az ennél idősebb fiatakorúak, valamint a felnőttek a „Linea Istituzionale”-t, az intézmény vonalát használhatják, melynek száma: 051481048. Szakemberek, pedagógusok, pszichológusok fogadják a jelentkezéseket, válaszolnak a feltett kérdésekre, nyújtanak útbaigazítást vagy segítséget a konkrét esetekben.

1994. november 26. és 1995. szeptember 30. között a „Telefono Azzurro” ingyenes vonalán 273 630 hívás érkezett, naponta mintegy 900 beszélgetést bonyolítottak le a munkatársak. A hívásokból 2304 folytatódott pszichopedagógiai konzultációkkal, kapcsolatba léptek különböző intézményekkel, hatóságokkal.

A többi telefonhívás „egyszerű beszélgetés” volt, rövid tanácsadás. Mégis fontosak ezek a hívások is, hiszen a gyerekek megtanulják a kapcsolatfelvételt, megtapasztalják, hogy nincsenek magukra utalva, szükség e-setén segítséget kérhetnek.

Milyen okokból hívják a gyerekek , Telefono Azzurro „-t?

Kíváncsiság/közlésvágy	6,4 %
Elhanyagoltság/magány	12,4 %
Kapcsolatbeli nehézségek szülőkkel	36,1 %
Elszakadás szülőktől	16,1 %
Kapcsolati nehézségek családban	28,1 %
Kapcsolati nehézségek ismerősökkel	9,7 %
Iskolai nehézségek	5,2 %
Verések	15,1 %
Szexuális abúzusok	6,6 %
Menekülés otthonról	1,5 %
Egyéb	11,6 %

Összesen 148,8%, vagyis voltak olyan gyerekek, akik a hívás okaként több problémát is megjelöltek.

A telefonálók életkor szerinti megoszlása:

prepubertás korúak

11-14 év között:	71,8%
gyerekek 6-10 év között	24,4%
gyerekek 5 év alatt	0,6%
sajátos esetek:	3,2%

A sajátos esetek közé azok a hívások tartoznak, amikor különösen súlyos és sürgős esetekben az ingyenes vonal felhasználásával kértek segítséget a telefonálók.

A megjelölt problémák tipológiája nemek szerint:

Probléma	Fiú	Lány
Kíváncsiság/közlésvágy	2,3%	4,9%
Elhanyagoltság/magányosság	11,1%	7,6%
Kapcsolati nehézségek szülőkkel	23,0%	24,7%
Elszakadás szülőktől	13,4%	10,0%
Kapcsolati nehézségek a családban	21,6%	18,1%
Kapcsolati nehézségek ismerőssel	6,5%	6,4%
Iskolai nehézségek	4,6%	3,2%
Verések	8,8%	10,5%
Szexuális abúzusok	9,0%	5,4%
Menekülés otthonról	1,4%	9,0%
Egyéb	6,5%	8,2%

Az adatokból látható, hogy a legtöbb kellemetlenséget a gyerekek a családban élik át, túlnyomórészt a szülőkkel való kapcsolataikban. Ezekben az esetekben általában megtalálható a szülők egymás közötti konfliktusa, mely visszahat a gyermek helyzetére. Jelentős a szülőktől való elszakadások miatti kellemetlen állapot (pl. válás). Egyre növekszik a szexuális abúzusok száma.

A telefonálók megoszlása nemek szerint:

Lányok 78% fiúk 22%.

A megjelölt abúzus tipológiája:

pszichológiai	43%
fizikai	34%
szexuális abúzus	6%
elhanyagolás	17%

Az abúzust elkövető' személyek tipológiája:

anya	41,4%
apa	45,0%
fivér/nővér	3,3%
más rokon	1,8%
anya vagy apa élettársa	1,4%
anya vagy apa új házastársa	0,5%
örökbefogadó vagy nevelőszülő	0,2%
barát/ismerős	0,9%
tanár/hivatalos személy	0,8%
kívülálló	0,3%

egyéb 1,3%.

A „Telefono Azzurro másik száma a „Linea Istituzionale”, a 14 év feletti fiatalok számára, valamint a felnőttek számára áll rendelkezésre. Ezen a számon 1995. szeptember 30-ig 265 000 hívás érkezett.

A „Telefono Azzurro” igyekszik mindig konkrét definíciókba sorolni a hívásokban megjelölt problémákat. Abúzus definícióba sorolja a különböző szituációkban előforduló, kiskorúval szembeni visszaélést; minden olyan viselkedést, magatartást, cselekvést, mely akarattal, vagy anélkül veszélyezteti a gyermek fizikai, pszichológiai és szociális fejlődését.

A megjelölt problémák tipológiája életkor szerint

Probléma	1-5 év	6-10 év	11-14 év	15-18 év
Kíváncsiság/közlésvágy		2,9 %	4,1 %	18 %
Elhanyagoltság/magány		10 %	8,2 %	3,1 %
Kapcsolatbeli nehézségek				
Szülőkkel		20,7 %	25,8 %	28,1 %
Elszakadás szülőktől	33,3%	12,9 %	10,3 %	3,1 %
Kapcsolati nehézségek családban	16,7%	21,6 %	18,3 %	15,6 %
Kapcsolati nehézségek ismerősökkel		6,2 %	6,5 %	3,1 %
Iskolai nehézségek		3,3 %	3,8 %	
Verések		11,6 %	9,0 %	18,8 %
Szexuális abúzusok	33,3%	2,1 %	5,1 %	
Menekülés otthonról		8,0 %	1,0 %	3,1 %
Egyéb		7,9 %	7,8 %	6,3 %

az összes fiú és lány számának	0,6%-a	24,4 %-a	71,8 %-a	3,2 %

A „Telefono Azzurro” 24 órás telefonszolgálatot lát el. A segítségnyújtás több formában valósul meg:

- konkrét tanácsadás történik megoldási lehetőséget felkínálva a telefonálónak a probléma súlyosságától és típusától függően
- sürgős esetekben a munkatársak azonnal kapcsolatba lépnek a területen illetékes hatóságokkal, intézményekkel
- gyakran a telefonáló személyt készítik fel információnyújtással vagy bátorítással arra, hogy megfelelő helyre forduljon problémájával
- önkéntes segítőt mozgósítanak, aki megkönnyíti az adott szituáció megoldását. Az önkéntes segítők rendszeres szupervízióban és képzésben részesülnek. Speciális helyeken is megtalálhatók ezek az emberek: pl. női börtönökben, ahol az elítélt anyákkal együtt vannak a 3 év alatti gyermekeik is, kórházakban, ahol krónikus betegségben szenvedő gyermekeket ápolnak, valamint iskolákban
- előfordul, hogy a „Telefono Azzurro” munkatársa képviseli a telefonálót az ügye intézésében, ha súlyos, azonnali intézkedést igénylő abúzusról van szó. Együttműködést alakítanak ki a különböző intézményekkel a kiskorú érdekében.

A hívások tapasztalatait elemezve a „Telefono Azzurro” munkatársai aktívan bekapcsolódnak a prevencióba. Megfigyeléseik szerint a legtöbb problémát az iskolába lépés kora, valamint a serdülőkor jelenti. Tanfolyamokat tartanak a gyerekekkel foglalkozó

felnőttek, szülők, pedagógusok számára. Segítenek megérteni a gyerekek problémáit, melyeket azok gyakran csak testbeszéddel vagy egyéb metakommunikációs úton képesek kifejezni. Elemzik a krízishelyzeteket és a megoldási lehetőségeket. Személyiségfejlesztő tréninget tartanak serdülők számára, hogy megelőzzék, korrigálják a leggyakrabban előforduló serdülőkori nehézségeket: az iskolai motiválatlanságot, a magányt, a depressziót, az ürességérzést.

Tervek szerint maguk a munkatársak is rendszeres továbbképzésen vennének részt–ezt azonban az anyagi nehézségek meggátolják. Az állam nem nyújt támogatást a működéshez, a kapott adományok a fennmaradás biztosításához szükségesek. Szerencsére sok magánszemély, intézmény tartja fontosnak a prevenciót, a gyermekek védelmét és segítségét, ezért munkájukkal, adományaikkal gyűjtések szervezésével támogatják a „Telefono Azzurro” működését.

(Az Azzuro Child című folyóirat 1995/10,11,12. számainak alapján fordította és összeállította:)

Sípos Ferencné

Írta: Halászné Molnár Anna

**Világkonferencia
a gyermekek kereskedelmi célú szexuális kizsákmányolása ellen
Stockholm, 1996. augusztus 27-31.**

Az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága 1992-ben elfogadott egy határozatot a gyermekprostitúció, gyermekkereskedelem, gyermekek eladása örökbefogadás céljából és a gyermekpornográfia ellenes akcióprogramról. E határozat egyenes következménye volt az 1989-ben elfogadott, és 1990-ben hatályba lépett ENSZ Gyermekjogi Egyezségkormányának.

Az 1994-ben svéd kezdeményezésre – Szilvia svéd királyné és Lisbeth Palme, a néhai svéd kormányfő özvegye voltak a rendezvény fővédnökei – és szervezésében megrendezett konferenciát megelőzően regionális értekezleteken vitatták meg az egyes régiók speciális problémáit. A Strassburgban rendezett áprilisi megbeszélésen az európai kérdések, ezen belül kiemelten a kelet-európai problémák kerültek megvitatásra. Ehhez háttéranyagul szolgált a Heléna Karlen és Christina Hagner által készített kelet-európai körkép, melyben a magyar szakemberekkel folytatott megbeszélések és a rendelkezésre álló kevés adat alapján tárgyilagos, de nem nagyon kedvező helyzet is leírásra került.

Az idén megrendezett Világkonferencia célja egyrészt az volt, hogy a kormányok által delegált magas rangú küldöttségek politikai kifejezését adják az egyes országok azon szándékának, hogy a záródokumentumban kifejtettek szerint meg kell előzni, kezelni, és jogi szankciókkal is akadályozni kell a gyermekek kereskedelmi célú kizsákmányolását. Másrészt a szakértői megbeszélések, műhelybeszélgetések és a nem-kormányzati szervezetek munkája alapján az egyes országok szakemberei, önkéntes segítői, és az érintettek ismereteik bővítésével, közös programok, képzések, rehabilitációs tapasztalatok cseréjével segíthessék a további munkát.

Az első két napon a kormányok képviselői kaptak szót. A konferencia első és záró napján jelen volt Krisztina svéd királyné is. A svéd kormányfő megnyitója után többek között Klaus Kinkel német külügyminiszter, az UNICEF, az UNESCO magas rangú képviselői mondták el állásfoglalásukat. Őket követte az ECPAT – az ázsiai gyermekprostitúció elleni szervezet –, az ENSZ Gyermeki Jogokkal foglalkozó NGO bizottsága, Anita Gradin, az Európai Közösség Igazságügyi, belügyi és bevándorlási főbiztosa, Ophelia Santos Calsetas az ENSZ gyermekprostitúcióval, pornográfiával és gyermekkereskedelemmel foglalkozó speciális megbízottja. A nagy létszámú delegációk nagy részét miniszterek (általában igazságügyi-, szociális-, külügy-), illetve helyettesek, vagy az országok elnökeinek, miniszterelnökeinek feleségei vezették. A magyar küldöttség vezetője, dr. Kökény Mihály a második napon szólalt fel – az érintett kelet-európai országok közül egyedül – és beszéde nagy sikert aratott.

Az INTERPOL tagországai külön szakértői megbeszéléseket tartottak a konferenciától elkülönülve is, melyen magyar részről Balogh Anikó vett részt. A szakértői megbeszélések témái között szerepeltek a szükséges nemzeti jogszabályi változtatások és a nemzetközi együttműködés, a kölcsönös tájékoztatás, a megelőzés és a pszicho-szociális rehabilitáció és reintegráció kérdései, a szex-turizmus megakadályozásának és visszaszorításának lehetőségei, az elkövetők megbüntetésére, gyógyítására és reintegrációjára, a médiák kiemelten fontos szerepe, a képzés és tájékoztatás túl nem becsülhető fontossága. Kiemelték, hogy a megelőzés komplex értelemben nem csak a kongresszus témáját közvetlenül érintő kérdések

megoldásában segíthet, hanem ennél jóval szélesebb körben, így elsősorban a tudatosabb és felelős felnőtt életre felkészítés, AIDS, tizenéves terhesség, családon belüli erőszak, droghasználat megelőzésére is szolgálhat. Alapvető problémaként merült fel az érintett országokban a szegénység és kiszolgáltatottság kérdésköre, a növekvő gyermekmunka és a jövedelem hiányában az efféle „munka” megjelenése, a szociális és egészségügyi ellátórendszer diszfunkciói, és az áldozatok védelmének, segítésének alacsony foka. Az áldozatok rehabilitálásán kívül sok szó esett az elkövetők lehetséges terápiájáról, és arról, hogy más megítélés alá esik a beteg – például pedofil –, rossz önértékelésű elkövető és az üzletszerűen, kereskedelemmel foglalkozó bűnelkövető –, és más a lehetséges kezelés is. Az előbbi esetében fontos, hogy orvosi, lélektani terápiás kezelés is kísérje, illetve helyettesítse a büntetést.

A nem-kormányzati szervek, önkéntes segítők, fiatalok szervezetei, és néhány érintett is aktívan részt vett a kongresszus munkájában, de elhangzott, hogy az érintettek joggal kevesellték képviselőiket. A Nemzetközi Újságíró Szövetség főtitkára önkritikusan elismerte, hogy a sajtó elsősorban a szenzációt látja e témákban, és messze nem teljesíti azt a feladatát, amellyel hozzájárulhatna a megelőzéshez, kezeléshez. Ígéretet tett, hogy ajánlásokat dolgoznak ki e kérdésekről a nemzeti szervezetek számára.

A záródokumentum egy deklarációt és egy akcióprogramot is tartalmaz, melynek szövegét célszerű lenne közzétenni az érintett szakemberek, intézmények, tárcák számára magyar nyelven is, és megfogalmazni a magyarországi teendőket.